

สภาพทั่วไปและบทบาทของพื้นที่ศึกษา

3.1 นโยบายการพัฒนาพื้นที่ศึกษาในระดับภาค

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) กำหนดนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค จึงมีแผนการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยอาศัยความได้เปรียบของสภาพภูมิเศรษฐกิจของพื้นที่ เพื่อการพัฒนาพื้นที่และชุมชน เสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ จึงมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาคต่าง ๆ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคและการเติบโตของเมือง การใช้ที่ดิน การลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน และการดูแลสิ่งแวดล้อมกรอบกลยุทธ์การพัฒนาภาคของประเทศ มีโครงการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกให้เป็นเขตเทคโนโลยีภาคตะวันตก (Wester Amenity Technopolis) (ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย บริษัท Norconsult International A.S., 2539)

จากการที่กำหนดให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก เป็นเขตเทคโนโลยีภาคตะวันตก และเน้นการรักษาสภาพแวดล้อม เนื่องจากพื้นที่ภาคตะวันตก เป็นพื้นที่ที่เติบโตช้าทั้งทางด้านประชากร อุตสาหกรรม ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำและแรงงาน รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและความได้เปรียบของภูมิภาค มีภูมิประเทศและทัศนียภาพที่สวยงามทั้งชายหาด ฝั่งทะเล และเนินเขา จึงมีแผนการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการเกษตร ศูนย์อุตสาหกรรม การปรับปรุงด้านโครงข่ายถนนเชื่อมระหว่างจังหวัดชุมพร - ระนอง และประเทศเมียนมาร์ การพัฒนาทางอากาศให้เป็นศูนย์การขนส่งระดับนานาชาติและการเดินเรือขนส่ง เพื่อขนส่งคอนเทนเนอร์และสินค้าประเภทต่าง ๆ จากท่าเรือของพื้นที่ชายฝั่งภาคตะวันออกกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก บริเวณอำเภอปะทิวและอำเภอบางสะพาน โดยเฉพาะจังหวัดชุมพร มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตและแปรรูปอุตสาหกรรม รวมทั้งแผนการรักษาคุณภาพน้ำ/พื้นที่ป่า และสภาพแวดล้อมชายฝั่ง

สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาภาคและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ที่สอดคล้องกันน่าจะส่งผลต่อแผนพัฒนาในพื้นที่ศึกษา คือ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้ว ใน“พื้นที่คุ้มครอง” การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การคุ้มครองพื้นที่ลุ่มน้ำ ด้วยการส่งเสริมการปลูกป่า และเพิ่มข้อบังคับในการทำประมงชายฝั่งทะเล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) มอบหมายให้บริษัท นิปปอน โคเออิ จำกัด และบริษัทพาเดโก จำกัด ดำเนินการศึกษาแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก (Western Seaboard Regional Development Master Plan ;WSB,2540) มีเป้าหมายหลัก คือ

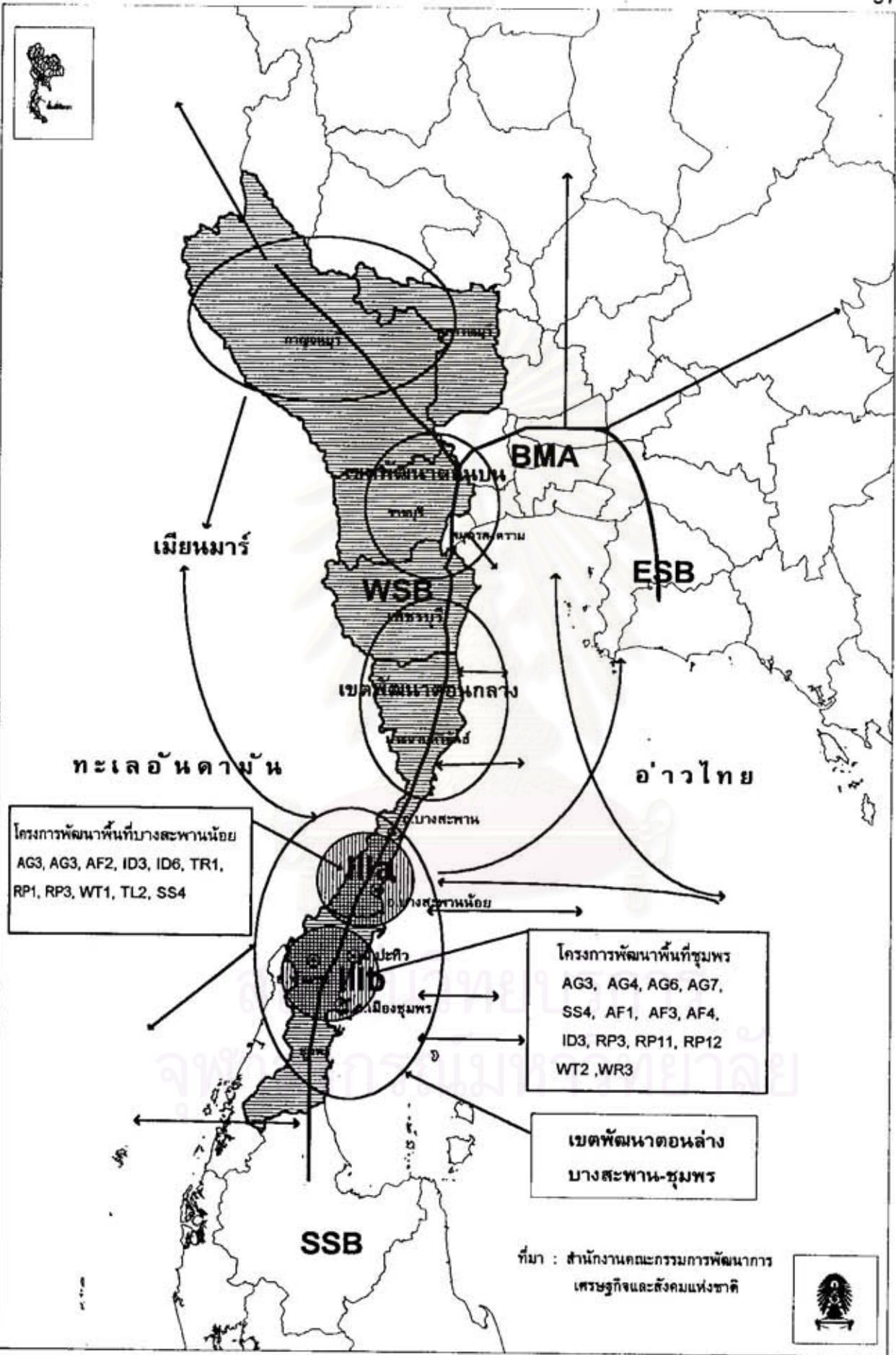
- 1) เพื่อเน้นการใช้ประโยชน์ที่ดิน การบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับบทบาททางเศรษฐกิจในแต่ละกลุ่มพื้นที่
- 2) เร่งจัดทำแผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานหลัก เช่น น้ำ ถนน ไฟฟ้า และท่าเรือ เพื่อสนับสนุนการลงทุนที่สนองตอบนโยบายการกระจายอุตสาหกรรมไปในพื้นที่
- 3) เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงพื้นที่ไทย - เมียนมาร์ บริเวณที่เป็นประตูออกสู่ทะเลอันดามัน
- 4) วางระบบบริหารและการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก โดยมีองค์การทำหน้าที่ในการประสานและผลักดันให้มีการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนแม่บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ปรับปรุงและรักษา ระดับความอยู่ดีมีสุข และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างภูมิภาคแห่งการผลิต พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตกครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์และชุมพร ซึ่งพื้นที่ศึกษาจัดอยู่ในพื้นที่เขต WSB ตอนล่าง ประกอบด้วยพื้นที่บริเวณบางสะพาน และชุมพร สำหรับแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ที่น่าจะส่งผลต่อพื้นที่ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีการกำหนดแผนและกรอบการพัฒนาพื้นที่ดังนี้

(1) แผนการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นที่เป็นแบบจำลองประเภทมีทางเข้าหลายทาง (Multiple Access Model) เป็นการส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ เข้ากันและเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคตลอดจนการเชื่อมต่อระหว่างภาคเศรษฐกิจ โดยระบบคมนาคมขนส่ง ทั้งทางบก (ถึงจากภาคกลางและภาคใต้) ทางอากาศ (สนามบินชุมพรที่อำเภอปะทิว) ทางทะเล (ท่าเรือน้ำลึกที่อำเภอบางสะพาน และอำเภอเมืองชุมพร) ทั้งนี้ยังเชื่อมต่อไปประเทศพม่า (แผนที่ 3.1) ได้วางกรอบการพัฒนาพื้นที่ ในพื้นที่ตอนล่าง บริเวณจังหวัดชุมพรให้เป็น “เขตเกษตรกรรมและศูนย์กระจายผลผลิตชุมพร” (IIIb) มีการพัฒนาพื้นที่ กล่าวคือ บริเวณชุมพรจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกระจายผลผลิตในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก โดยเฉพาะส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ปศุสัตว์ การประมง เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีภูมิอากาศและดินที่เหมาะสมกับการเกษตร กำหนดเป็น “เมืองผลไม้” ส่วนอำเภอบางสะพานกำหนดเป็นเขตอุตสาหกรรมบางสะพาน (IIIa) ซึ่งจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอุตสาหกรรมหลัก ศูนย์พลังงาน เขตการค้าเสรี ท่าเรือน้ำลึก และศูนย์หรือนิคมอุตสาหกรรมที่บางสะพาน และยังเสนอพื้นที่อุตสาหกรรมใหม่ คือ ที่อำเภอปะทิว

(2) กรอบการใช้ที่ดิน มีการวางหลักเกณฑ์สำคัญที่เสนอสำหรับแผนการใช้ที่ดิน คือ ต้องมีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าปัจจุบัน ส่งเสริมการปลูกพืชชนิดเข้มข้น จำพวกผลไม้ และไม้ยืนต้น

(3) แผนการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาชุมชนเมืองและชนบท การพัฒนาด้านการเกษตร กลยุทธ์ที่เสนอ เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร (AG1, AG2) พัฒนาคุณภาพผลผลิตและการตลาด (AG3) การจัดตั้งศูนย์วิจัยผลไม้เมืองร้อน (AG4) ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ (AG5) เป็นต้น ทางด้านการประมง เช่น การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งสำหรับประมงขนาดเล็ก หรือประมงชายฝั่ง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบไม่ทำลายสภาพแวดล้อม (นากุ้ง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปปลา ในพื้นที่ตอนล่าง ทางด้านการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

แผนที่ 3.1 : แผนและโครงการพัฒนาในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การปรับปรุงบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ยังมีแผนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น ส่งเสริมการทำเกษตรแบบธรรมชาติ ปลูกป่า ทำจัดน้ำเสีย จัดการปัญหาขยะ และการจัดการทรัพยากรน้ำ เสนอให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเอนกประสงค์ เพื่อควบคุมปัญหาน้ำท่วม เพื่อสนองตอบต่อความต้องการน้ำในเขตอุตสาหกรรม ในเขตชุมชนเมือง ตลอดจนการขยายพื้นที่ชลประทาน มาตรการควบคุมน้ำท่วม และควบคุมปริมาณความเค็มของน้ำ เป็นต้น ดังแผนที่ 3.1

สรุปกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันตก เน้นการพัฒนาด้านการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม รวมทั้งการวางโครงข่ายคมนาคมทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ รวมทั้งการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร การค้าและบริการ การส่งเสริมการเกษตร เพื่อเชื่อมโยงการพัฒนากับพื้นที่ภูมิภาคอื่น ๆ โดยรอบและระหว่างประเทศ กลยุทธ์ในการพัฒนาดังกล่าว นับว่าจะส่งผลดีต่อการพัฒนาในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดชุมพรและอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ในการศึกษานี้

ในปี พ.ศ. 2533 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดแผนฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาจังหวัดชุมพรและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นกรอบและนโยบายในการวางแผนปฏิบัติทั้งระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากได้เกิดวาทภัยจากพายุไต้ฝุ่นที่ภาคใต้ระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม - 4 พฤศจิกายน 2532 มีผลทำให้จังหวัดชุมพรและพื้นที่ใกล้เคียง ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงทั้งชีวิตและทรัพย์สิน พื้นที่ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด คือ อำเภอปะทิว ทำแซะ เมืองชุมพร คิดเป็นมูลค่าความเสียหายประมาณ 11,000 ล้านบาท ซึ่งทำความเสียหายแก่พื้นที่เกษตร 900,000 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 80 เป็นพื้นที่ปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าว บ้านเรือน 41,000 หลัง ราษฎรเสียชีวิต 446 คน เรือประมงเสียหาย 500 ลำ พื้นที่ป่าไม้ 550,000 ไร่ และ สาธารณะสมบัติของทางราชการ ได้แก่ ถนน สะพาน เขื่อน โรงเรียน วัด และสถานที่ราชการ ด้วยเหตุนี้ จึงได้กำหนดกรอบและทิศทางการพัฒนาจังหวัดชุมพรอย่างเร่งด่วน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ (แผนฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาจังหวัดชุมพรและจังหวัดใกล้เคียง ,2533 และ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชุมพร พ.ศ. 2535 - 2544)

1) การฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาจังหวัดชุมพรจากพื้นที่ฐานทรัพยากรที่อยู่ โดยวางแนวทางการบริหารและจัดการทรัพยากรให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง ให้เกิดสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการวางแผนและดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ แผนการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติและป่าชุมชน การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ฟื้นฟู แผนการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่เกษตร แผนการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาประมงชายฝั่งและประมงน้ำลึก

2) การสร้างโอกาสใหม่ให้จังหวัดชุมพรเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งของภาคใต้ ให้เป็นศูนย์กลางนำเข้าและกระจายสินค้าของภาคใต้ เขตอุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐานซึ่งในปัจจุบันได้มีแผนพัฒนาที่กำลังดำเนินการแล้ว ได้แก่ โครงการก่อสร้างสนามบินที่อำเภอปะทิว โครงการก่อสร้างท่าเรือชายฝั่งทะเลที่อำเภอเมือง โครงการเขตอุตสาหกรรมอำเภอเมืองชุมพร และโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำท่าแซะและอ่างเก็บน้ำรับร้ออำเภอท่าแซะและอำเภอเมืองชุมพร

3.2 สภาพทั่วไปและบทบาทความสำคัญของพื้นที่ศึกษา

3.2.1 สภาพทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดชุมพรและบางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างเส้นรุ้งที่ 10 องศา 15 ลิปดา ถึง 11 องศา 20 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 98 องศา 45 ลิปดา ถึง 99 องศา 30 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด 2,227 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,391,875 ไร่ เป็นลุ่มน้ำย่อย (หมายเลข 21.01) ของพื้นที่ลุ่มน้ำหลัก คือ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก พื้นที่ศึกษาทั้งหมดประมาณ 3,703.40 ตร.กม.มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (แผนที่ 3.2)

ทิศเหนือ	จด แนวพรมแดนสหภาพเมียร์มาร์และ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ทิศใต้	จด อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันออก	จด อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันตก	จด แนวพรมแดนสหภาพเมียร์มาร์ และจังหวัดระนอง

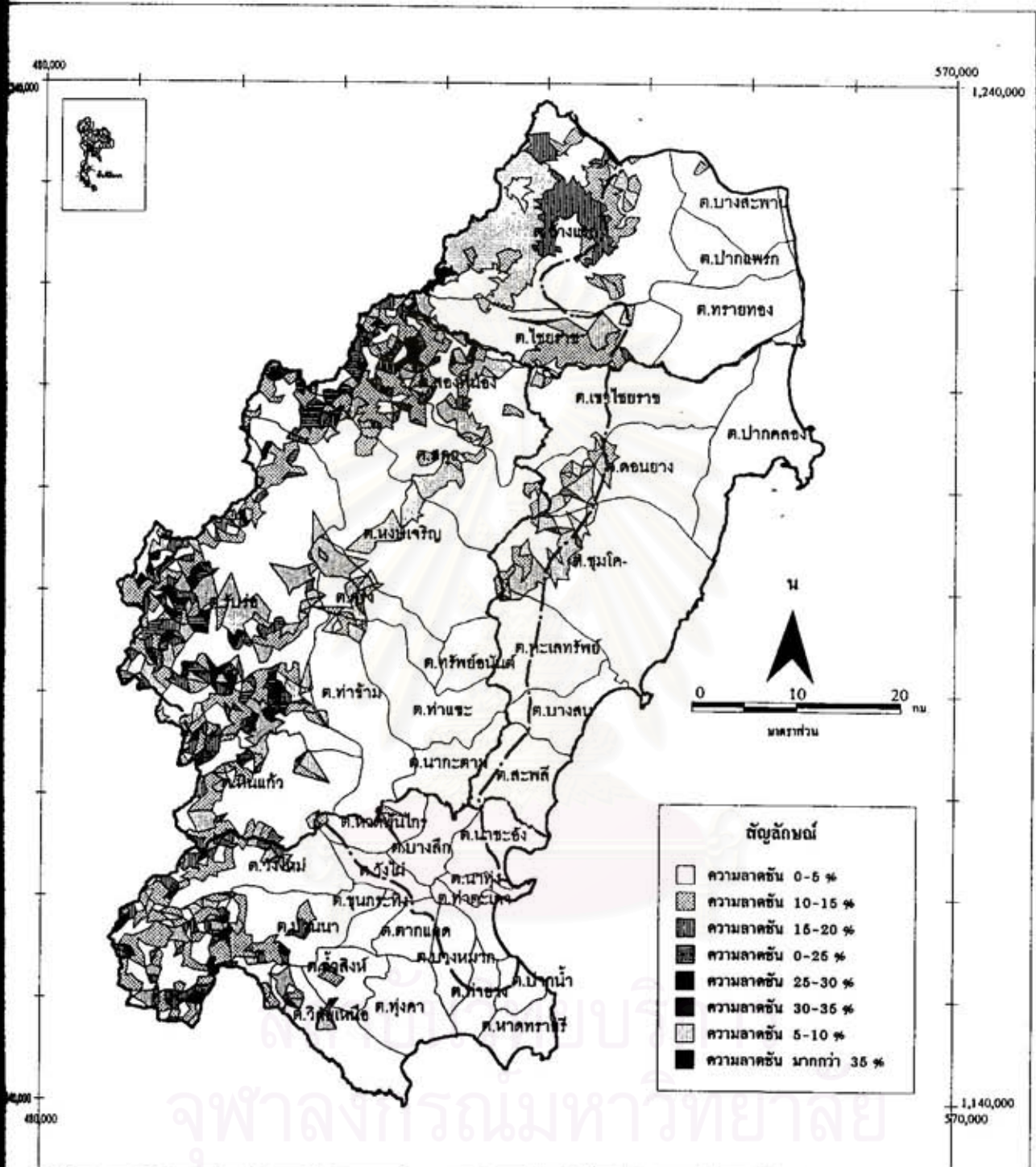
2. การแบ่งเขตการปกครอง

พื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดและบางส่วนตามเขตการปกครอง ได้แก่ พื้นที่จังหวัดชุมพร 3 อำเภอ คือ อำเภอท่าชนะ ครอบคลุมทั้งหมด 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าชนะ ท่าข้าม คูริง นากระตาม รั้วรอ สลุย หงษ์เจริญ หินแก้ว ทรัพย์อนันต์ และสองพี่น้อง อำเภอเมืองชุมพร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนใน 10 ตำบล คือ ตำบลท่าตะเภา ตากแดด ท่ายาง นาทุ่ง บางหมาก บางลึก นาชะอัง ปากน้ำ วังไผ่ และหาดพันไกร และอำเภอปะทิว ครอบคลุมบางส่วนของพื้นที่ด้านตะวันตก 6 ตำบล คือ ตำบลบางสน ชุมโค ดอนยาง ทรัพย์อนันต์ สะพลี และเขาไชยราช และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล ในอำเภอบางสะพานน้อย คือ ตำบลช้างแร้ง และตำบลไชยราช นอกจากนี้ยังมีเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลเมืองชุมพร และสุขาภิบาลอีก 8 แห่ง คือ สุขาภิบาลปากน้ำชุมพร วังไผ่ ท่าชนะ เนินสันติ ปะทิว สะพลี มาบอำมฤต และบางสะพานน้อย พื้นที่ศึกษาทั้งหมด 4 อำเภอ 39 ตำบล 331 หมู่บ้าน ดังตารางที่ 3.1

3.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะของพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภาเป็นรูปยาวรีคล้ายใบไม้หรือขนนก มีสภาพภูมิประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ทางด้านตะวันตกของพื้นที่ลุ่มน้ำมีลักษณะเป็นที่สูง มีเทือกเขาตะนาวศรี เป็นแนวกันเขตแดนธรรมชาติ ประกอบด้วยภูเขา และป่าไม้ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่สำคัญของลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา มีระดับความสูงประมาณ 200 - 600 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ลาดจากทิศตะวันตกไปสู่ทะเลด้านตะวันออก บริเวณตอนกลางเป็นที่ราบลูกคลื่นและที่ราบลุ่ม ระดับความสูงประมาณ 100 - 200 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ 3.3 - 3.5) ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการเกษตรกรรมทุกชนิด ส่วนทางด้านตะวันออก

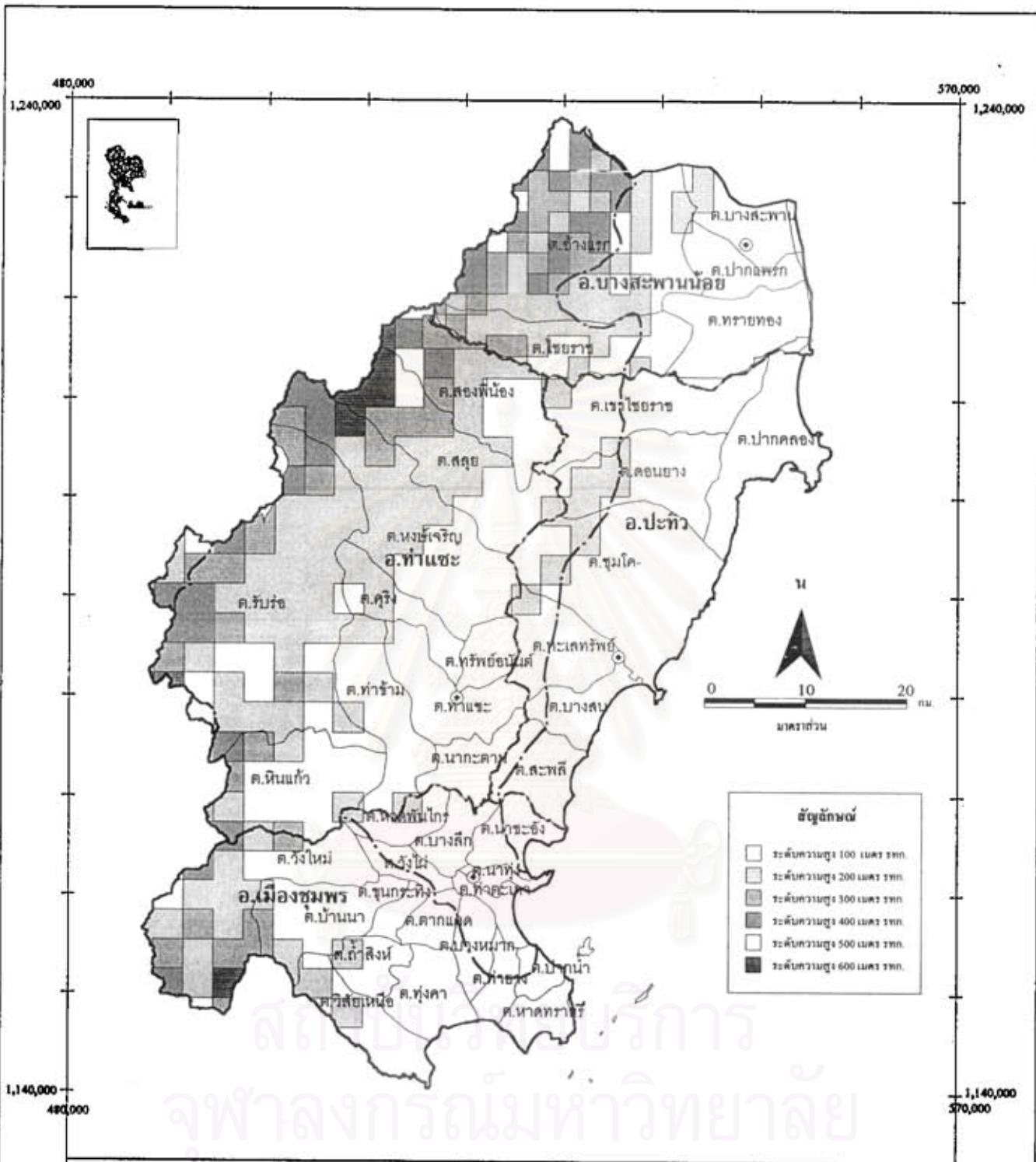
การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนที่ 3.4 : ความลาดชันของพื้นที่ (Slop)

ที่มา : แผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 250,000 กรมแผนที่ทหาร

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

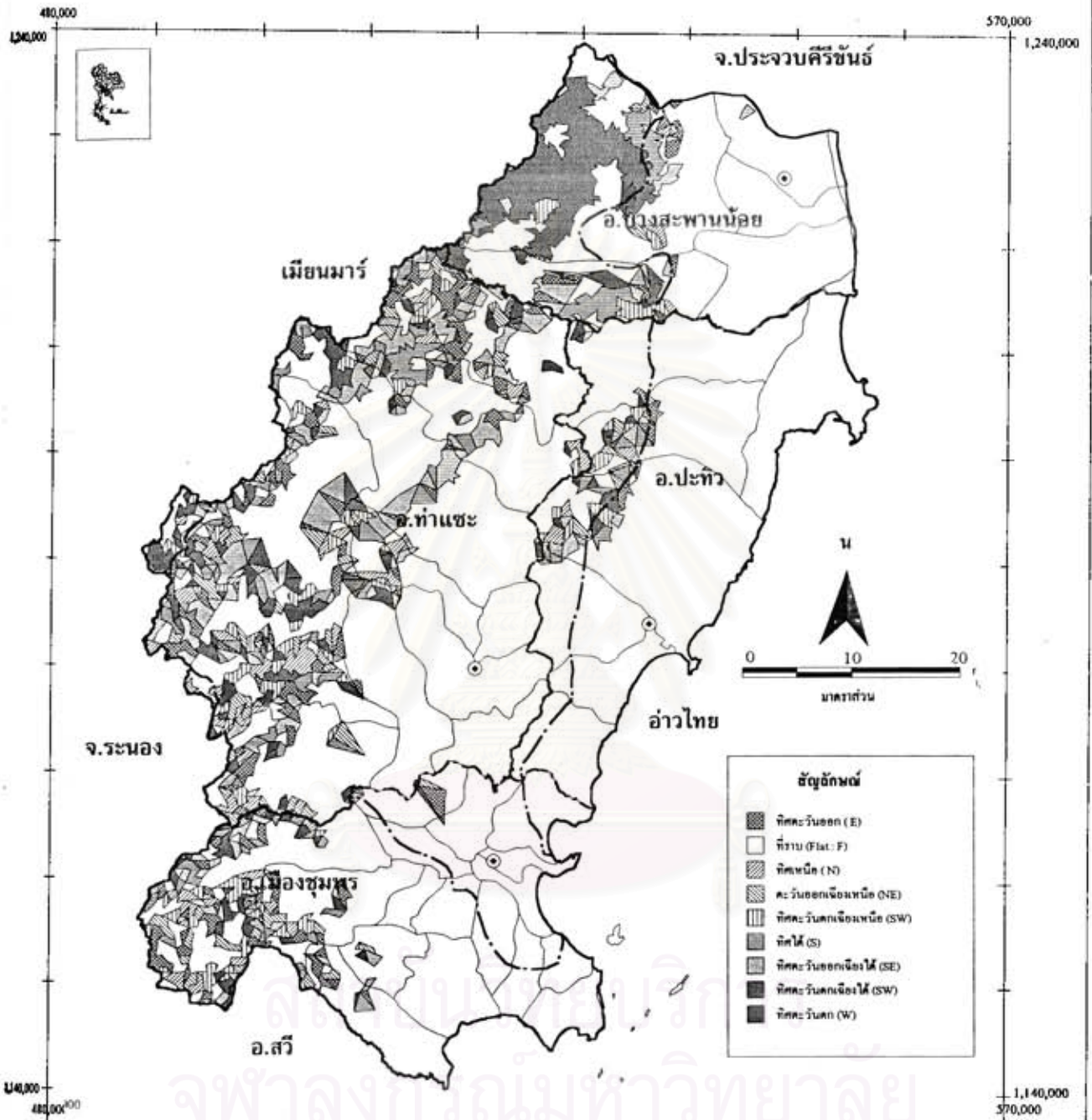
แผนที่ 3.3 : ระดับความสูงของพื้นที่ (Elevation)

ที่มา : แผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 250,000 กรมแผนที่ทหาร

สัญลักษณ์

[Symbol]	ทิศตะวันออก (E)
[Symbol]	ที่ราบ (Flat: F)
[Symbol]	ทิศเหนือ (N)
[Symbol]	ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (NE)
[Symbol]	ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ (NW)
[Symbol]	ทิศใต้ (S)
[Symbol]	ทิศตะวันออกเฉียงใต้ (SE)
[Symbol]	ทิศตะวันตกเฉียงใต้ (SW)
[Symbol]	ทิศตะวันตก (W)

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.5 : ทิศทางความลาดชันของพื้นที่ (Aspect)

ที่มา : แผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 250,000 กรมแผนที่ทหาร

ออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นภูเขาเกาะเปาะ เป็นคั่นน้ำของแม่น้ำสายสั้น ๆ ทางด้านตะวันออกและ ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของพื้นที่ลุ่มน้ำ เป็นพื้นที่ปากอ่าวของแม่น้ำท่าตะเภา มีลักษณะเป็นที่ราบ ลุ่มตามแนวชายฝั่งทะเล ลักษณะชายหาดค่อนข้างเรียบ มีความโค้งเว้าน้อย บริเวณอ่าวปากหาดและ อ่าวพังก มีหาดทรายกว้างมีความลาดชันน้อย และนอกชายฝั่งยังมีหมู่เกาะที่สำคัญอีกหลายแห่ง

3.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศในพื้นที่ศึกษา มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงมกราคม มีระยะเวลา 9 เดือน ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลมาจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งจะพัดผ่านในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมของทุกปี นำความชื้นจากมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่แผ่นดิน ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม จะได้รับอิทธิพลจากพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ พัดพาความชื้น เข้าทางฝั่งทะเลทางด้านตะวันออกในบริเวณอ่าวไทย ทำให้มีฝนตกหนักถึงหนักมาก ในช่วงระยะเวลา เดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ ยังได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะพัดพาความ หนาวเย็นจากตอนเหนือผ่านปากคลองบริเวณพื้นที่จังหวัดชุมพร ซึ่งทำให้มีอากาศเย็นลง นอกจากนี้ ยังได้รับอิทธิพลจากพายุไซโคลนจากอ่าวเบงกอล ในช่วงเดือนพฤษภาคม ส่วนในฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เป็นเวลา 3 เดือน จากสถิติภูมิอากาศของสถานีอุตุณิมวิทยา จังหวัดชุมพร เฉลี่ย 34 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2504 - 2537 มีลักษณะภูมิอากาศดังนี้ (ตารางที่ 3.2)

1. ปริมาณน้ำฝน

ในช่วง 34 ปี มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 1,922 มิลลิเมตร เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนพฤศจิกายน ปริมาณ 348.47 มิลลิเมตร และเดือนกุมภาพันธ์ มีฝนตกน้อยที่สุด คือ 60 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 166 วันต่อปี เดือนสิงหาคมมีฝนตกมากที่สุดถึง 23 วัน ในขณะที่เดือน กุมภาพันธ์และเดือนมีนาคม มีวันฝนตกน้อยที่สุดเพียง 6 วัน ในช่วงเดือนสิงหาคมและพฤศจิกายน ของทุกปี จึงค่อนข้างเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยขึ้นได้ และจากการที่ในแต่ละปีมีช่วงฤดูแล้งติดต่อกันไม่ ยาวนานนัก ทำให้การกระจายตัวของฝนสม่ำเสมอสามารถใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรได้ค่อนข้างดี

2. อุณหภูมิ

อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 26.73 องศาเซลเซียส อุณหภูมิไม่มีความแตกต่าง มากนักในรอบปี คือ อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด คือ 21.55 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม และสูงสุดคือ 33.92 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน

3. ความชื้นสัมพัทธ์

ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่อปี 81.88 เปอร์เซ็นต์ เดือนเมษายนมีความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยน้อยสุด 77.8 เปอร์เซ็นต์ และเดือนตุลาคมมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยมากที่สุด 84.88 เปอร์เซ็นต์

4. สภาพสมดุลย์ของน้ำเพื่อการเกษตร

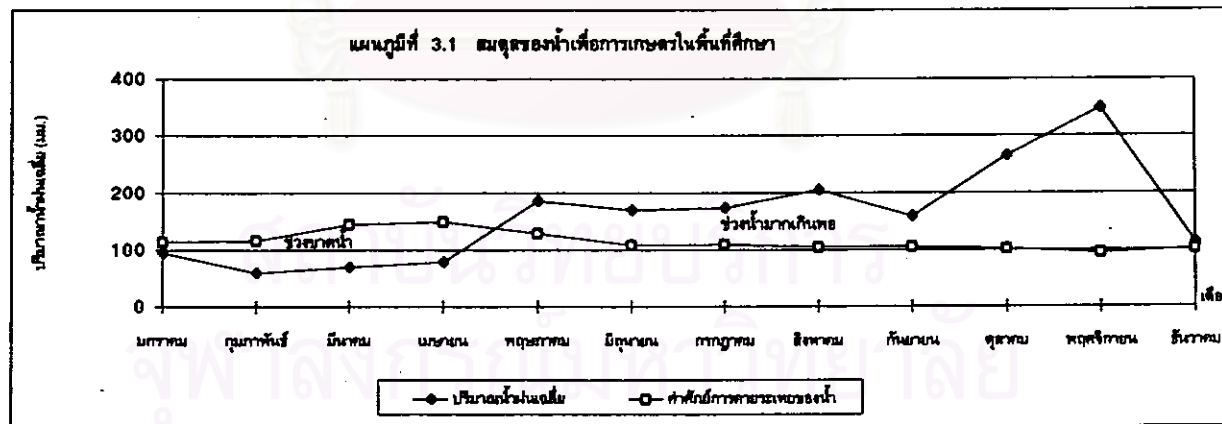
เป็นการหาค่าความสัมพัทธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนกับค่าการระเหยน้ำและการ คายน้ำ (Evapotranspiration) เป็นเครื่องชี้บ่งถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูกพืช สำหรับ จังหวัดชุมพร มีค่าศักยภาพการคายระเหยของน้ำเฉลี่ยรายปี มีค่า 1,293.64 ดังแผนภูมิที่ 3.1 แสดง สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร พอสรุปได้ว่า ช่วงที่ไม่ควรทำการเพาะปลูกโดยอาศัยน้ำฝน ระหว่าง

ตารางที่ 3.2 ภูมิอากาศรายเดือนโดยเฉลี่ยช่วงปี 2504-2537 บริเวณพื้นที่ศึกษา

เดือน	ปริมาณ ฝนเฉลี่ย	จำนวนวัน ฝนตกเฉลี่ย	อุณหภูมิ (°C)			ความชื้นสัมพัทธ์			ศักยภาพการคาย ระเหยของน้ำ (มม.)
			เฉลี่ยสูงสุด	เฉลี่ยต่ำสุด	เฉลี่ย	เฉลี่ยสูงสุด	เฉลี่ยต่ำสุด	เฉลี่ย	
มกราคม	94.68	7.24	30.11	20.55	25.19	94.91	63.65	81.03	114.62
กุมภาพันธ์	80.00	5.78	31.42	21.55	26.32	94.85	81.62	79.85	116.21
มีนาคม	89.82	5.68	32.65	22.39	27.40	94.91	59.09	78.15	145.31
เมษายน	79.24	7.41	33.92	23.08	28.54	94.76	58.65	77.82	149.89
พฤษภาคม	185.65	17.58	33.02	24.10	27.98	94.79	62.03	80.88	129.01
มิถุนายน	169.92	20.29	31.79	24.10	27.38	94.79	68.74	82.00	108.27
กรกฎาคม	172.98	20.78	31.41	23.76	27.01	94.76	65.94	81.94	110.22
สิงหาคม	205.63	22.78	31.03	23.84	26.89	94.76	67.88	82.97	105.02
กันยายน	158.95	19.32	31.28	23.74	26.88	94.91	67.12	83.12	105.65
ตุลาคม	264.88	19.41	30.92	23.40	26.59	95.88	69.74	84.88	102.38
พฤศจิกายน	348.47	14.94	29.88	22.59	25.84	95.68	70.29	84.58	94.94
ธันวาคม	111.69	8.62	29.62	20.98	25.07	93.85	65.41	80.79	102.00
รวมเฉลี่ย	1,922.00	165.60	31.32	22.87	26.73	94.85	64.76	81.88	1,386.45

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา

เดือนมกราคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ส่วนช่วงที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกเริ่มตั้งแต่ประมาณ กลางเดือนเมษายนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งในช่วงนี้จะมีปริมาณน้ำมากและดินมีความชุ่มชื้น เพียงพอต่อการเพาะปลูก

3.2.4 สภาพอุทกวิทยา

1. ปริมาณการไหลของน้ำ

จากข้อมูลปริมาณการไหลของน้ำ ของหน่วยสำรวจอุทกวิทยา กรมชลประทาน ในคลองท่าแซะ จำนวน 2 สถานี (แผนที่ 3.6) ได้แก่ สถานี X.64 และ X.158 เมื่อเดือน มิถุนายน 2536 พบว่าคลองท่าแซะมีปริมาณการไหลของน้ำ 6.935 - 23.475 ลบ.ม./วินาที ด้วยความเร็ว 0.453 - 1.009 เมตร/วินาที การสำรวจในช่วงปี 2516 - 2535 ที่สถานี X.64 มีปริมาณน้ำในช่วงเดือนมกราคม - เมษายน มีปริมาณน้ำไหลสูงสุดอยู่ในช่วง 4.36 - 311 ลบ.ม./วินาที และที่ สถานีแก่งพระเจ้า ย้าเภอท่าแซะ มีปริมาณน้ำไหลสูงสุดอยู่ในช่วง 1.95 - 120 ลบ.ม./วินาที

2. ปริมาณน้ำท่า

จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่า ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา พบว่า สถานีวัดน้ำฝน ในพื้นที่ลุ่มน้ำและบริเวณใกล้เคียง มีจำนวน 8 แห่ง มีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 1,478 ถึง 2,242 มิลลิเมตร ดังตารางที่ 3.3 และปริมาณน้ำท่า ที่สถานีแก่งพระเจ้า และสถานี X.64 มี ปริมาณน้ำเฉลี่ย 256.5 - 510.5 ล้านลบ.ม./ปี สถานี X.158 คลองท่าตะเภา มีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย 1,280.3 ล้านลบ.ม. ส่วนสถานี X.53 วัดปริมาณน้ำท่าในคลองชุมพรเฉลี่ย 298.7 ล้านลบ.ม. ดัง ตารางที่ 3.4 จากการประเมินการปริมาณน้ำท่าโดยแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของโครงการอ่างเก็บ น้ำท่าแซะและอ่างเก็บน้ำรับร้อ พบว่า ปริมาณน้ำท่าวัดที่หัวงานของเขื่อนท่าแซะ และเขื่อนรับร้อ มี ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย 186.88 - 451.95 ล้านลบ.ม. ส่วนในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา มีปริมาณ น้ำท่า 1,477.94 ล้านลบ.ม. ดังตารางที่ 3.5 (บริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียร์ จำกัด ,2538)

3. การรุกตัวของน้ำเค็ม

จากการสำรวจการรุกตัวของน้ำทะเลในคลองท่าตะเภา คลองพ่วงดัก และคลอง ชุมพร ของบริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียร์ จำกัด ในช่วงฤดูแล้งช่วงต้นและปลายฤดูฝน คือ เดือน มิถุนายน กันยายน และเดือนธันวาคม 2536 พบว่า ในช่วงฤดูแล้งมีการรุกตัวของน้ำเค็มเข้าคลองมี ก่อนข้างมาก กล่าวคือ คลองท่าตะเภา มีน้ำเค็มรุกเข้าคลองระยะทางประมาณ 7 กม. คลองพ่วงดัก การรุกตัวของเค็มเข้ามาตลอดลำคลอง มีระยะทางประมาณ 14 กม. เนื่องจากมีประตูระบายน้ำปิดกั้น น้ำเค็มอยู่ จึงทำให้ไม่มีน้ำจืดที่จะผลักดันน้ำเค็มออกไป ส่วนในต้นฤดูฝนมีการรุกตัวน้อยกว่า การรุก ตัวของน้ำเค็มเข้าคลองท่าตะเภาและคลองชุมพร มีระยะทางประมาณ 10 กม.และ 2.5 กม.ตามลำดับ ยกเว้นคลองพ่วงดัก ส่วนช่วงปลายฤดูฝนมีค่าใกล้เคียงกับฤดูแล้ง

3.2.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

จากการพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ของพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ใน ปี พ.ศ. 2524 - 2537 พบว่า จังหวัดชุมพร มีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมใน 2 ช่วงปี

ตารางที่ 3.3 สถานีวัดน้ำฝนบริเวณพื้นที่ศึกษา

ลำดับที่	รหัสสถานี	สถานี	ที่ตั้ง				ช่วงเวลาบันทึกข้อมูล	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี			หมายเหตุ
			อำเภอ	จังหวัด	ละติจูด (° N)	ลองจิจูด (° E)		เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	
1	-	แก่งพระเจ้า	ท่าชะ	ชุมพร	10°47.3'	99°04.1'	1964 - 1987	2,242	2,978	1,111	กรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงาน
2	-	บ้านตาเงา	ท่าชะ	ชุมพร	10°52.5'	99°14.0'	1962 - 1989	1,559	2,057	1,048	กรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงาน
3	10013	อำเภอเมือง	เมือง	ชุมพร	10°29'30"	99°11'04"	1952 - ปัจจุบัน	1,934	2,838	1,308	กรมอุตุนิยมวิทยา
4	10022	ตำบลปะทิว	ปะทิว	ชุมพร	10°42'25"	99°19'15"	1952 - ปัจจุบัน	1,478	2,423	504	กรมอุตุนิยมวิทยา
5	10032	ตำบลท่าชะ	ท่าชะ	ชุมพร	10°39'44"	99°10'30"	1953 - ปัจจุบัน	1,777	2,811	285	กรมอุตุนิยมวิทยา
6	10082	สถานีตรวจอากาศอำเภอสวี	สวี	ชุมพร	10°20'	99°06'	1967 - ปัจจุบัน	1,859	2,388	1,407	กรมอุตุนิยมวิทยา
7	10090	อาคารบังคับน้ำตามแก้ว	เมือง	ชุมพร	10°31'00"	99°11'30"	1952 - ปัจจุบัน	2,147	2,980	1,240	กรมชลประทาน
8	10110	บ้านทับอ่ (X.46A)	ท่าชะ	ชุมพร	10°37'18"	99°04'39"	1978 - ปัจจุบัน	1,711	1,942	1,402	กรมชลประทาน
9	45022	อำเภอบางสะพาน	บางสะพาน	ประจวบคีรีขันธ์	11°12'45"	99°30'50"	1952 - ปัจจุบัน	1,268	1,955	435	กรมอุตุนิยมวิทยา
10	45171	คลองยางขวาง (GT.6)	บางสะพาน	ประจวบคีรีขันธ์	11°10'31"	99°21'27"	1978 - ปัจจุบัน	1,544	1,974	1,324	กรมชลประทาน
11	46022	อำเภอกระบี่	กระบี่	ระนอง	11°24'01"	99°46'34"	1952 - ปัจจุบัน	2,654	5,362	906	กรมอุตุนิยมวิทยา

ที่มา : บริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ์ จำกัด และ บริษัท ควอลิตี้ ทิม คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2538

ตารางที่ 3.4 ปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ย พื้นที่ลุ่มน้ำ ของสถานีวัดน้ำท่าบริเวณพื้นที่ศึกษา

ลุ่มน้ำ	รหัสสถานี	สถานี	ที่ตั้ง			พื้นที่ลุ่มน้ำ (ตร.กม.)	ปริมาณน้ำ รายปีเฉลี่ย (ล้านลบ.ม.)	ปริมาณน้ำ รายปีเฉลี่ย (ลิตรวินาที/ตร.กม.)	ช่วงเวลา บันทึกข้อมูล	หมายเหตุ
			อำเภอ	จังหวัด	ละติจูด (N) ลองจิจูด(E)					
คลองรับร้อ	-	แก่งพระเจ้า	ท่ามะ	ชุมพร	10°47.3' 99°04.1'	330	258.53	-	1964-1987	กรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงาน
คลองรับร้อ (คลองมะละ)	-	หาดส้มแป้น	ท่ามะ	ชุมพร	10°41.2' 99°03.4'	188	-	-	1882-1989	กรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงาน
คลองท่ามะ	-	บ้านคางา	ท่ามะ	ชุมพร	10°52.5' 99°14.3'	352	-	-	1963-1989	กรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงาน
คลองรับร้อ	X.46A	บ้านหาดแดง	ท่ามะ	ชุมพร	10°37'18" 99°03'39"	617	496.45	25.51	1977 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน
คลองรับร้อ	X.46	บ้านท่าข้าม	ท่ามะ	ชุมพร	10°36'47" 99°07'07"	751	720.31	27.88	1971 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน
คลองท่ามะ	X.64	ตำบลท่ามะ	ท่ามะ	ชุมพร	10°39'49" 99°10'17"	957	510.49	16.92	1973 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน
คลองท่าตะเภา	X.158	บ้านวังครก	ท่ามะ	ชุมพร	10°35'34" 99°08'42"	1,819	1,270.31	22.32	1984 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน
คลองชุมพร	X.53	บ้านเสียบญวน	เมือง	ชุมพร	10°27'57" 99°04'15"	223	298.68	42.47	1971 - ปัจจุบัน	กรมชลประทาน

ที่มา : บริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง จำกัด และ บริษัท ควอลิตี้ ทิม คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2538

หมายเหตุ : (-) ไม่มีข้อมูล

ตารางที่ 3.5 ปริมาณน้ำท่ารายเดือนและรายปีเฉลี่ยของสถานีวัดน้ำท่า

หน่วย : ล้านลบ.ม.

สถานี	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	รวม
สถานีแก่งพระเจ้า ¹	3.30	8.78	18.83	29.28	50.91	36.65	36.26	35.52	18.74	9.36	5.14	3.52	256.27
สถานี X.64 ¹	7.22	28.00	33.71	45.72	76.59	56.06	83.83	113.17	28.94	17.83	10.47	7.44	508.98
ห้วงงานเขื่อนท่ามะตะ ¹	2.97	9.73	12.87	19.99	26.94	20.18	27.91	40.96	13.45	5.61	3.63	2.64	186.88
ห้วงงานเขื่อนรับร้อ ¹	6.08	15.74	36.02	55.07	99.83	61.51	60.72	58.55	28.70	15.21	8.47	6.04	451.94
สถานี X.46 ²	17.55	12.12	9.38	8.12	32.25	60.84	48.85	113.51	95.35	96.93	130.09	95.33	720.32
สถานี X.64 ²	17.87	10.53	7.45	7.33	28.05	33.75	45.63	76.54	53.09	82.58	118.64	29.03	510.49
สถานี X.53 ²	8.63	4.96	3.28	3.28	10.69	27.14	29.53	65.72	43.08	38.63	48.81	14.92	298.67
สถานี X.158 ²	30.55	15.80	23.06	20.14	51.81	51.12	48.99	114.68	149.90	264.75	425.36	74.15	1,270.31

ที่มา : บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง จำกัด และ บริษัท ควอลิตี้ ทีม คอนซัลแตนท์ จำกัด,2538

หมายเหตุ : 1 เป็นข้อมูลจากการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการอ่างเก็บน้ำท่ามะตะ - รับร้อ ,2538

2 เป็นข้อมูลจากโครงการศึกษาศักยภาพการพัฒนาแหล่งน้ำในระดับลุ่มน้ำสำหรับลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ,2537

เกือบเท่ากัน คือ ร้อยละ 7.4 มีสัดส่วนมากกว่าภาคตะวันตก ที่มีร้อยละ 5.8 (พ.ศ.2524 - 2531) และเพิ่มเป็นร้อยละ 6.9 (พ.ศ.2531 - 2537) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมอยู่ในอันดับที่ 5 ในปี พ.ศ. 2537 มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เกือบ 3 เท่า คือ 13,145 ล้านบาท จาก 5,153 ล้านบาท ใน พ.ศ.2524 ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีสัดส่วนการเติบโตใกล้เคียงกับจังหวัดชุมพร แต่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมมากกว่า คือ 18,086 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2537 (ตารางที่ 3.6 แผนภูมิที่ 3.2) ในปี พ.ศ. 2537 จังหวัดชุมพร มีสาขาเกษตรกรรม เป็นสาขาหลักที่ทำรายได้ คิดเป็นร้อยละ 44.22 มากกว่า สัดส่วน ในปี พ.ศ. 2532 ที่มีร้อยละ 33.71 แต่มีสัดส่วนมากกว่าของภาคที่มีสัดส่วนร้อยละ 20.06 ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งมีสัดส่วนน้อยกว่าปี พ.ศ. 2532 (ร้อยละ 26.63) สำหรับสาขาการผลิตย่อยที่สำคัญในจังหวัดชุมพร คือ กสิกรรม ประมง รองลงมาคือสาขาบริการ ร้อยละ 41.88 ใกล้เคียงกับ สัดส่วนของภาค ร้อยละ 42.39 และสาขาอุตสาหกรรม ร้อยละ 13.9 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าสัดส่วนของภาค มากที่มีสัดส่วนร้อยละ 27.27 ในขณะที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีสาขาการผลิตตรงกันข้ามกับจังหวัด ชุมพร คือ มีสาขาอุตสาหกรรม (ร้อยละ 42.9) เป็นสาขาหลักที่ทำรายได้ ดังตารางที่ 3.7 แผนภูมิที่ 3.3 เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์กับภาคตะวันตก พบว่า สาขาการผลิตในจังหวัดชุมพรที่มีสัดส่วนมากที่สุด ประมง รองลงมาคือ การแปรรูปผลผลิตการ เกษตรอย่างง่าย และกสิกรรม ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สาขาการผลิตที่มากที่สุด คือ ประมง อุตสาหกรรม ก่อสร้าง และ กสิกรรม (ตารางที่ 3.8 และแผนภูมิที่ 3.4)

ประชากรในจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ มีรายได้เฉลี่ยต่อคน เท่ากับ 21,680 และ 28,807 บาทต่อปี ในปี พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้นเป็น 43,135 และ 51,944 บาทต่อปี ในปี พ.ศ. 2537 คิดสัดส่วนของรายได้เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว โดยที่รายได้เฉลี่ยของประชากรจังหวัดชุมพรต่ำกว่า พื้นที่ชายฝั่งภาคตะวันตก ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์สูงกว่าพื้นที่ชายฝั่งภาคตะวันตก แต่มีรายได้ต่ำกว่าอัตรารายได้เฉลี่ยต่อหัวของประเทศ สภาพทางเศรษฐกิจในพื้นที่ศึกษาลดลง เนื่องจากในพื้นที่ ศึกษาประสบวาทภัยและอุทกภัย จากพายุไต้ฝุ่นเกย์ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2532 จะเห็นได้ว่าลักษณะ โครงสร้างระดับจังหวัดในพื้นที่ศึกษามีสภาพทางเศรษฐกิจที่ติดและการเจริญเติบโตค่อนข้างสม่ำเสมอ

โดยสรุป โครงสร้างการผลิตที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา พบว่า สาขาการผลิตที่ทำรายได้ ให้แก่กับพื้นที่ศึกษามากที่สุดและเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ สาขาประมง กสิกรรม แปรรูปผลผลิต ทางการเกษตรอย่างง่าย รองลงมา คือ อุตสาหกรรม ก่อสร้าง และ การธนาคาร ประกันภัยและธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ตามลำดับ (ตารางที่ 3.9) แสดงว่าสาขาการผลิตเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจระดับจังหวัดและระดับภาค

1. ภาคเกษตรกรรม

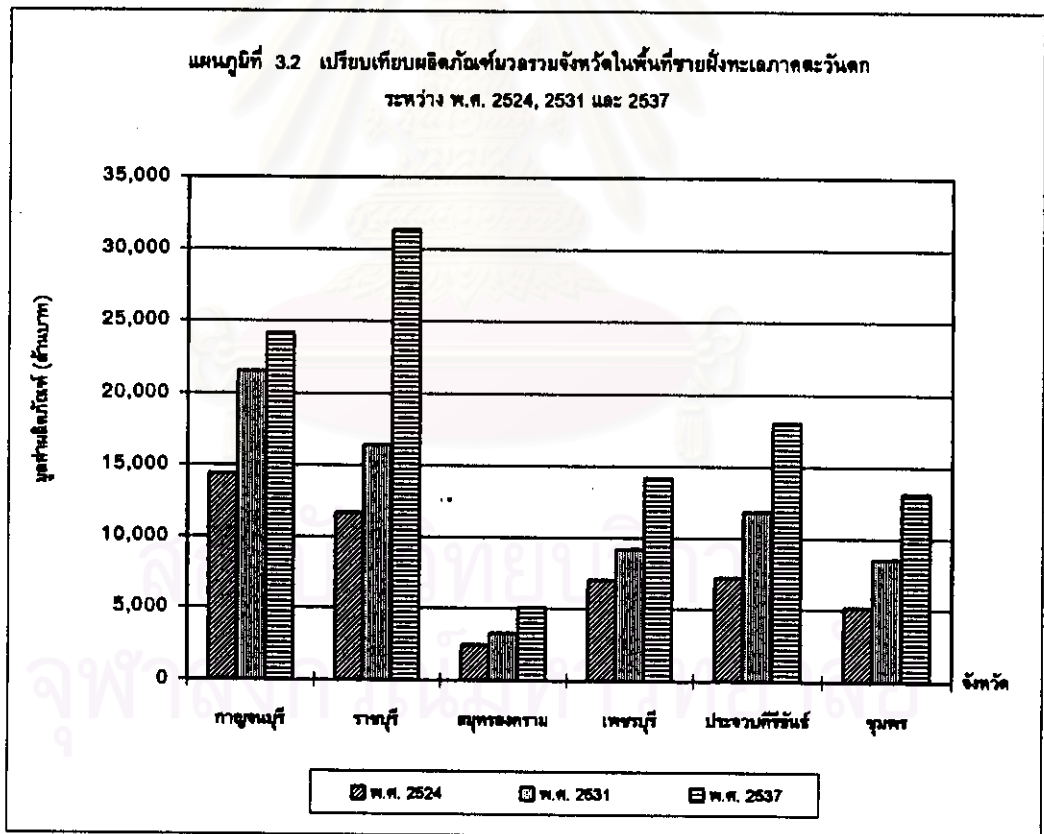
พื้นที่ทำการเกษตรและการถือครองที่ดินทางการเกษตร ในพื้นที่ศึกษา ใน พ.ศ. 2537 พบว่า อำเภอปะทิว มีสัดส่วนของพื้นที่เกษตรมากที่สุด ร้อยละ 79.95 ขนาดถือครอง 51.75 ไร่/ครัวเรือน รองลงมา คืออำเภอท่าแซะ (ร้อยละ 46.59) และอำเภอเมืองชุมพร ร้อยละ (46.12) มีขนาดถือครองที่ดินน้อยที่สุด 19.05 ไร่/ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2538 อำเภอท่าแซะและบางสะพาน น้อยมีสัดส่วนของพื้นที่เกษตรมากขึ้น ในขณะที่อำเภออื่นมีสัดส่วนของพื้นที่เกษตรลดลง จึงทำให้มี

ตารางที่ 3.6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ระหว่าง พ.ศ. 2524, 2531 และ 2537

หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2531	พ.ศ. 2537	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	
				พ.ศ.2524 - 2531	พ.ศ.2531 - 2537
กาญจนบุรี	14,401	21,574	24,201	5.90	1.90
ราชบุรี	11,673	16,426	31,370	5.00	11.40
สมุทรสงคราม	2,463	3,282	5,042	4.20	7.40
เพชรบุรี	7,042	9,183	14,181	3.90	7.50
ประจวบคีรีขันธ์	7,206	11,880	18,086	7.40	7.30
ชุมพร	5,153	8,556	13,145	7.50	7.40
รวมเฉลี่ย	47,938	70,901	106,025	5.80	6.90

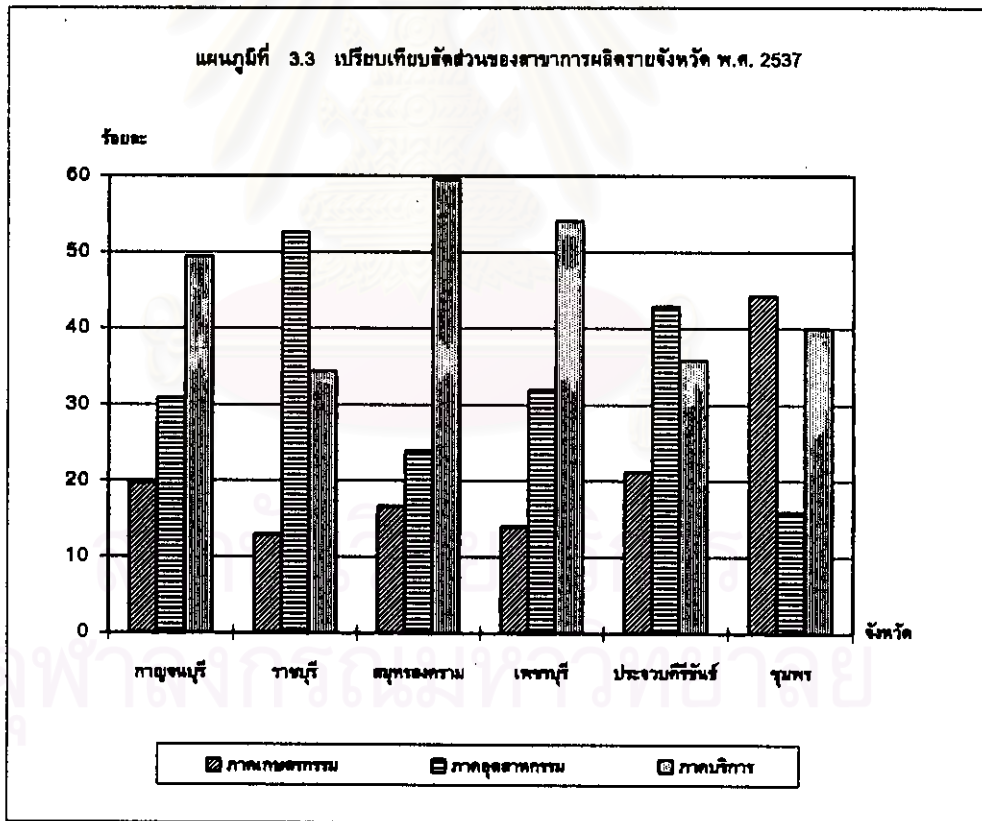
ที่มา : การศึกษาแผนแม่บทของการพัฒนาบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก,
Nippon Koei Co.,Ltd และ PADECO co.,Ltd ,2540)

ตารางที่ 3.7 ส่วนแบ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก พ.ศ. 2537

จังหวัด	ภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ)	ภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ)	ภาคบริการ (ร้อยละ)
กาญจนบุรี	19.70	30.90	49.40
ราชบุรี	12.90	52.70	34.40
สมุทรสงคราม	16.50	24.00	59.50
เพชรบุรี	13.90	32.00	54.10
ประจวบคีรีขันธ์	21.20	42.90	35.90
ชุมพร	44.20	15.80	40.00
รวมเฉลี่ย	19.30	39.50	41.20

ที่มา : การศึกษาแผนแม่บทของการพัฒนาบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก,
Nippon Koei Co.,Ltd และ PADECO co.,Ltd ,2540)

ตารางที่ 3.8 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของจังหวัดขอนแก่นและประจวบคีรีขันธ์กับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ ปี พ.ศ. 2532 และ 2537

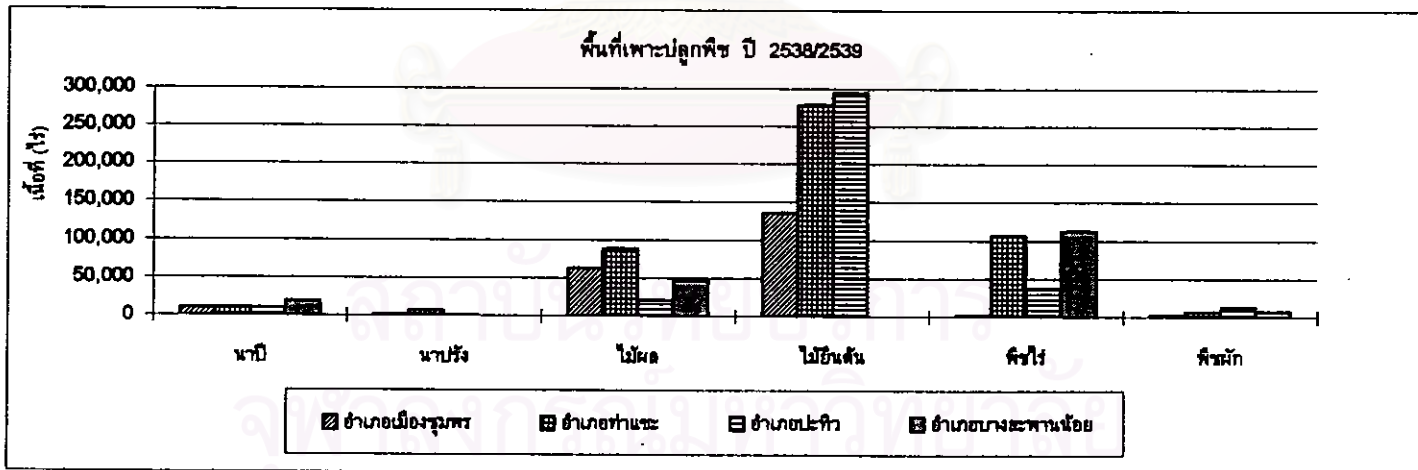
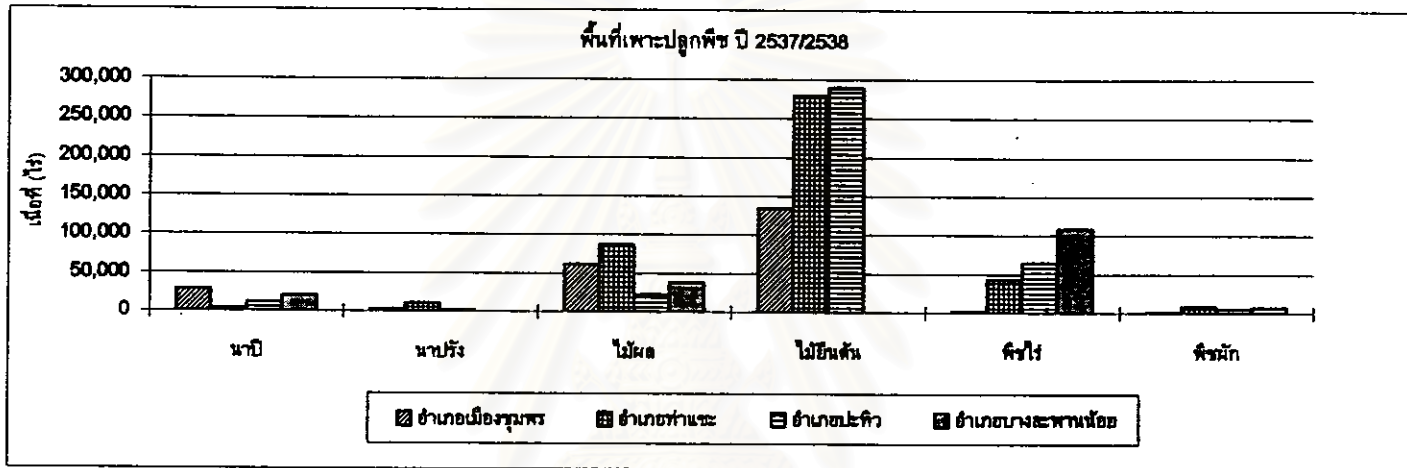
สาขาการวัด	พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้					จ.ขอนแก่น					จ.ประจวบคีรีขันธ์					สัดส่วนร้อยละของจังหวัดต่อภาค			
	พ.ศ.2532		พ.ศ.2537		อัตราการเปลี่ยนแปลง (เฉลี่ย ร้อยละ)	พ.ศ.2532		พ.ศ.2537		อัตราการเปลี่ยนแปลง (เฉลี่ย ร้อยละ)	พ.ศ.2532		พ.ศ.2537		อัตราการเปลี่ยนแปลง (เฉลี่ย ร้อยละ)	จ.ขอนแก่น		จ.ประจวบคีรีขันธ์	
	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)		มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)		มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)		2532 (ร้อยละ)	2537 (ร้อยละ)	2532 (ร้อยละ)	2537 (ร้อยละ)
1. ภาคเกษตรกรรม	20,493.33	28.43	21,288.57	20.08	0.75	4,629.48	50.42	5,812.89	44.22	5.87	3,539.22	30.63	3,842.73	21.25	1.72	22.10	27.33	17.27	18.07
1.1 เกษกรรม	12,373.20	15.98	12,070.08	11.38	-0.49	2,668.55	29.93	2,981.08	22.68	2.18	2,278.73	19.68	2,034.78	11.25	-2.14	21.73	24.70	18.42	16.88
1.2 ปศุสัตว์	1,747.22	2.25	2,171.21	2.05	4.85	229.78	2.58	277.18	2.11	4.13	337.60	2.91	318.44	1.75	-1.25	13.15	12.77	19.32	14.57
1.3 ประมง	2,563.62	3.31	3,808.72	3.69	9.70	1,217.42	13.55	1,912.11	14.55	11.41	811.92	5.28	1,118.48	8.17	16.49	47.49	50.23	23.87	29.33
1.4 ป่าไม้	2,024.71	2.81	630.71	0.78	-11.79	25.42	0.28	0.51	0.00	-19.60	6.89	0.08	1.64	0.01	-15.24	1.28	0.08	0.34	0.20
1.5 การบริการทางการเกษตร	435.24	0.56	380.47	0.38	-2.52	18.24	0.20	30.44	0.23	13.37	37.23	0.32	17.20	0.10	-10.76	4.19	8.00	8.55	4.52
1.6 การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอย่างง่าย	1,349.35	1.74	2,017.37	1.80	9.90	350.07	3.90	811.57	4.65	14.94	268.85	2.30	358.21	1.97	6.70	25.94	30.32	19.78	17.88
2. ภาคอุตสาหกรรม	21,141.79	27.27	39,698.17	37.35	17.48	780.26	8.69	2,078.02	15.81	33.28	3,584.03	30.91	7,758.13	42.69	23.28	3.69	5.25	16.95	19.59
2.1 เหมืองแร่และยอหิน	1,603.77	2.07	1,467.02	1.38	-1.71	59.48	0.68	83.68	0.48	1.41	71.50	0.62	125.83	0.70	15.20	3.71	4.34	4.48	8.58
2.2 อุตสาหกรรม	19,948.58	17.69	28,683.51	27.03	21.10	308.70	3.41	1,102.70	8.39	51.91	2,449.73	21.13	5,833.24	32.25	27.62	2.20	3.85	17.58	20.35
2.3 การก่อสร้าง	3,780.20	4.88	8,733.77	8.35	15.63	262.69	2.92	681.42	5.03	30.38	828.82	7.13	1,357.44	7.51	12.84	6.95	9.82	21.87	20.16
2.4 การไฟฟ้าและประปา	1,809.24	2.33	2,733.87	2.58	10.22	151.41	1.69	250.24	1.90	13.05	235.98	2.04	439.82	2.43	17.28	8.37	9.15	13.04	16.08
3. ภาคการขนส่งและบริการ	35,899.43	48.30	45,180.79	42.59	5.16	3,873.78	40.89	5,254.52	39.97	8.61	4,470.25	38.58	6,488.99	35.87	9.02	10.23	11.64	12.45	14.36
3.1 การคมนาคมและขนส่ง	8,318.01	8.15	8,631.08	8.18	0.87	279.08	3.11	490.93	3.73	15.18	291.81	2.62	542.38	3.00	17.20	4.42	7.52	4.81	8.30
3.2 การท่าเรือและคลังสินค้า	12,790.11	16.50	17,234.68	16.28	6.95	1,340.81	14.93	1,777.85	13.62	8.52	1,832.12	15.80	2,487.18	13.75	7.15	10.48	10.31	14.32	14.43
3.3 การคมนาคม ประทับกับ อสังหาริมทรัพย์	2,585.29	3.31	5,356.73	5.05	21.78	281.02	3.13	893.45	6.80	43.59	407.40	3.51	1,070.60	5.92	32.58	10.95	18.68	15.88	19.99
3.4 ที่อยู่อาศัย	3,298.34	4.25	4,180.10	3.94	5.38	350.80	3.90	487.48	3.58	6.65	571.57	4.93	689.74	3.81	4.14	10.84	11.18	17.34	16.50
3.5 การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	3,235.64	4.17	3,838.45	3.71	4.33	401.17	4.47	525.90	4.00	6.22	358.65	3.09	470.87	2.60	6.25	12.40	13.98	11.08	11.96
3.8 การบริการ	7,692.64	9.92	7,921.65	7.47	0.60	1,020.88	11.38	1,099.13	8.38	1.53	1,008.91	8.70	1,228.42	8.78	4.31	13.27	13.87	13.11	15.48
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	77,534.65	100.00	108,025.63	100.00	7.35	8,883.49	100.00	13,145.44	100.00	9.27	11,593.50	100.00	18,085.85	100.00	11.20	11.59	12.40	14.95	17.08
รายได้ต่อคน (บาท)	27,495		48,630			21,680.00		43,135.00			28,807.00		51,844.00						
จำนวนประชากร (1,000 คน)	468.00		482.00			409.00		415.00			412.00		428.00						

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดปี 2537 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 3.5 พื้นที่ทำการเกษตรกรรมรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2539

ตารางที่ 3.9 การวิเคราะห์ผลผลิตที่ตั้งจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเปรียบเทียบกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ปี พ.ศ.2532และ 2537

สาขาการผลิต	ผลิตภัณฑ์มวลรวม (ล้านบาท)						ค่า Location Quotient ของ จ.ชุมพร		ค่า Location Quotient ของจ.ประจวบคีรีขันธ์	
	พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก		จ.ชุมพร		จ.ประจวบคีรีขันธ์		2532	2537	2532	2537
	2532	2537	2532	2537	2532	2537				
การเกษตร	20,493.33	21,266.57	4,529.48	5,812.89	3,539.22	3,842.73	1.91	2.20	1.15	1.06
กลีกรวม	12,373.20	12,070.08	2,688.55	2,981.08	2,278.73	2,034.76	1.88	1.99	1.23	0.99
ปศุสัตว์	1,747.22	2,171.21	229.76	277.18	337.60	316.44	1.13	1.03	1.29	0.85
ประมง	2,563.62	3,808.72	1,217.42	1,912.11	611.92	1,116.48	4.10	4.05	1.60	1.72
ป่าไม้	2,024.71	830.71	25.42	0.51	6.89	1.64	0.11	0.00	0.02	0.01
การบริการทางการเกษตร	435.24	380.47	18.24	30.44	37.23	17.20	0.36	0.65	0.57	0.27
การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอย่างง่าย	1,349.35	2,017.37	350.07	611.57	266.85	366.21	2.24	2.45	1.32	1.04
เหมืองแร่และย่อยหิน	1,603.77	1,467.02	59.46	63.68	71.50	125.83	0.32	0.35	0.30	0.50
อุตสาหกรรม	13,948.58	28,663.51	306.70	1,102.70	2,449.73	5,833.24	0.19	0.31	1.17	1.19
การก่อสร้าง	3,780.20	6,733.77	262.69	661.42	826.82	1,357.44	0.60	0.79	1.46	1.18
การไฟฟ้าและประปา	1,809.24	2,733.87	151.41	250.24	235.98	439.62	0.72	0.74	0.87	0.94
การคมนาคมและขนส่ง	6,319.01	6,531.08	279.08	490.93	291.61	542.38	0.38	0.61	0.31	0.49
การค้าส่งและค้าปลีก	12,790.11	17,234.58	1,340.81	1,777.65	1,832.12	2,487.18	0.90	0.83	0.96	0.85
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัย	2,565.29	5,356.73	281.02	893.45	407.40	1,070.60	0.95	1.35	1.06	1.17
ที่อยู่อาศัย	3,296.34	4,180.10	350.80	487.46	571.57	689.74	0.92	0.90	1.16	0.97
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	3,235.84	3,936.45	401.17	525.90	358.65	470.67	1.07	1.08	0.74	0.70
การบริการ	7,692.84	7,921.85	1,020.88	1,099.13	1,008.91	1,226.42	1.15	1.12	0.88	0.91
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	77,534.55	106,035.53	8,983.49	13,145.44	11,593.50	18,085.85	17.02	18.24	14.95	13.78

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี 2537 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ขนาดถือครองที่ดินมากขึ้นเล็กน้อย ซึ่งน่าจะมาจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้น หรืออาจมาจากการจัดสรรที่ดินจากรัฐบาล (ตารางที่ 3.10 - 3.11 และแผนภูมิที่ 3.5)

(1) การกสิกรรม

การกสิกรรม เป็นกิจกรรมที่สำคัญ เพราะเป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้ และเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ศึกษา ใน พ.ศ.2538 มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร ลดลงจาก ปี พ.ศ. 2537 เหลือร้อยละ 64.13 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด แต่มีพื้นที่เกษตรเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นร้อยละ 53.73 ของพื้นที่ทั้งหมด การเพาะปลูกพืชที่สำคัญ คือ ใน พ.ศ. 2538 การปลูกไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ทำการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นร้อยละ 57.22 หรือ 702,311 ไร่ รองลงมา คือ พืชไร่ เพิ่มเป็นร้อยละ 21.04 ไม้ผล เพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นร้อยละ 17.72 สำหรับพืชไร่มีพื้นที่ปลูกน้อย เนื่องจากเปลี่ยนไปปลูกไม้ยืนต้นแทน การปลูกพืชไร่นั้นจะทำการปลูกแซมอยู่ในพื้นที่ปลูกไม้ผลและ ไม้ยืนต้น ส่วนพืชการปลูกข้าว มีพื้นที่ปลูกน้อย เนื่องจากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมต่อการเพาะ ปลูก เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคมากกว่าเป็นจำหน่าย (ตารางที่ 3.10 - 3.11)

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูกในพื้นที่ศึกษารายอำเภอ พบว่า พื้นที่ที่มีการปลูกไม้ยืนต้นมากที่สุด คือ อำเภอปะทิว ท่าแซะ เมืองชุมพร รองลงมาคือ ไม้ผล ปลูก มากในอำเภอท่าแซะ เมืองชุมพร ปะทิว เนื่องจากพื้นที่ทั้งสามอำเภอ มีเนื้อที่ทำการเกษตรมากและ สภาพพื้นที่มีความเหมาะสมต่อการทำเกษตร และพืชไร่ ปลูกมากในอำเภอบางสะพานน้อย ท่าแซะ

พิจารณาพื้นที่และสัดส่วนการเพาะปลูกรายอำเภอ พ.ศ. 2537 - 2538 พบว่า อำเภอท่าแซะ มีการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 38.58 ใน พ.ศ. 2538 เป็นปาล์ม น้ำมัน มะพร้าว สับปะรด ยางพารา ทูเรียน และกาแฟ พื้นที่เพาะปลูกอันดับสอง คืออำเภอปะทิว พื้นที่ลดลง เล็กน้อยเป็นร้อยละ 32.46 ปลูกยางพารา มะพร้าว ปาล์ม น้ำมัน สับปะรด ทูเรียนเป็นต้น อำเภอ เมืองชุมพร มีสัดส่วนพื้นที่ลดลงเป็นร้อยละ 16.92 พืชที่ปลูกมากที่สุด คือ มะพร้าว ยางพารา กาแฟ ทูเรียน มังคุด เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของพื้นที่ปลูกพืชแต่ละชนิดในพื้นที่ศึกษากับพื้นที่ เกษตรของทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2538 ปลูกมะพร้าวมากที่สุด (ร้อยละ 29.3) รองลงมาเป็น ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน สับปะรด ทูเรียน กาแฟ ตามลำดับ(ตารางที่ 3.12 - 3.13)

(2) ปศุสัตว์

การปศุสัตว์ในพื้นที่ศึกษามีสัดส่วนน้อย ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงสัตว์รายย่อย หรือเป็นการเลี้ยงในครอบครัว กระจุกกระจายในทุกอำเภอ ส่วนการเลี้ยงในลักษณะฟาร์มเพื่อการค้า ยังมีน้อยมาก ไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ในปี พ.ศ. 2537 จากการสำรวจของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ชุมพร พบว่า ประเภทสัตว์ที่นิยมเลี้ยง คือ ไก่ สุกร โคและเปิด พื้นที่เลี้ยงไก่ส่วนใหญ่อยู่ใน อำเภอ เมืองชุมพร ท่าแซะ และปะทิว พื้นที่เลี้ยงสุกรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองชุมพร ปะทิว ท่าแซะ ส่วนโค และกระบือเลี้ยงมากที่สุดที่อำเภอท่าแซะ เมือง และปะทิว สรุปลักษณะการทำปศุสัตว์มากที่สุด คือ อำเภอท่าแซะ ร้อยละ 35.21 รองลงมา คือ เมืองชุมพร ร้อยละ 33.24 โดยสัดส่วนการเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มลดลง เกือบทุกชนิด (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.10 สถิติการเกษตรรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี 2537/ 2538

อำเภอ	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่เกษตร (ไร่)	จำนวนครัวเรือน ทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)	เนื้อที่ทำการเกษตร (ไร่)						สัดส่วนของพื้นที่ เกษตรต่อพื้นที่ อำเภอ (ร้อยละ)	สัดส่วนของครัวเรือน เกษตรต่อครัวเรือน ทั้งหมด (ร้อยละ)
					นาปี	นาปรัง	ไม่ผล	ไม่อินต้น	พืชไร่	พืชผัก		
เมือง	498,873	229,974	24,558	12,074	28,490	2,700	81,457	134,278	1,901	1,149	48.12	49.17
ท่ามะ	928,654	431,754	16,365	15,635	3,703	10,540	88,788	279,084	43,207	8,424	48.59	95.54
ปะทิว	493,577	394,630	8,378	7,625	11,668	1,911	22,405	288,949	64,572	5,125	79.95	91.03
บางสะพานน้อย	450,000	170,999	6,020	5,889	19,748		38,146		108,846	7,252	38.00	97.82
รวมพื้นที่ศึกษา	2,368,904	1,227,357	55,319	41,223	63,609	15,151	208,804	702,311	218,526	21,049	51.81	74.52
สัดส่วนจากทั้งหมด (ร้อยละ)	100.00	51.81	100.00	74.52	5.18	1.23	17.01	57.22	17.80	1.79		

ที่มา : สถิติการเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและสำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 3.11 สถิติการเกษตรรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี 2538/2539

อำเภอ	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่เกษตร (ไร่)	จำนวนครัวเรือน ทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)	เนื้อที่ทำการเกษตร (ไร่)						สัดส่วนของพื้นที่ เกษตรต่อพื้นที่ อำเภอ (ร้อยละ)	สัดส่วนของครัวเรือน เกษตรต่อครัวเรือน ทั้งหมด (ร้อยละ)
					นาปี	นาปรัง	ไม่ผล	ไม่อินต้น	พืชไร่	พืชผัก		
เมือง	498,873	214,275	34,117	13,632	10,160	1,910	62,531	135,637	1,528	2,509	42.97	39.98
ท่ามะ	928,654	497,898	18,330	15,635	10,625	6,475	88,525	278,817	106,922	6,734	53.73	95.74
ปะทิว	493,577	375,120	10,751	8,110	9,092	1,285	20,203	294,964	37,098	12,478	76.00	75.43
บางสะพานน้อย	450,000	185,462	6,717	6,179	19,262		48,172		112,678	7,352	41.21	91.99
รวมพื้นที่ศึกษา	2,368,904	1,272,755	67,915	43,558	49,139	9,670	217,431	709,218	258,224	29,073	53.73	84.13
สัดส่วนจากทั้งหมด (ร้อยละ)	100.00	53.73	100.00	64.13	4.00	0.79	17.72	57.78	21.04	2.37		

ที่มา : สถิติการเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและสำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 3.12 พื้นที่และสัดส่วนการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี 2537/2538

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)								สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูก จากทั้งหมด (ร้อยละ)
		มะพร้าว	ปาล์มน้ำมัน	ยางพารา	กาแฟ	สับปะรด	ทุเรียน	เงาะ	มังคุด	
เมือง	159,044	73,995	7,005	20,080	23,013	654	19,452	6,085	8,760	17.62
ท่าชะ	325,673	60,000	103,928	55,128	30,420	22,265	39,689	7,093	7,150	36.08
ปะทิว	296,385	63,305	44,680	155,375	7,320	14,907	8,345	676	1,777	32.83
บางสะพานน้อย	121,565	77,199	18,575	16,900	1,065	6,715	1,071	20	20	13.47
รวมพื้นที่ศึกษา	902,687	274,499	174,188	247,483	61,818	44,541	68,557	13,874	17,707	100.00
สัดส่วนจากทั้งหมด (ร้อยละ)	100.00	30.41	19.30	27.42	6.85	4.93	7.59	1.54	1.98	

ที่มา : สถิติการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและสำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 3.13 พื้นที่และสัดส่วนการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี 2538/2539

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)								สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูก จากทั้งหมด (ร้อยละ)
		มะพร้าว	ปาล์มน้ำมัน	ยางพารา	กาแฟ	สับปะรด	ทุเรียน	เงาะ	มังคุด	
เมือง	160,153	74,717	7,471	20,080	23,153	131	19,535	6,148	8,920	16.92
ท่าชะ	365,113	60,000	103,928	58,938	27,920	60,455	39,629	9,093	7,150	38.58
ปะทิว	297,676	64,995	48,855	155,375	7,340	10,750	8,345	676	1,340	31.46
บางสะพานน้อย	123,376	77,240	18,575	17,870	1,065	7,328	1,220	50	30	13.04
รวมพื้นที่ศึกษา	946,320	276,952	178,829	250,263	59,478	78,664	68,729	15,965	17,440	100.00
สัดส่วนจากทั้งหมด (ร้อยละ)	100.00	29.27	18.90	26.45	6.29	8.31	7.28	1.69	1.84	

ที่มา : สถิติการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและสำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 3.14 จำนวนปศุสัตว์แยกรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2537

อำเภอ	ประเภทสัตว์							สัดส่วน (ร้อยละ)
	โค	กระบือ	สุกร	เป็ด	ไก่	ห่าน	รวม	
เมือง	10,758	3,177	16,495	11,720	128,768	80	170,998	33.24
ท่ามะ	14,448	2,557	8,409	2,227	153,346	131	181,116	35.21
ปะทิว	9,003	1,285	12,997	1,075	81,906	12	106,278	20.66
บางสะพานน้อย	15,023	3,763	3,457	550	33,210	19	56,022	10.89
รวม	49,230	10,782	41,358	15,572	397,230	242	514,414	100.00

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชุมพร และ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 3.15 การเพาะเลี้ยงสัตว์ปศุสัตว์รายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2537

อำเภอ	จำนวน		พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วนของ พื้นที่ (ร้อยละ)	สัดส่วนของ ผู้เลี้ยง (ร้อยละ)
	(ราย)	(ปอ)					
เมืองชุมพร	741	929	511.80	806.57	24.19	67.48	87.39
ปะทิว	331	496	113.81	72.54	2.18	15.02	7.86
ท่ามะ	538	566	102.75	39.71	1.19	13.55	4.30
บางสะพานน้อย	75	84	30.00	4.10	-	3.96	0.44
รวม	1,685	2,075	756.46	922.92	27.56	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดชุมพร และสำนักงานประมงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(3) ประมง

การประมงเป็นอาชีพที่สำคัญ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเล ตั้งแต่อำเภอบางสะพานน้อย ประทิว เมืองชุมพร ยังมีเกาะต่าง ๆ อีก ระดับน้ำในอ่าวไทยบริเวณจังหวัดชุมพรลึก ประมาณ 10 - 30 เมตร ด้วยเหตุนี้จึงนับจังหวัดชุมพรมีทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลและชายฝั่ง ก่อนข้างอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และพักอาศัยตัวของสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ปลาหู ปลาหลังเขียว เป็นต้น รวมทั้งยังมีการพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง อาทิ กุ้งกุลาดำ และปลาน้ำจืดหลายชนิด การประมงนับเป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้ให้จังหวัดมูลค่า 1,912 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งกิจกรรมประมงที่ดำเนินการมีหลายประเภทดังนี้

1) การประมงทะเลและประมงชายฝั่ง

ลักษณะการทำประมงทะเล เป็นกิจการขนาดเล็กถึงขนาดกลาง จะมีเรือขนาดใหญ่ ซึ่งมีขนาดเรือ ตั้งแต่ 50 คันกรอส ขึ้นไป ไม่มากนัก เครื่องมือที่นิยมใช้กันมากที่สุด ได้แก่ อวนลากตะเข้ - คาน และอวนล้อมจับ ซึ่งเรือประมงเหล่านี้จะเข้าเทียบท่าขนถ่ายสัตว์น้ำขึ้นที่ท่าเรือขององค์การสะพานปลาชุมพร ช่วงเวลาที่ทำประมงได้ประมาณ 7-9 เดือน เพราะช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม เป็นช่วงฤดูมรสุม และเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม เป็นฤดูห้ามจับสัตว์น้ำประมงขนาดเล็กหรือประมงพื้นบ้าน จะทำประมงบริเวณชายฝั่งทะเลห่างจากฝั่งประมาณ 5 กม. (สำนักงานประมงจังหวัด รายงานประจำปี 2537.)

จากสภาพทั่วไปและลักษณะการทำประมงทะเลและประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชุมพรมีครีวเรือในการทำประมงมากที่สุด จำนวน 3,169 ครีวเรือ หรือร้อยละ 45.8 ของจังหวัดชุมพรที่มีครีวเรือชาวประมง 6,921 ครีวเรือ (จำนวน 25,569 คน) ส่วนอำเภอปะทิวมี 1,036 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของจังหวัด อำเภอปะทิวมีจำนวนเรือมากที่สุด คือ 654 ลำ (แรงงาน 2,033 คน) รองลงมา คือ อำเภอเมืองชุมพร (515 ลำ และแรงงาน 5,166 คน) จากการเรือประมงเป็นเรือขนาดเล็กถึงขนาดกลาง จึงไม่ประสบปัญหาการทำประมงนอกน่านน้ำหรือถูกจับกุมจากประเทศเพื่อนบ้าน บริเวณจังหวัดมีทรัพยากรทะเลที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งแพร่พันธุ์สัตว์น้ำและพักอาศัยตัวของสัตว์น้ำวัยอ่อน โดยเฉพาะปลาหู (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศกฎกระทรวงลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2527 ห้ามใช้เครื่องมือทำการประมงบางชนิดทำการประมงตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ - วันที่ 15 พฤษภาคม ของทุกปี)

2) การประมงน้ำจืด

มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจน้อยมาก ในปี พ.ศ. 2534 จับสัตว์น้ำได้ประมาณ 1,570 ตัน มูลค่า 8.02 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 1,817 ตัน มูลค่า 15.73 ล้านบาท มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณเป็นร้อยละ 15.73 ทั้งนี้เนื่องจากมีการจับสัตว์น้ำมาใช้ประโยชน์มากเกินไป (Over Fishing) ปัจจุบันการทำประมงน้ำจืดนี้เพื่อยังชีพ และเพื่อจำหน่ายบ้างในบางส่วน

3) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด

ลักษณะเป็นการเพาะเลี้ยงขนาดเล็กในบ่อขนาด 20 - 200 ตร.ม. ลึก 5 - 6 ม. ซึ่งเป็นบ่อเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร เช่น ทำสวน ปลูกที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ ปลาดุก ปลาช่อน ปลาดุกเพียนขาว เป็นการเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแบบพื้นฐานถึงถึงพัฒนา ประมาณร้อยละ 70 - 80 แต่

เลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพน้อยมาก ในปี พ.ศ. 2537 พื้นที่ที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด มากที่สุด คือ อำเภอเมืองชุมพร ร้อยละ 67.48 และมีสัดส่วนของผู้เลี้ยงมากที่สุด ร้อยละ 87.39 มีพื้นที่เพาะเลี้ยงทั้งหมด 758.46 ไร่ มีผลผลิต 922.92 ตัน คิดเป็นมูลค่า 27.56 ล้านบาท และอำเภอบางสะพานน้อย มีสัดส่วนของผู้เลี้ยงน้อยมาก เพียงร้อยละ 0.44 เท่ากัน หรือมีพื้นที่ 30 ไร่ (ตารางที่ 3.15)

4) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

จากสภาพพื้นที่มีอาณาเขตติดชายฝั่งทะเลและมีแม่น้ำลำคลอง และบางส่วนของพื้นที่เป็นหาดโคลน เหมาะสำหรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยนางรม สัตว์น้ำที่นิยมเลี้ยง คือ กุ้งทะเล ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองชุมพร และ ปะทิว ประเภทการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบพัฒนา ปัจจุบันประสบปัญหาสภาพสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม คลองที่แหล่งน้ำใช้ คือ คลองอิเล็ค คลองท่าจระเข้ คลองร่องน้อย เป็นต้น

จากสถิติพื้นที่เพาะเลี้ยงในระหว่าง พ.ศ. 2527 - 2537 พบว่ามีสัดส่วนของจำนวนผู้เลี้ยงเพิ่มขึ้นมาก จาก 5 ราย พื้นที่ 180 ไร่ ใน พ.ศ. 2527 เป็น 1,011 ราย พื้นที่ 17,949.45 ไร่ ในปี พ.ศ. 2537 พื้นที่ที่ทำการเพาะเลี้ยงเพิ่มนั้นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าชายเลน ในปี พ.ศ. 2537 มีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำรวม 28,375.63 ไร่ จำนวน 1,044 ราย ปริมาณผลผลิตรวม 8,984.73 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,741 ล้านบาท แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์และจดทะเบียนตามกฎหมาย 16,227.96 ไร่ และเลี้ยงในพื้นที่ป่าชายเลนและไม่ได้จดทะเบียน 12,147.70 ไร่ พื้นที่ที่มีการเลี้ยงกุ้งมากที่สุด คือ อำเภอเมืองชุมพร จำนวน 583 ราย พื้นที่ฟาร์มทั้งหมด 16,971.80 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์และจดทะเบียน จำนวน 382 ราย พื้นที่ฟาร์ม 8,391.10 ไร่ และเลี้ยงในพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน 201 ราย พื้นที่ 8,580.70 ไร่ พื้นที่รองลงมา คือ อำเภอปะทิว ทั้งนี้การใช้ที่ดินเพื่อการเพาะเลี้ยงมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการขยายพื้นที่เพาะเลี้ยงด้วยการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งนับได้ว่าพื้นที่ศึกษานี้ประสบปัญหาเสื่อมโทรมของป่าเลนและทรัพยากรน้ำชายฝั่งค่อนข้างรวดเร็ว (ตารางที่ 3.16 และ 3.17)

สัตว์น้ำทะเลที่จับได้ในปี พ.ศ. 2534 - 2537 พบว่า ปริมาณสัตว์น้ำเค็มเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.02 และมูลค่าการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.36 เท่านั้น เนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำมีปริมาณลดน้อยลง และมีการควบคุมทางกฎหมายในบางช่วงฤดู ส่วนการประมงที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น จากปริมาณ 9,054.60 ตัน เป็น 31,297.62 ตัน และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 78.16 ดังตารางที่ 3.18 เนื่องจากมีการพัฒนาการเลี้ยงด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย การขยายพื้นที่เพาะเลี้ยงมากขึ้น แต่แนวโน้มและทิศทางการเลี้ยงกุ้งในปัจจุบันกำลังมีการเปลี่ยนแปลง สาเหตุจากสภาพแวดล้อมของพื้นที่เพาะเลี้ยงเสื่อมโทรมและภาวะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยและส่งเสริมต่อการลงทุนในด้านนี้อีกต่อไป

2. ภาคอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรมนับว่าเป็นภาคการผลิตหนึ่งที่กำลังจะมีบทบาทสำคัญในจังหวัดชุมพร โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ศึกษา ซึ่งอำเภอเมืองชุมพรมีการกระจายตัวของอุตสาหกรรมมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่น ๆ ในขณะเดียวกันโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่

ตารางที่ 3.16 สรุปพื้นที่ทำนากุ้งของจังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2537

พื้นที่เพาะเลี้ยง	พื้นที่ฟาร์มทั้งหมด		พื้นที่ปอเลี้ยงกุ้ง	พื้นที่ส่วนที่เหลือ	พื้นที่ตั้งแต่ 50 ไร่ขึ้นไป		พื้นที่ต่ำกว่า 50 ไร่	
	ราย	ไร่	(ไร่)	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่
พื้นที่มีเอกสารสิทธิและจดทะเบียนได้	726	16,227.93	9,568.95	8,685.44	24.00	3,194.53	702.00	8,374.42
พื้นที่ป่าชายเลนไม่ได้จดทะเบียน	318	12,147.70	8,381.50	3,787.20	29.00	3,868.64	289.00	4,513.88
รวม	1,044	28,375.63	17,950.45	10,452.64	53.00	7,063.17	991.00	10,888.28

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดชุมพร

ตารางที่ 3.17 การยื่นคำขอจดทะเบียนฟาร์มกุ้ง รายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2537

อำเภอ	จดทะเบียน (เลี้ยงในที่มีเอกสารสิทธิ)			ไม่ได้จดทะเบียน (เลี้ยงในพื้นที่ป่าชายเลน)			รวมทั้งหมด			ผลผลิต		สัดส่วนของ	สัดส่วนของ
	จำนวน (ราย)	พื้นที่ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่เลี้ยงกุ้ง (ไร่)	จำนวน (ราย)	พื้นที่ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่เลี้ยงกุ้ง (ไร่)	จำนวน (ราย)	พื้นที่ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่เลี้ยงกุ้ง (ไร่)	(ตัน)	(ล้านบาท)	ผู้เลี้ยง (ร้อยละ)	พื้นที่ฟาร์ม (ร้อยละ)
เมืองชุมพร	382.00	8,391.10	4,020.50	201.00	8,580.70	5,420.50	583.00	16,971.80	9,441.00	4,720.50	944.10	85.48	85.14
ปะทิว	28.00	860.00	695.65	71.00	2,103.00	2,103.00	99.00	2,963.00	2,798.65	1,399.33	279.97	14.52	14.86
รวม	410.00	9,251.10	4,716.15	272.00	10,683.70	7,523.50	682.00	19,934.80	12,239.65	1,399.33	1,223.97	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดชุมพร

หมายเหตุ : ๑.ทำนากุ้ง ไม่มีการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ส่วน ๒.บางสะพานน้อยไม่มีข้อมูล

ตารางที่ 3.18 ปริมาณและมูลค่าของการจับสัตว์น้ำ พ.ศ. 2534-2537

ประเภทการจับสัตว์น้ำ	พ.ศ. 2534		พ.ศ. 2535		พ.ศ. 2536		พ.ศ. 2537		การเปลี่ยนแปลง	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ร้อยละ)	มูลค่า (ร้อยละ)
สัตว์น้ำจืด	1,570.00	8.02	2,238.00	10.00	2,280.00	11.40	1,817.00	12.00	15.73	49.63
สัตว์น้ำเค็ม	160,853.00	1,930.00	167,419.00	21,777.00	164,136.00	2,134.00	164,110.00	2,130.00	2.02	10.36
การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง	9,054.60	1,557.64	9,382.97	1,593.28	16,516.67	2,484.38	31,297.62	2,775.13	245.65	78.16
รวม	171,477.60	3,495.66	179,037.97	23,380.28	184,932.67	4,629.76	197,224.62	4,917.13	15.01	40.66

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดชุมพร

ศึกษาค้นคว้าสูง เพราะมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหลายประการ เช่น การคมนาคมขนส่งสะดวกและเข้าถึงได้หลายทาง และมีแหล่งวัตถุดิบ

ประเภทอุตสาหกรรมที่มีมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมกรรมการเกษตร รองลงมา คือ อุตสาหกรรมกรรมการบริการ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และ อุตสาหกรรมก่อสร้าง ดังตารางที่ 3.19 ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดเล็ก ร้อยละ 67.89 โรงงานขนาดกลาง ร้อยละ 5.56 และเป็นโรงงานขนาดใหญ่ 6 โรง หรือร้อยละ 0.95 ซึ่งโรงงานขนาดกลางและขนาดใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากเกษตรและการประมง เกือบทั้งสิ้น เช่น อุตสาหกรรมสกัดน้ำมันปาล์ม อยู่ในพื้นที่ศึกษา 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45.5 ของจำนวนทั้งหมดอุตสาหกรรมยางพารา อุตสาหกรรมผักและผลไม้บรรจุกระป๋อง อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมง ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องและแช่แข็งมีมากที่สุดที่ย่าเภอเมือง จะเป็นโรงงานที่แปรรูปวัตถุดิบ ส่งไปจำหน่ายในตลาดกรุงเทพฯและปริมณฑล ส่วนอุตสาหกรรมอาหารทะเลและแช่แข็งและห้องเย็น ส่วนใหญ่จะส่งออกต่างประเทศ (ตารางที่ 3.20)

โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะกระจายตัวมากในอำเภอเมืองชุมพร ประทิว โดยสภาพการตั้งโรงงานจะกระจุกกระจายตามพื้นที่ที่มีความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และใกล้แหล่งวัตถุดิบ เนื่องจากในจังหวัดชุมพร ยังไม่มีการกำหนดเขตอุตสาหกรรมเป็นที่แน่ชัดเพื่อการรวมตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ในปัจจุบันกำลังมีโครงการกำหนดเขตพื้นที่อุตสาหกรรมในบริเวณตำบลบางหมาก (ขณะนี้อยู่ในช่วงดำเนินการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของพื้นที่ตั้งเขตอุตสาหกรรม) ดังแผนที่ 3.7 และภาพที่ 3.1 แสดงการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ส่วนการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมมีการขยายตัวเพิ่มสูงเรื่อย ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 ส่วนในปี พ.ศ. 2532 - 2533 ภาวะอุตสาหกรรมได้ซบเซาช่วงระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากต้องพักฟื้นตัวจากที่ประสบภัยพิบัติได้ผู้แทน พ.ศ. 2537 มีโรงงานเพิ่มขึ้น 56 โรง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.29 ของโรงงานทั้งหมด มีเงินทุน 403.19 ล้านบาท มีแรงงานเพิ่มขึ้น 705 คน โรงงานที่เพิ่มขึ้นตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองชุมพร ท่าชนะ และประทิว (ตารางที่ 3.21)

3. ภาคการค้าและบริการ

สาขาการผลิตนี้ค่อนข้างมีบทบาทสำคัญต่อภาวะทางเศรษฐกิจในพื้นที่ศึกษา ซึ่งพิจารณาได้จากสถานประกอบการธุรกิจการค้าและบริการที่จดทะเบียนในพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง โครงสร้างของตลาดและศูนย์กลางตลาด พบว่า พื้นที่ศึกษามีศูนย์กลางการค้าสินค้าการเกษตรและการค้าส่งและค้าปลีกสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองชุมพร ทั้งนี้เพราะระยะทางติดต่อระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอต่าง ๆ ดังกล่าวมีระยะทางติดต่อสะดวก โดยจะอยู่ในเขตเทศบาล นอกจากนี้ยังมีแหล่งการค้าระดับรองลงมากระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในเขตสุขาภิบาลวังไผ่ อำเภอเมืองชุมพร สุขาภิบาลมาบอำมฤต สุขาภิบาลประทิว และสุขาภิบาลสะพลี ในอำเภอประทิว รวมทั้ง สุขาภิบาลท่าชนะ และสุขาภิบาลเนินสันติ อำเภอท่าชนะ

ตารางที่ 3.19 จำนวนโรงงาน เงินทุน คนงาน แยกตามประเภทอุตสาหกรรมในจังหวัดชุมพร (ณ.31 ธันวาคม 2537)

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน (โรง)	เงินทุน (ล้านบาท)	แรงงาน (คน)
1. อุตสาหกรรมการเกษตร	170	628.13	388
2. อุตสาหกรรมก่อสร้าง	100	302.47	863
3. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	111	2,131.71	5,163
4. อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	48	152.71	748
5. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	8	14.50	127
6. อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก	6	16.45	52
7. อุตสาหกรรมโลหะและโลหะ	34	24.16	126
8. อุตสาหกรรมการบริการ	125	226.39	738
9. อุตสาหกรรมอื่น ๆ	24	368.85	1,857
รวม	624	3,865.37	10,094

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชุมพร

ตารางที่ 3.20 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากเกษตรและการประมง ปี พ.ศ. 2537

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน (โรง)	เงินทุน (ล้านบาท)	แรงงาน (คน)
1. อุตสาหกรรมสกัดน้ำมันปาล์มและน้ำมันมะพร้าว	12	58.30	495
2. อุตสาหกรรมยางพารา	11	100.18	458
3. อุตสาหกรรมหมักและผลไม้อบบรรจุกระป๋องหรือภาชนะ	3	1,026.00	1500
4. อุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการประมง	5	205.70	1289
5. อุตสาหกรรมปลาป่น	9	61.21	207
6. อุตสาหกรรมผลิตน้ำแข็ง	14	76.55	136
7. อุตสาหกรรมผลิตเส้นใยมะพร้าว	8	14.50	127
8. อุตสาหกรรมทำผลิตภัณฑ์จากคอนกรีตและวัสดุก่อสร้าง	7	131.24	167
9. อุตสาหกรรมสัตว์	161	19.38	221
รวม	230	1693.046	4600

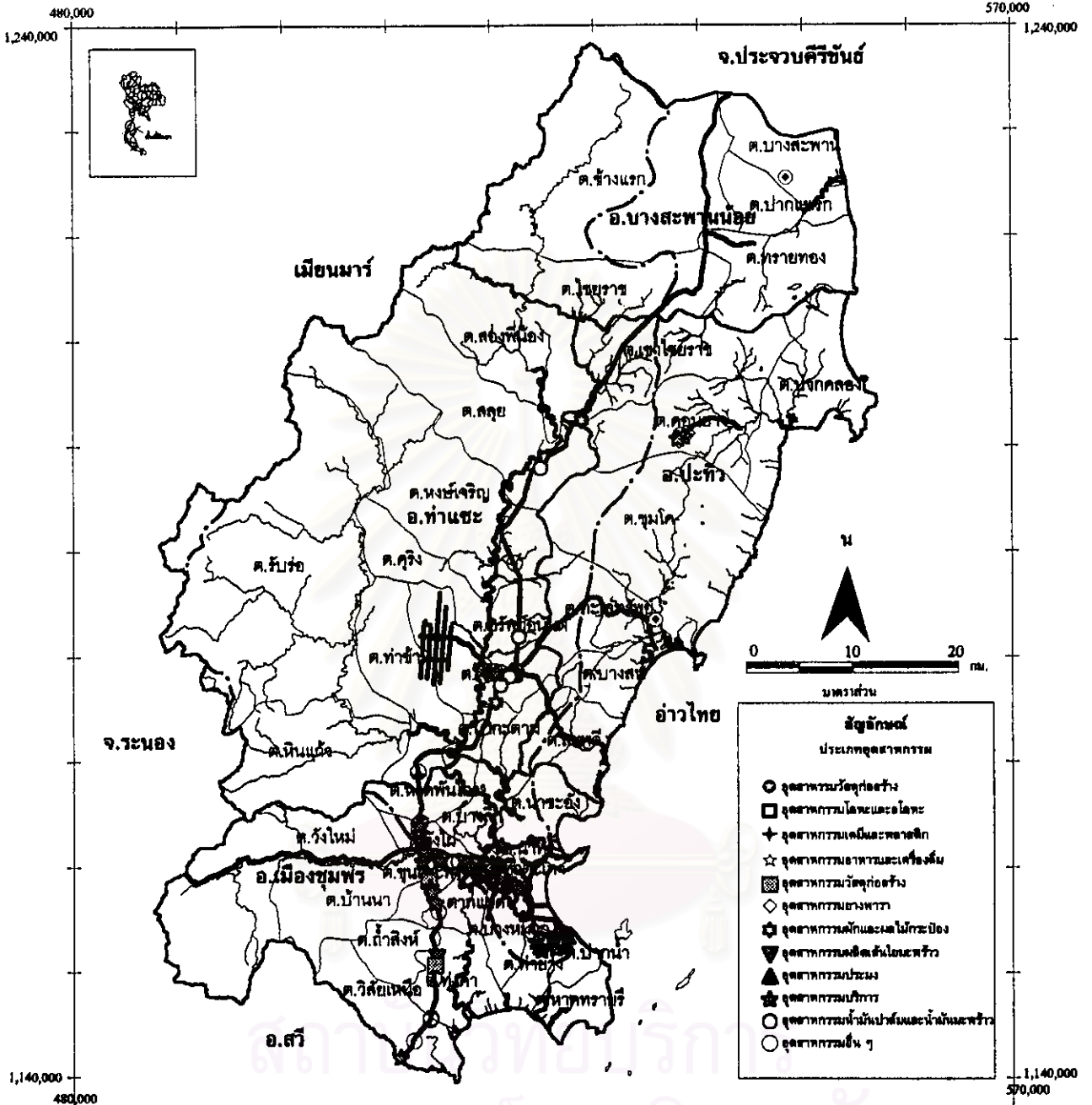
ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชุมพร

ตารางที่ 3.21 จำนวนโรงงาน เงินทุน คนงาน แยกรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2537

อำเภอ	จำนวน (โรง)	เงินทุน (ล้านบาท)	แรงงาน (คน)
เมืองชุมพร	27	96	311
ท่าชนะ	6	69	81
ปะทิว	7	54	114
บางสะพานน้อย	-	-	-
รวม	40	219	506

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชุมพร และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.7 : การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชุมพร

สถาบันวิทยบ
จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3.1 : การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา

3.2.6 โครงสร้างประชากร

พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก มีประชากรอาศัยอยู่เบาบางที่สุดของประเทศ มีประชากรรวม 2.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2537 หรือร้อยละ 5.2 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ โดยที่จังหวัดชุมพรมีประชากรน้อยที่สุดในภาค ประมาณ 415,000 คน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีประชากรประมาณ 428,000 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 และ 14.8 ของภาค สำหรับจำนวนประชากรในชุมชนเมืองต่อชุมชนชนบทในจังหวัดชุมพร มีสัดส่วนต่ำสุด คือร้อยละ 6.2 ต่อ 93.8 ต่ำกว่าอัตราของภาค ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กลับมีสัดส่วนสูงกว่าเล็กน้อย แต่ต่ำกว่าสัดส่วนของประเทศค่อนข้างมาก ความหนาแน่นของประชากรบริเวณพื้นที่ศึกษา มีความหนาแน่นใกล้เคียงกับของภาค คือมีความหนาแน่นเฉลี่ย 70 คนต่อตร.กม.ซึ่งต่ำกว่าของประเทศ (116 คนต่อตร.กม.) อัตราการเติบโตของจังหวัดชุมพร (ร้อยละ 1.3) สูงกว่าอัตราการเติบโตของประเทศ (ร้อยละ 1.10) และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ร้อยละ 0.91) ดังตารางที่ 3.22

โครงสร้างประชากรของพื้นที่ศึกษา ในจังหวัดชุมพรมีอัตราการเกิดมากที่สุด คือ ร้อยละ 15.8 มากกว่าภาค (ร้อยละ 8.4) และประเทศ (ร้อยละ 7.4) สัดส่วนของประชากรวัยทำงาน (อายุ 13 ปีหรือสูงกว่านั้น) ต่อประชากรทั้งหมดของภาคตะวันตกเท่ากับ ร้อยละ 76.4 ในขณะที่จำนวนประชากรวัยทำงานที่จังหวัดชุมพร มีร้อยละ 13 และประจวบคีรีขันธ์ ร้อยละ 27 ของภาค เป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด โดยที่ภาคตะวันออกร้อยละ 50.9 ซึ่งจังหวัดทั้งสองนี้มีอัตราส่วนมากกว่าภาค รองลงมาคือ แรงงานในภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนต่ำกว่าภาค

ในการศึกษาด้านนี้ จะกล่าวถึงขนาดและจำนวนประชากรในอดีตถึงปัจจุบัน การกระจายตัว ความหนาแน่น อัตราการเติบโต และการเปลี่ยนแปลงประชากร โครงสร้างประชากร การย้ายถิ่นของประชากร

1. ขนาด การกระจายตัวและอัตราการเติบโตของประชากร

(1) ขนาดของประชากร

จากการศึกษาจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา 4 อำเภอ ในช่วงปี พ.ศ. 2528 - 2538 พบว่า ปี พ.ศ.2528 พื้นที่ศึกษามี 33 ตำบล จำนวนประชากรรวมทั้งหมด 224,347 คน เพิ่มขึ้นเป็น 271,093 คน หรือร้อยละเฉลี่ย 2.08 ต่อปี ใน พ.ศ. 2538 เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.23 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของภาค ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2535 - 2536 มีการขยายตัวของประชากรมากขึ้น จึงมีการแบ่งพื้นที่ตำบลเพิ่มขึ้น 5 ตำบล คือ ตำบลตำสิงห์ ในอำเภอชุมพร แยกมาจากตำบลทุ่งคา และอำเภอท่าชนะ 3 ตำบล คือ ตำบล หินแก้ว แยกมาจากตำบลวังบัว ตำบลทรัพย์อนันต์ แยกมาจากตำบลคูริง ตำบลสองพี่น้อง แยกมาจากตำบลสลุย ตำบลไชยราช อำเภอปะทิว แยกมาจากตำบลลอนยาง และตำบลไชยราช อำเภอบางสะพานน้อย แยกมาจากตำบลช้างแร้ง จึงทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 245,656 คน ในปี พ.ศ. 2533 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 จากจำนวนประชากรเดิม หากพิจารณาจำนวนประชากรรายอำเภอ พบว่า ในปี พ.ศ. 2528 อำเภอเมืองชุมพรมีจำนวนประชากรมากที่สุด ร้อยละ 52.8 ของจำนวนทั้งหมด เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอท่าชนะ (ร้อยละ 20.3) อำเภอปะทิว (ร้อยละ 15.5) และอำเภอบางสะพานน้อย (ร้อยละ 11.5) ส่วนในปี

ตารางที่ 3.22 จำนวนประชากรของจังหวัดในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ปี พ.ศ. 2538

จังหวัด	จำนวนประชากร (พันคน)	ความหนาแน่นประชากร (คน/ตร.กม.)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	ประชากรเมือง (ร้อยละ)	ประชากรชนบท (ร้อยละ)
กาญจนบุรี	668	37	0.71	7.5	92.5
ราชบุรี	767	151	0.82	10.7	89.3
สมุทรสงคราม	199	494	0.58	20.8	79.7
เพชรบุรี	419	71	0.56	13.3	86.7
ประจวบคีรีขันธ์	428	71	0.91	12.1	87.9
ชุมพร	415	70	1.3	6.2	93.8
ภาคตะวันตกรวม	2,896	72	-	10.6	89.4
ประเทศ	58,709	116	1.1	17.6	82.4

ที่มา : การศึกษาแผนแม่บทของการพัฒนาบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก ,Nippon Koei Co.,Ltd. PADECO Co.,Ltd.,2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538 จำนวนประชากรในอำเภอเมือง มีสัดส่วนของประชากรลดลงเหลือร้อยละ 50.95 ในขณะที่อำเภอท่าแซะ อำเภอปะทิว และ อำเภอบางสะพาน มีสัดส่วนของประชากรเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ 21.7 ,15.23 และ 12.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.23 -3.24 และแผนภูมิที่ 3.6)

(2.)การกระจายตัวของประชากร

จากการพิจารณาจำนวนประชากรแยกรายตำบลในพื้นที่ศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2528 - 2538 กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2538 ตำบลที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 12,000 คนขึ้นไป มี 3 ตำบล คือ ตำบลท่าตะเภา อยู่ในเขตเทศบาลเมืองชุมพร ตำบลคอนยาง และตำบลปากน้ำ เป็นที่ตั้งสุขาภิบาลปากน้ำชุมพร และตำบลที่มีประชากรน้อยสุด คือ ต่ำกว่า 3,000 คน คือ ตำบลถ้ำสิงห์ สรุปการกระจายตัวของประชากรส่วนใหญ่จะมีประชากรระหว่าง 3,000-9,000 ดังแผนที่ 3.8 - 3.10 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ตำบลส่วนใหญ่มีจำนวนประชากรอยู่ในสัดส่วนเดียวกัน และมีการกระจายค่อนข้างกระจายทั่วไป ยกเว้นในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองที่มีการกระจุกของประชากรหนาแน่น จึงสามารถพิจารณาได้จากความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ ซึ่งจะกล่าวต่อไป

จากการพิจารณาจำนวนประชากรรายหมู่บ้าน สามารถจัดกลุ่มหมู่บ้านตามขนาดประชากรออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มหมู่บ้านที่มีขนาดประชากรระหว่าง 60-500 คน จำนวน 137 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ในตำบลท่าข้าม หินแก้ว คุวิง ท่าแซะ ทรัพย์อนันต์ บางสน ชุนกระทิง วิสัยเหนือ เป็นต้น รองลงมา คือ กลุ่มหมู่บ้านที่มีขนาดประชากรระหว่าง 500 - 750 คน ได้แก่ ตำบลหงษ์เจริญ ชุมโค สะพลี ดากแดด ส่วนกลุ่มที่เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ จำนวนประชากร 1,000 - 3,000 คน ได้แก่ ตำบลช้างแรกร สลุย คอนยาง ท่าข้าม ท่าตะเภา บางหมาก ปากน้ำ ทุ่งคา ดังแผนที่ 3.11 จะเห็นได้ว่าชุมชนในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นชุมชนขนาดเล็ก กระจายทั่วไป

(3) อัตราการเจริญเติบโตของประชากร

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเติบโตระดับอำเภอในพื้นที่ศึกษากับพื้นที่จังหวัดชุมพร (ร้อยละ 1.3) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ร้อยละ 0.91) และระดับประเทศ (ร้อยละ 1.1) พบว่าอัตราการเติบโตเฉลี่ยรายอำเภอ มีค่าสูงกว่าอัตราการเติบโตระดับจังหวัดและระดับประเทศ ในช่วง 5 ปีแรก พื้นที่ศึกษามีอัตราการเจริญเติบโตรวมเฉลี่ยร้อยละ 1.9 โดยอำเภอที่มีอัตราการเติบโตมากที่สุด คือ อำเภอบางสะพานน้อย ร้อยละ 3.30 เนื่องจากมีการแบ่งพื้นที่ตำบลไชยราชเพิ่มขึ้น รองลงมาคือ อำเภอท่าแซะ ร้อยละ 2.81 อำเภอปะทิว ร้อยละ 1.86 และอำเภอเมืองชุมพร ร้อยละ 1.26 ในช่วง 5 ปีหลัง อำเภอเมืองชุมพรมีอัตราการเติบโตมากกว่า ช่วง 5 ปีแรก คือร้อยละ 1.94 ในขณะที่อำเภออื่นมีอัตราการเติบโตในสัดส่วนที่ลดลง (ตารางที่ 3.24)

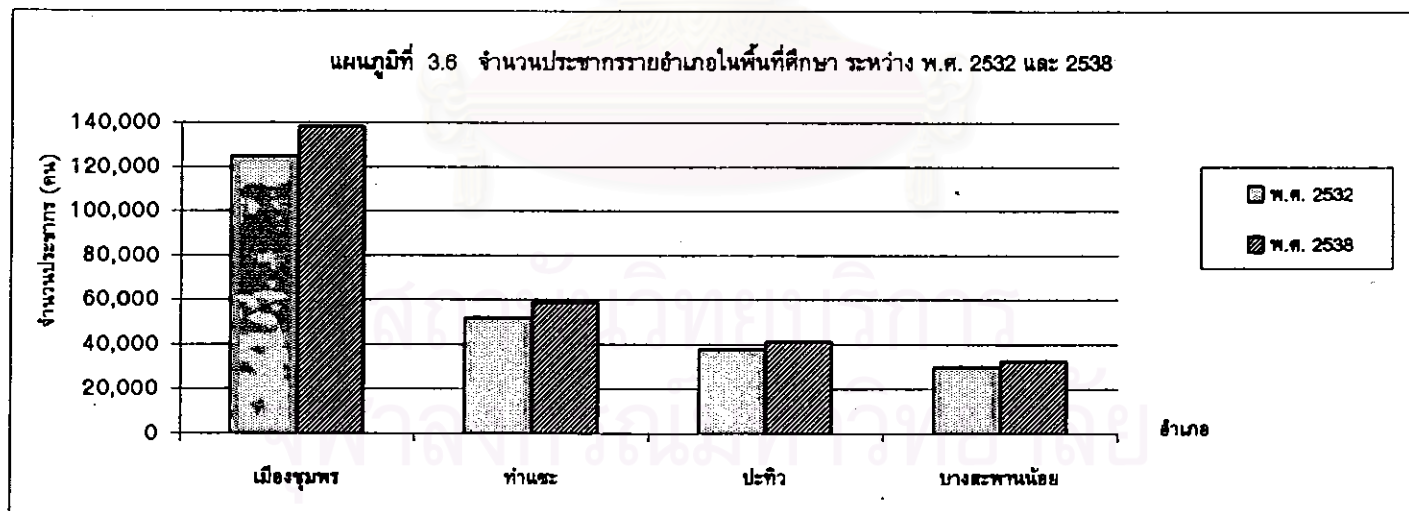
จากการจำแนกการกระจายตัวของอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี กล่าวคือ ในช่วง 5 ปีแรก ตำบลส่วนใหญ่ที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในสัดส่วนที่ลดลง หรือน้อยกว่า 0 จำนวน 9 ตำบล กลุ่มที่มีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 0.01 - 2.00 จำนวน 11 ตำบล และกลุ่มที่มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 2.01 - 5.00 จำนวน 9 ตำบล ตำบลที่มีอัตราการเติบโตมากที่สุด คือ ตำบลบางสะพาน ชุนกระทิง สลุย และคอนยาง ส่วนในปี 5 ปีหลัง ตำบลส่วนใหญ่ยังอยู่ในกลุ่มเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงเพียงอัตราการเติบโตเท่านั้น จะสังเกตว่าในช่วง 5 แรก ตำบลที่เป็นที่ตั้งของชุมชนทั้งเทศบาลและสุขาภิบาล จะมีอัตราการเติบโตในสัดส่วนที่ลดลง ได้แก่ ตำบลท่าตะเภา

ตารางที่ 3.23 จำนวน ความหนาแน่นประชากรรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2532 และ 2538

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม)	จำนวนประชากร (คน)				ความหนาแน่นประชากร (คน)		จำนวนบ้าน		อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย (ร้อยละ)
		พ.ศ. 2532		พ.ศ. 2538		พ.ศ. 2532	พ.ศ. 2538	พ.ศ. 2532	พ.ศ. 2538	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ					
เมืองชุมพร	794.66	124,895	51.05	138,121	50.95	157	174	29,211	39,612	1.76
ท่าแซะ	1,461.72	51,807	21.18	58,866	21.71	35	40	10,453	16,253	2.27
ปะทิว	774.56	37,973	15.52	41,297	15.23	49	53	7,178	11,902	1.46
บางสะพานน้อย	672.37	29,981	12.25	32,809	12.10	45	49	5,804	8,201	1.57
รวม	3,703.31	244,656	100.00	271,093	100.00	66	73	52,646	75,968	1.80

ที่มา : สำนักงานบริการทะเบียน สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ตารางที่ 3.24 จำนวน ติดส่วนและอัตราการเติบโตของประชากรตามอายุในพื้นที่ยุค ปี พ.ศ.2528 ,2533 และ 2538

เขตการปกครอง ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2533		พ.ศ. 2538		อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี		
		ประชากร (คน)	ติดส่วน (ร้อยละ)	ประชากร (คน)	ติดส่วน (ร้อยละ)	ประชากร (คน)	ติดส่วน (ร้อยละ)	5 ปีแรก (ร้อยละ)	5 ปีถัด (ร้อยละ)	10 ปี (ร้อยละ)
อ.เมือง	794.88	118,460	52.80	126,806	51.26	138,121	50.86	1.26	1.04	1.06
1 ท่าตะเภา *	6.4 (20.1)	14,850	6.53	14,313	5.83	15,546	5.73	-0.48	1.72	0.61
2 ชุมกระดัง	16.74	2,225	0.99	2,892	1.18	3,298	1.22	6.00	2.81	4.82
3 ตากนาค **	28.92	8,834	3.94	9,541	3.68	9,837	3.63	1.80	0.62	1.14
4 ท่าช้าง	39.42	9,416	4.20	10,001	4.07	15,233	6.62	1.24	10.46	6.18
5 หูงสา	60.48	10,208	4.55	10,910	4.44	6,863	2.48	1.38	-1.32	-0.66
6 นางพูน ***	15.07	7,344	3.27	7,985	3.25	9,803	3.62	1.75	4.55	3.35
7 นางอึก	34.97	8,419	2.88	6,885	2.79	6,623	2.44	1.39	-0.71	0.32
8 นางพริก **	34.33	8,530	3.80	9,604	3.91	11,017	4.06	2.62	2.64	2.62
9 บ้านนา	92.74	5,332	2.38	6,314	2.57	6,943	2.56	3.66	1.99	3.02
10 ปากน้ำ ***	19.11	11,814	5.27	11,240	4.68	12,500	4.61	-0.97	2.24	0.58
11 วังไผ่ ***	26.93	9,088	4.04	10,133	4.12	10,753	3.97	2.35	1.22	1.88
12 ไร่เย็นเหนือ	71.84	6,862	2.52	5,998	2.44	5,895	2.17	1.19	-0.34	0.41
13 พากันไทร	37.06	3,568	1.59	3,855	1.57	4,888	1.72	1.61	4.22	3.08
14 นางอึ้ง	48.33	5,261	2.35	5,482	2.23	5,588	2.06	0.84	0.39	0.62
15 วังใหม่	199.06	7,250	3.23	7,582	3.09	7,547	2.78	0.92	-0.09	0.41
16 พากนาคี	32.93	2,873	1.28	3,180	1.29	3,336	1.23	2.14	0.98	1.81
17 ท่าอิฐ	36.58	-	na	-	na	2,871	1.06	na	na	na
อ.วังมะ	1,481.80	45,428	20.25	51,807	21.09	68,868	21.71	2.81	2.73	2.98
1 ท่ามะ ***	68.62	8,768	3.91	8,731	3.58	11,818	4.29	-0.06	6.61	3.25
2 คุ้ม	57.59	5,749	2.58	6,548	2.87	3,227	1.19	2.78	1.69	2.35
3 ท่าข้าม	103.20	5,592	2.49	6,301	2.58	6,868	2.48	2.54	1.16	1.92
4 นางระตาม	48.33	5,778	2.68	5,852	2.30	5,329	1.97	-0.44	-1.14	-0.78
5 ไร่บัว	460.69	6,778	2.56	6,738	2.74	4,254	1.67	3.32	2.24	2.98
6 สุข	167.62	7,078	3.15	9,728	3.98	5,918	2.18	7.50	3.06	5.85
7 นางเจริญ	229.48	6,667	2.98	8,109	3.30	9,444	3.48	4.28	3.29	4.12
8 ดินแก้ว	136.38	-	na	-	na	3,239	1.19	na	na	na
9 ทรัพย์อนันต์	34.15	-	na	-	na	3,873	1.43	na	na	na
10 สองพี่น้อง	148.84	-	na	-	na	5,300	1.98	na	na	na
อ.ประทิว	774.56	34,741	15.49	37,973	15.48	41,297	15.23	1.88	1.75	1.89
1 นางสน	44.86	3,058	1.38	2,988	1.22	4,823	1.78	-0.41	12.20	5.77
2 ชุมโค	236.89	7,263	3.24	7,517	3.06	8,276	3.06	0.70	2.02	1.39
3 ดอนนาง ***	113.74	10,188	4.53	12,910	5.28	8,227	3.03	5.39	-1.03	2.04
4 หนองห้วย	60.34	3,980	1.77	4,821	1.84	4,895	1.73	2.72	0.77	1.80
5 ปากคลอง	107.48	3,789	1.69	3,762	1.53	4,041	1.49	-0.14	1.48	0.67
6 สะพือ ***	59.81	6,483	2.89	6,267	2.55	7,187	2.65	-0.67	2.94	1.09
7 เขาไวยากร	132.87	-	na	-	na	4,049	1.49	na	na	na
อ.นางะพยาน้อย	872.37	24,730	11.47	29,981	12.20	32,808	12.10	3.30	1.89	2.75
1 นางะพยาน้อย ***	63.59	7,141	3.18	6,645	2.71	6,177	3.02	-1.39	4.81	1.45
2 ปากพริก	50.17	3,025	1.35	3,040	1.24	3,104	1.14	0.10	0.42	0.28
3 พายทอง	106.48	6,249	2.79	6,964	2.83	8,949	2.58	2.28	-0.01	1.12
4 ช้างพริก	328.01	9,315	4.15	7,944	3.23	8,245	3.04	-2.94	0.76	-1.15
5 ไวยากร	125.12	-	na	5,398	2.20	6,334	2.34	na	3.47	na
รวมทั้งหมด	3,697.00	224,347	100.00	245,656	100.00	271,093	100.00	1.90	2.07	2.06

ที่มา : จากการทำสำมะโน

หมายเหตุ : 1) na = non available (ทำไม่ได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูล)

* ตำบลท่าตะเภาเป็นเทศบาลเมืองสุพรรณ

** ตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบางส่วน เมื่อปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีการขยายเขตเทศบาลเมืองสุพรรณ (ได้แก่ ต.ตากนาค ต.นางพูน ต.นางพริก และ ต.วังใหม่)

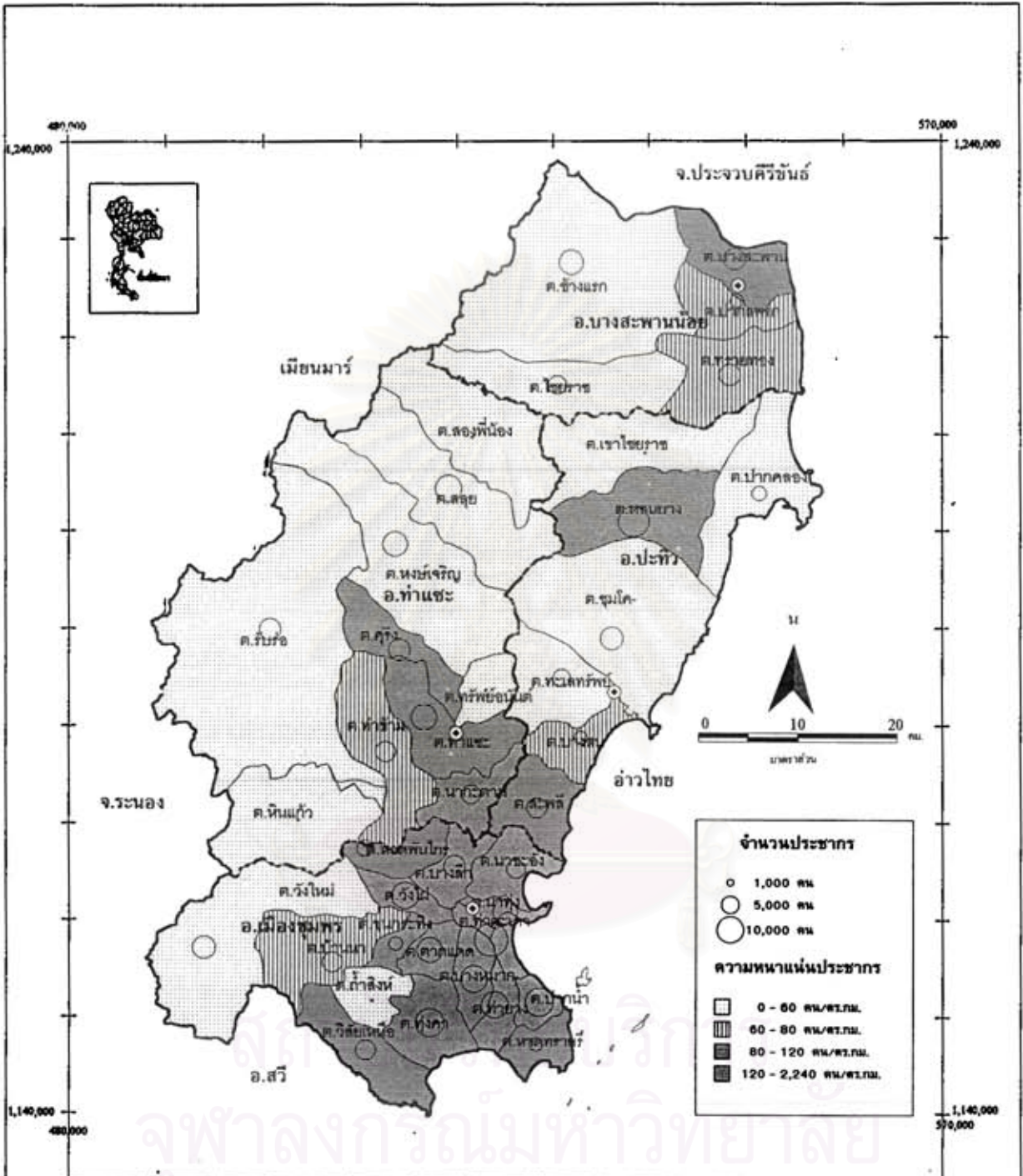
*** ตำบลที่อยู่ในเขตสุภาภิบาลทั้งหมดและบางส่วน

2) ตำบลที่จัดตั้งใหม่ 5 แห่ง ได้แก่ (1) ต.ท่าอิฐ แยกมาจาก ต.หูกวาง (2) ต.ทรัพย์อนันต์ แยกมาจาก ต.คุ้ม (3) ต.ดินแก้ว แยกมาจาก ต.ไร่บัว

(4) ต.สองพี่น้อง แยกมาจาก ต.สุข และ (5) ต.เขาไวยากร แยกมาจาก ต.ดอนนาง

3) ตำบลหูกวาง คุ้ม ไร่บัว สุข ดอนนาง และช้างพริก ตำบลอัตราการเติบโตจากสำมะโนประชากรเดิมที่ยังไม่ได้แบ่งส่วนโอนไป

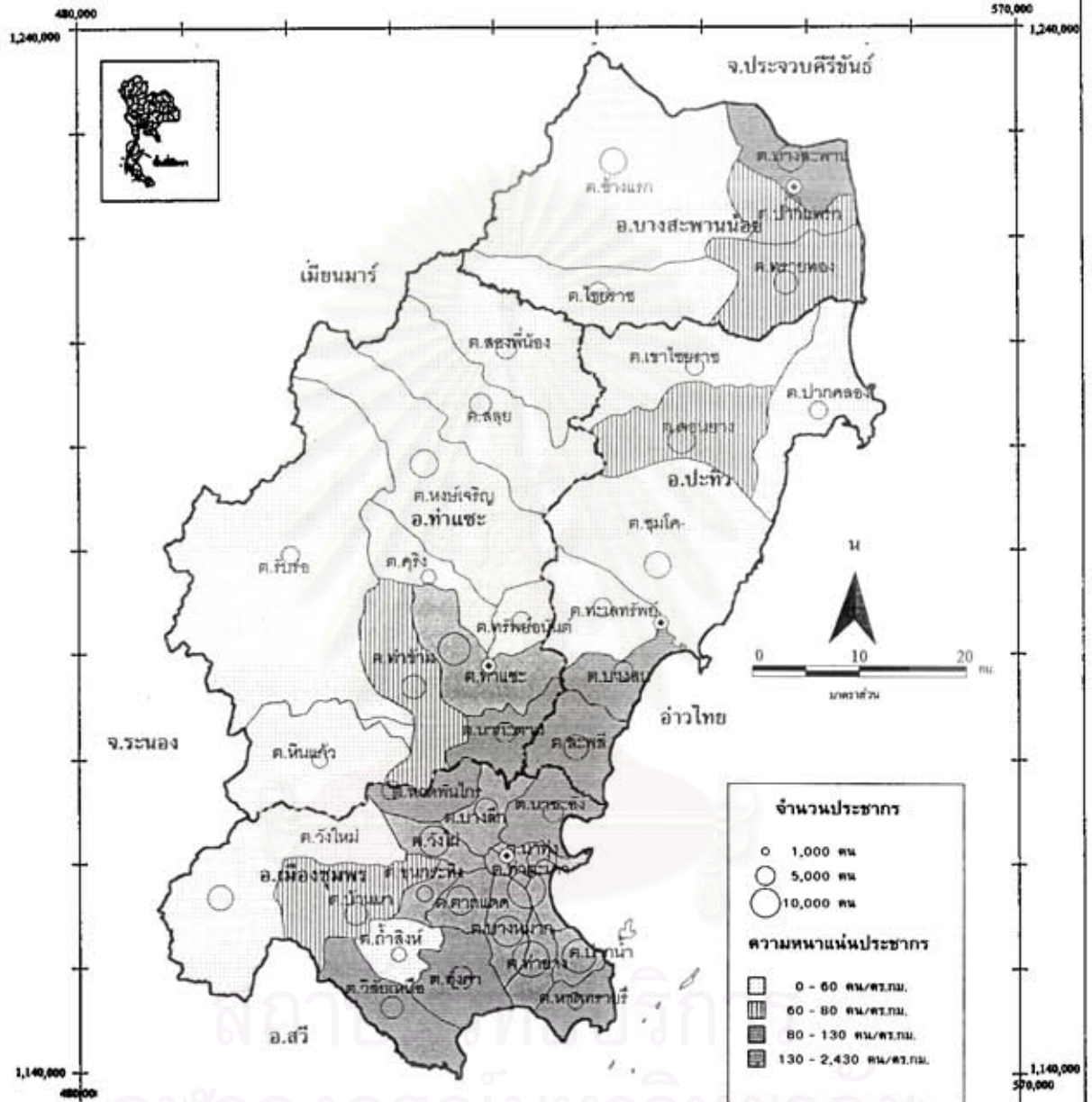
การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.9 : การกระจายตัวของจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากร พ.ศ. 2533

ที่มา : แผนที่ประเทศไทย ภาวะส่วน 1:50,000 กรมแผนที่ทหาร และสำเนาปีการศึกษาและเรียน กรมการปกครอง

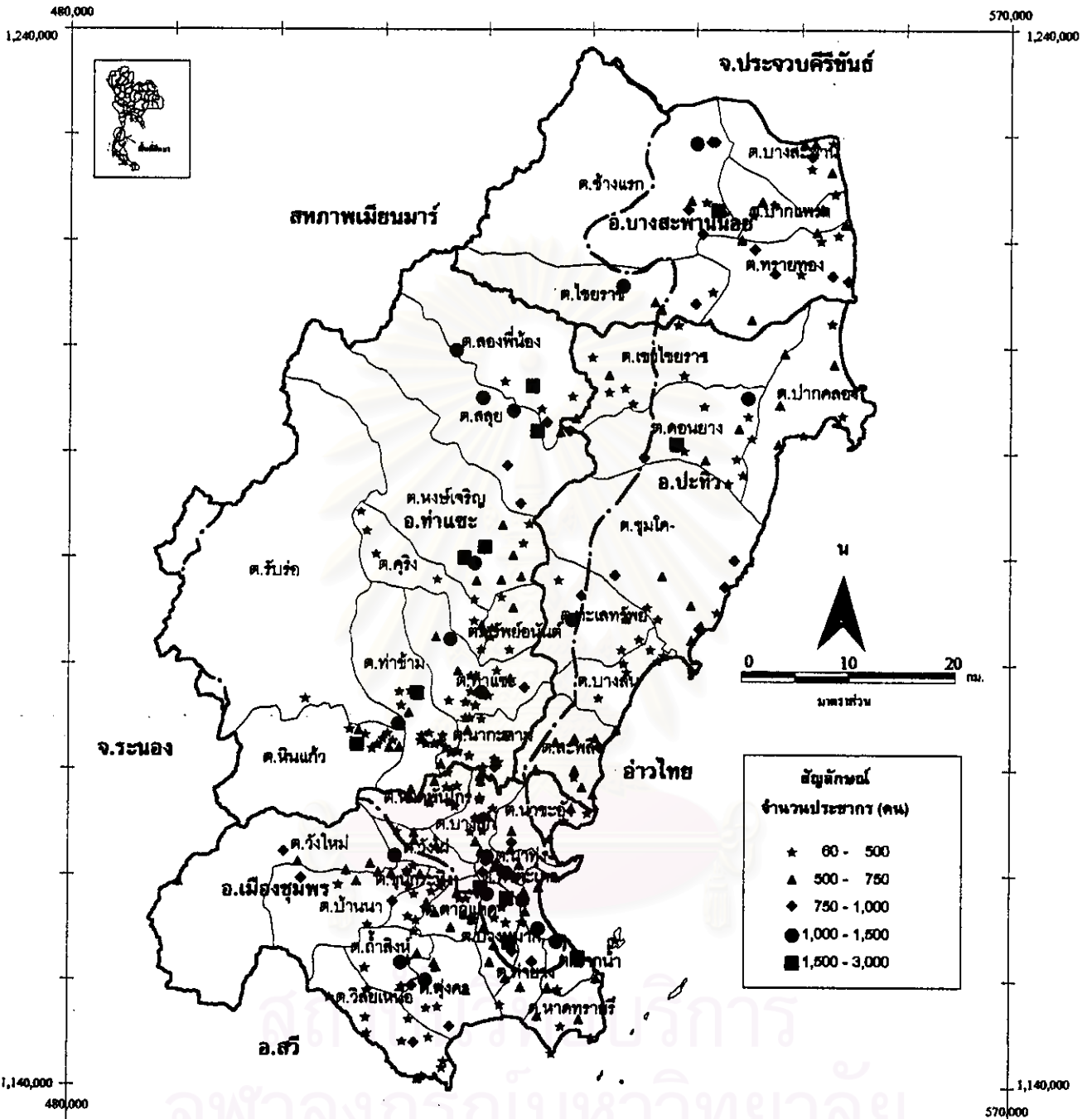
การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเกา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.10 : การกระจายตัวของจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากร พ.ศ. 2538

ที่มา : แผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1:50,000 กรมแผนที่ทหาร และสำเนาบริการงานทะเบียน กรมการปกครอง

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำของท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.11 : การกระจายตัวของประชากรของหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2537

ที่มา : ข้อมูล กพร.2ก. (พ.ศ. 2537) กรมพัฒนาชุมชน

ปากน้ำ ท่าชะ บางสน สะพลี และบางสะพาน ส่วนในช่วง 5 ปีหลัง ตำบลเหล่านี้กลับมีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากชุมชนมีการเจริญเติบโตและดึงดูดประชาชนให้เข้ามามากขึ้น

2. ความหนาแน่นประชากร

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลความหนาแน่นของพื้นที่ศึกษาในระดับอำเภอ ในปี พ.ศ. 2538 พบว่า อำเภอเมืองชุมพรมีความหนาแน่น 174 คน/ตร.กม. สูงกว่าความหนาแน่นของภาคที่มีความหนาแน่น 72 คน/ตร.กม. ส่วนอำเภออื่น ๆ มีความหนาแน่นต่ำกว่าความหนาแน่นของภาค ส่วนอำเภอท่าชะ มีความหนาแน่นเพียง 40 คน/ตร.กม. เท่านั้น เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวน แต่เมื่อหาความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ศึกษาทั้งหมดเฉลี่ย เท่ากับ 73 คน /ตร.กม. ซึ่งใกล้เคียงกับระดับภาค (ตารางที่ 3.25) โดยที่เทศบาลเมืองมีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ 2,429 คน/ตร.กม. รองลงมา คือ ตำบลปากน้ำ (654 คน/ตร.กม.) นาทุ่ง (650 คน/ตร.กม.) และวังไม้ (415 คน/ตร.กม.) เป็นต้น เป็นที่ตั้งของสาขาภิบาล ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด คือ ตำบลบับร้อ ความหนาแน่นน้อยมากเพียง 9 คน/ตร.กม. เนื่องจากมีพื้นที่มากและส่วนใหญ่เป็นป่าสงวน ๔ จากการพิจารณาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในอำเภอท่าชะ พบว่าชุมชนจะตั้งกระจุกตัวกันอยู่บริเวณพื้นที่ตอนล่างของพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นที่ราบตามแนวแม่น้ำ หากพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยจริง น่าจะมีความหนาแน่นมากขึ้น แต่เนื่องจากไม่มีข้อมูลพื้นที่ จึงไม่สามารถจะคิดคำนวณได้

จากการศึกษาการกระจายตัว จำแนกตามความหนาแน่นของประชากรรายตำบล พบว่า ในช่วง 10 ปี ตำบลส่วนใหญ่มีความหนาแน่น น้อยกว่า 50 ถึง 100 คน/ตร.กม.คิดเป็นร้อยละ 51.3 ความหนาแน่นระหว่าง 101 - 300 คน/ตร.กม. คิดสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 28.2 และ ความหนาแน่นระหว่าง 301 ถึงมากกว่า 500 คน/ตร.กม. คิดสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 18

3. การเปลี่ยนแปลงขนาดและความหนาแน่นประชากร

ในช่วง 5 ปีแรก ระหว่าง พ.ศ. 2528 - 2533 มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นทั้งหมด 21,309 คน หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 9.5 อัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 1.9 ต่อปี นับว่าเป็นอัตราการเพิ่มที่ค่อนข้างต่ำ ในช่วง 5 ปีหลังมีการเปลี่ยนแปลงประชากรมากกว่า ช่วง 5 ปีแรก ซึ่งมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีใกล้เคียงกัน การเปลี่ยนแปลงในช่วง 10 ปี พ.ศ. 2528 - 2538 พบว่า อำเภอที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ อำเภอท่าชะ การเปลี่ยนแปลงจากเดิมร้อยละ 22.83 รองลงมา คือ อำเภอบางสะพานน้อย ร้อยละ 21.58 ส่วนอำเภอเมืองชุมพรมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมน้อยที่สุด ร้อยละ 15.99 เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วง 5 ปีแรก มีสัดส่วนมากกว่า ในช่วง 5 ปีหลัง (ตารางที่ 3.26)

(1) การเปลี่ยนแปลงจากเดิมระดับอำเภอและตำบล

จากการพิจารณาการกระจายตัวของการเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิมรายตำบล (Relative change) ระหว่าง พ.ศ. 2528 - 2538 แบ่งออก 3 ช่วง คือ ในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2528 - 2533) ในช่วง 5 ปีหลัง (พ.ศ. 2533 - 2538) และในช่วง 10 ปี สามารถจัดกลุ่มตำบล จำแนกตามขนาดของการเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิม พบว่า ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากร

ตารางที่ 3.25 การเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นของประชากรตามของพื้นที่ศึกษา ในปี พ.ศ.2528 ,2533 และ 2538

เขตการปกครอง ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2533		พ.ศ. 2538	
		ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
อ.เมือง	794.87	118,450	149	125,895	158	138,121	174
1 ท่าตะเภา *	6.40	14,650	2,289	14,313	2,236	15,546	2,429
2 ชุมกระดัง	18.74	2,225	133	2,892	173	3,298	197
3 ลากมดก **	28.92	8,634	328	9,541	354	9,837	365
4 ท่าบาง	39.42	9,416	239	10,001	254	15,233	388
5 ท่าตา	60.48	10,208	168	10,910	180	6,883	110
6 นางุ้ง **	15.07	7,344	487	7,985	530	9,803	650
7 บางอีกร	34.97	6,419	184	6,895	198	6,623	189
8 บางหมาก **	34.33	8,630	248	9,604	280	11,017	321
9 บ้านนา	92.74	5,332	57	6,314	68	6,943	75
10 ปากน้ำ ***	19.11	11,814	618	11,240	588	12,500	654
11 วังไผ่ ***	25.63	9,068	350	10,133	391	10,753	415
12 วัฒนเขื่อน	71.64	5,882	79	5,998	84	5,895	82
13 พากันโกก	37.05	3,566	96	3,855	104	4,588	126
14 นาดัง	48.33	5,281	118	5,482	121	5,588	123
15 วังใหม่	199.06	7,260	36	7,582	38	7,547	38
16 พากันยี่	32.93	2,873	87	3,180	97	3,336	101
17 ตำบลโพธิ์	38.58	-	na	-	na	2,871	79
อ.บ้านพระ	1,481.80	48,428	31	81,807	35	58,888	40
1 ท่าพระ ***	88.62	8,768	98	8,731	99	11,618	131
2 คูริง	57.59	5,749	63	8,548	71	3,227	56
3 ท่าข้าม	103.20	5,592	54	6,301	61	6,888	66
4 ท่ากระดาม	45.33	5,778	127	5,852	125	5,329	118
5 ไร่ขันธ์	450.89	5,778	10	6,736	11	4,264	9
6 สดุด	187.62	7,078	22	9,728	31	5,916	35
7 พงษ์เจริญ	229.48	6,887	29	8,109	35	9,444	41
8 หินแก้ว	138.38	-	na	-	na	3,239	24
9 ทศพรอินทร์	34.15	-	na	-	na	3,873	113
10 สองพี่น้อง	148.84	-	na	-	na	5,300	36
อ.ปะทิว	774.58	34,741	45	37,973	49	41,297	53
1 บางสน	44.86	3,058	68	2,996	67	4,823	108
2 ชุมโคก	236.89	7,263	31	7,517	32	8,275	35
3 ดอนยาง ***	113.74	10,168	89	12,810	114	8,227	72
4 ทนตทรัพย์	80.34	3,850	50	4,521	56	4,895	56
5 ปากคลอง	107.45	3,789	35	3,782	35	4,041	38
6 สะพือ ***	59.81	6,483	34	6,287	33	7,187	121
7 เขาทรายขาว	132.87	-	na	-	na	4,049	30
อ.บางสะพานน้อย	672.37	25,730	38	29,981	45	32,809	49
1 บางสะพาน ***	83.59	3,025	45	6,645	104	6,177	129
2 ปากพาท	50.17	7,141	142	3,040	61	3,104	62
3 ทราบทอง	108.48	6,249	59	6,854	66	6,949	66
4 บ้านนา	328.01	9,315	21	7,944	24	8,245	25
5 ไชยขาว	125.12	-	na	5,398	43	6,334	51
รวมทั้งหมด	3,703.40	224,347	81	245,858	88	271,083	73

ที่มา : จากกาหนดวง

หมายเหตุ : 1) na = non available (หาทำไม่ได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูล)

* ตำบลท่าตะเภาเป็นเทศบาลเมืองชุมพร

** ตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองชุมพรบางส่วน (เมื่อปี พ.ศ. 2538 มีบางเขตเทศบาลเมืองเข้าไปใน อ.ลากมดก อ.นางุ้ง อ.บางหมาก และอ.วังไผ่)

*** ตำบลที่อยู่ในเขตตำบลบางสะพานบางส่วน

2) ความหนาแน่นประชากรของอ.ท่าตะเภา คัดจากพื้นที่ที่ยังเป็น 20.1 ตร.กม. จากเดิมเนื้อที่ 2.9 ตร.กม.

3) ตำบลทุ่งคา คูริง ไร่ขันธ์ สดุด ดอนยาง และบ้านนา คัดความหนาแน่นจากพื้นที่เดิมที่ยังไม่แบ่งตำบล

(ตำบลท่าช้างแยกจากตำบลทุ่งคา ตำบลทศพรอินทร์แยกจากตำบลคูริง ตำบลหินแก้วแยกจากตำบลไร่ขันธ์

ตำบลสองพี่น้องแยกจากตำบลสดุด ตำบลเขาทรายขาวแยกจากตำบลดอนยาง และตำบลไชยขาวแยกจากตำบลบ้านนา)

ตารางที่ 3.26 จำนวน การเปลี่ยนแปลงของประชากร และความตายตามสาเหตุในจังหวัดปัตตานี พ.ศ.2528, 2533 และ 2538

เขตการปกครอง ตำบล	จำนวนประชากร (คน)			การเปลี่ยนแปลงจำนวน (คน)			การเปลี่ยนแปลงจากเดิม			การเปลี่ยนแปลงจากทั้งหมด		
	2528	2533	2538	5 ปีแรก	5 ปีหลัง	10 ปี	5 ปีแรก	5 ปีหลัง	10 ปี	5 ปีแรก	5 ปีหลัง	10 ปี
อ.เมือง	118,460	126,886	138,121	7,446	12,226	22,642	6.29	11.99	16.99	100.00	100.00	100.00
1 ท่าตะกา *	14,860	14,313	15,648	-337	1,233	898	-2.30	8.61	5.76	-4.53	8.17	3.97
2 ชุมกระบัง	2,226	2,892	3,298	667	406	1,073	29.98	14.04	32.63	8.98	2.69	4.78
3 ตาหมต **	5,834	9,541	9,837	707	296	1,003	8.00	3.10	10.20	9.50	1.98	4.45
4 ท่าบาง	9,418	10,001	16,233	583	5,232	5,817	6.21	52.31	38.19	7.86	34.68	25.81
5 หุ้งคา	10,208	10,910	9,534	704	-1,376	-672	6.90	-12.91	-7.05	9.48	-11.28	-2.98
6 นาทุ่ง **	7,344	7,986	9,803	641	1,818	2,469	8.73	22.77	26.08	8.81	12.04	10.91
7 บางลึก	6,419	6,895	6,623	448	-242	204	6.96	-3.63	3.08	5.99	-1.60	0.90
8 บางหมาก **	6,630	9,804	11,017	1,074	1,413	2,487	12.59	14.71	22.57	14.43	9.36	11.03
9 บ้านนา	5,332	6,314	6,943	982	629	1,611	18.42	9.98	23.20	13.19	4.17	7.15
10 ป่าท้าว ***	11,814	11,240	12,600	-574	1,280	686	-4.86	11.21	5.49	-7.71	8.35	3.04
11 หังไผ่ ***	9,068	10,133	10,783	1,067	620	1,687	11.77	6.12	16.89	14.33	4.11	7.48
12 ไร่ตันเหนือ	5,882	5,998	5,696	336	-103	233	5.93	-1.72	3.95	4.51	-0.68	1.03
13 พาดพันโท	3,688	3,855	4,668	287	813	1,100	8.04	21.99	23.58	3.85	5.39	4.88
14 นาระอ้ง	5,281	5,482	5,588	221	106	327	4.20	1.93	5.85	2.97	0.70	1.45
15 หังไผ่	7,260	7,582	7,547	332	-35	297	4.58	-0.46	3.94	4.48	-0.23	1.32
16 พาดทราบดี	2,873	3,180	3,338	307	166	483	10.69	4.91	13.88	4.12	1.03	2.05
17 ตาลิ่งห์	-	-	2,871	na	na	na	na	na	na	na	na	na
อ.ท่ามะพร้าว	45,428	51,807	68,888	6,381	7,059	13,440	14.06	13.83	22.83	100.00	100.00	100.00
1 ท่ามะพร้าว ***	8,788	8,731	11,618	-35	2,887	2,852	-0.40	33.07	24.65	-0.55	40.90	21.22
2 ศรีง	5,749	6,648	7,100	799	552	1,351	13.90	8.43	19.03	12.52	7.82	10.05
3 ท่าข้าม	5,592	6,301	6,888	709	395	1,074	12.68	5.79	18.11	11.11	5.17	7.99
4 นากะตาม	5,778	5,862	5,329	-128	-323	-449	-2.18	-5.71	-8.43	-1.97	-4.58	-3.34
5 ไร่บือ	5,778	6,738	9,977	960	3,239	4,199	16.61	48.07	42.09	15.04	45.88	31.24
6 สดุม	7,076	9,728	11,218	2,652	1,488	4,140	37.48	15.30	36.91	41.55	21.08	30.80
7 หนองเจริญ	6,887	6,109	9,444	1,422	1,335	2,767	21.27	16.46	29.19	22.28	18.91	20.51
8 ทัพแก้ว	-	-	3,239	na	na	na	na	na	na	na	na	na
9 ท้ายอ้นนัง	-	-	3,873	na	na	na	na	na	na	na	na	na
10 สองพี่น้อง	-	-	5,300	na	na	na	na	na	na	na	na	na
อ.ปะทิว	34,741	37,973	41,207	3,232	3,324	6,556	9.30	8.75	15.88	100.00	100.00	100.00
1 บางสน	3,056	2,996	4,823	-62	1,827	1,765	-2.03	60.98	36.60	-1.92	54.96	26.92
2 ชุมโค	7,283	7,817	8,275	254	768	1,012	3.50	10.68	12.23	7.88	22.80	15.44
3 ดอนนาง ***	10,188	12,910	12,278	2,742	-634	2,108	26.97	-4.91	17.17	84.84	-10.07	32.15
4 หนองทัพ	3,980	4,521	4,895	541	174	715	13.59	3.85	15.23	16.74	5.23	10.91
5 ปากคลอง	3,789	3,782	4,041	-27	279	262	-0.71	7.42	6.24	-0.84	8.39	3.84
6 สะพือ ***	6,483	6,287	7,187	-216	920	704	-3.33	14.88	9.80	-6.68	27.88	10.74
7 ไร่บือขาว	-	-	4,049	na	na	na	na	na	na	na	na	na
อ.บางปะตาน้อย	25,730	29,981	32,809	4,251	2,828	7,079	16.52	9.43	21.58	100.00	100.00	100.00
1 บางปะตาน้อย ***	7,141	6,648	8,177	-498	1,532	1,038	-16.40	23.05	12.87	-11.87	54.17	14.83
2 ปากนพพร	3,025	3,040	3,104	16	64	79	0.21	2.11	2.55	0.35	2.28	1.12
3 ทราบทอง	6,249	6,954	6,949	705	-5	700	11.28	-0.07	10.07	16.58	-0.18	9.89
4 ช้างนก	9,315	13,342	8,245	4,027	-5,097	-1,070	43.23	-38.20	-12.98	94.73	17.47	-15.12
5 ไร่บือขาว	-	5,398	6,334	na	939	na	na	17.34	na	na	33.10	na
รวมทั้งหมด	224,347	245,655	271,093	21,309	25,437	46,746	9.80	10.36	17.24	100.00	100.00	100.00

ที่มา : จากกาทำสำเนา

หมายเหตุ : 1) na = non available (จำนวนค่าไม่ได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูล)

2) การเปลี่ยนแปลงประชากรจากทั้งหมด (Absolute Change) จำนวนจากจำนวนรวมของแต่ละอำเภอ

* ตำบลท่าตะกาเป็นเทศบาลเมืองสุพรรณ

** ตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบางส่วน เมื่อปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีการขยายเขตเทศบาลเมืองสุพรรณ (ได้แก่ อ.ตาหมต อ.นาทุ่ง อ.บางหมาก และ หังไผ่)

*** ตำบลที่อยู่ในเขตสุราษฎร์ธานีและบางส่วนของ

3) การทำสำเนาประชากรปี พ.ศ.2538 ของตำบลหุ้งคา ศรีง ไร่บือ สดุม ดอนนาง ช้างนก จะคิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดที่ไม่ได้แยกตำบล

จากเดิมที่มีสัดส่วนลดลง ในช่วง 5 ปีแรก เป็นตำบลที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเทศบาลและสุขาภิบาล อาทิ ตำบลท่าตะเภา ปากน้ำ ท่าชะ นากระดาม บางสน สะพลี บางสะพาน เป็นต้น ในช่วง 5 ปีหลัง มีตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างจากช่วง 5 ปีแรก ได้แก่ ตำบล ทุงคะ บางลึก วิสัยเหนือ วังใหม่ คุริง นากระดาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีแนวโน้มลดลงนั้นจะมีพื้นที่ขนาดเล็ก และเริ่มมีความอึดตัวในด้านการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ แต่จะไปขยายตัวในพื้นที่ตำบลใกล้เคียงที่มีพื้นที่ที่จะรองรับประชากรได้

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรตามสัดส่วนการเปลี่ยนแปลง ระหว่าง ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรที่ลดลง (น้อยกว่า 0) ต่อ ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นปานกลาง (ระหว่าง ร้อยละ 0.01 - 15.00) ต่อ ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรที่เพิ่มขึ้นมาก (ระหว่างร้อยละ 15.01 ถึง มากกว่า 20) พบว่า ในปี พ.ศ. 2528 จะมีสัดส่วน 8:19:6 จะเห็นได้ว่าตำบลส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นปานกลาง แต่ในปี พ.ศ.2533 และ 2538 มีจำนวนตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากขึ้น โดยเฉพาะ ปี พ.ศ. 2538 คือมีสัดส่วน เท่ากับ 9:16:8 และ 3:14:16 ตามลำดับ เป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรไม่มาก สามารถรองรับประชากรที่อพยพเข้ามาได้มาก และเป็นตำบลที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางของชุมชน

(2) การเปลี่ยนแปลงประชากรจากทั้งหมดระดับอำเภอและตำบล

การเปลี่ยนแปลงประชากรจากทั้งหมด (Absolute change) พบว่า ในช่วง 5 ปีแรก ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่ลดลง ได้แก่ ตำบลท่าตะเภา ปากน้ำ ท่าชะ บางสน นากระดาม ปากคลอง สะพลี ปากแพรก และ ช้างแรก เป็นต้น ส่วนตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงจากทั้งหมดเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ ตำบลบางหมาก วังไผ่ บ้านนา สลุย หงษ์เจริญ ดอนยาง และ ทะเลทรัพย์ทรายทอง และช้างแรก ในช่วง 5 ปีหลังมีตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงจากทั้งหมดที่ลดลงมาก ได้แก่ ตำบลทุงคะ บางลึก วิสัยเหนือ วังใหม่ นากระดาม ดอนยาง และทรายทอง เป็นต้น

จากการพิจารณาการกระจายตัว จำแนกตามการเปลี่ยนแปลงประชากรจากทั้งหมด พบว่า ในช่วง 5 ปีแรก กลุ่มที่มีจำนวนตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเดียวกันมากที่สุด คือ กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลง หรือน้อยกว่า 0 คิดสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 20.5 ของจำนวนตำบลทั้งหมด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างร้อยละ 5.01 - 10.00 คิดเป็นร้อยละ 18 ของจำนวนตำบลทั้งหมด ส่วนในช่วง 5 ปีหลัง มีการกระจายตัวตามกลุ่มต่างๆ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียง คิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 20 ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรจากทั้งหมดมากกว่าร้อยละ 20 ได้แก่ ตำบลท่ายาง ท่าชะ รั้ว ร่อ สลุย หงษ์เจริญ บางสน บางสะพาน เป็นต้น

4. การอพยพย้ายถิ่นของประชากร

ในพื้นที่ศึกษามีการอพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งภายในพื้นที่จังหวัดเดียวกันหรือต่างพื้นที่จากจังหวัดอื่น ๆ ทุกภูมิภาค จากข้อมูลการย้ายถิ่นรายอำเภอใน พ.ศ. 2538 พบว่า อำเภอเมืองมีจำนวนผู้อพยพมากที่สุด คือ 6,673 คน หรือร้อยละ 6.12 มีการย้ายเข้ามากกว่าการย้ายออก รองลงมา คือ เทศบาลเมืองชุมพร ประชากรย้ายเข้า 4,296 คนหรือร้อยละ 12.67 อำเภอปะทิวมีการย้ายเข้าน้อยที่สุด ร้อยละ 1.05 แต่มีการย้ายออกมากถึง ร้อยละ 3.47 (1,435 คน)

ส่วนอัตราการย้ายออกจากมากที่สุด คือ เทศบาลเมืองชุมพร ร้อยละ 16.08 สำหรับอัตราการย้ายสุทธิ พบว่าอำเภอเมืองชุมพรและอำเภอท่าแซะ มีการย้ายเข้ามากกว่าการย้ายออก ส่วนอำเภอปะทิว บางสะพานน้อย และเทศบาลเมืองชุมพร มีการย้ายออกมากกว่าการย้ายเข้า (ตารางที่ 3.27)

5. โครงสร้างประชากร

จากการศึกษาโครงสร้างประชากรรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ในปี พ.ศ. 2537 โครงสร้างประชากรอยู่ในวัยแรงงานมากที่สุด อยู่ในหมวดอายุ 25-29 คิดเป็นร้อยละ 10.22 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาคือ หมวดอายุ 20-24 และหมวดอายุ 15-19 เมื่อเปรียบเทียบกับโครงสร้างประชากรของจังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2533 ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรในหมวดอายุเดียวกัน คือหมวดอายุ 25-29 คิดเป็นร้อยละ 10.27 รองลงมา คือ หมวดอายุ 15-19 และหมวดอายุ 20-24 ตามลำดับ หากพิจารณาโครงสร้างของประชากรตามหมวดอายุในรูปปิรามิด พบว่ามีลักษณะปิรามิดฐานแคบทุกอำเภอ ต่างกันที่ขนาดของประชากรของอำเภอ โดยที่อำเภอเมืองชุมพรจะมีขนาดใหญ่ที่สุด รองลงมา คือ อำเภอปะทิว ท่าแซะ บางสะพานน้อย (ตารางที่ 3.28 และ แผนภูมิที่ 3.7) แสดงว่าประชากรในอนาคตประชากรในวัยแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลง อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาขาดแคลนแรงงานได้

6. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท

สำหรับประชากรเมืองของพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 30.7 และเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.1 ต่อปี ในช่วง พ.ศ. 2533 - 2538 ส่วนจังหวัดชุมพร และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คิดเป็นร้อยละ 37 และ 22.5 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด ความหนาแน่นประชากรเมืองค่อนข้างสูงในชุมชนศูนย์กลางหลักที่สำคัญ ได้แก่ บ้านโป่ง (8,830 คน/ตร.กม.) กาญจนบุรี (7,780 คน/ตร.กม.) และเพชรบุรี (6,770 คน/ตร.กม.) ขณะที่ชุมชนเมืองชุมพร เป็นชุมชนขนาดเล็กมีประชากร 14,000 คน ความหนาแน่นประชากร 4,935 คน/ตร.กม. และใน พ.ศ. 2538 มีการขยายพื้นที่ (20.10 ตร.กม.) เทศบาลเมืองชุมพรจึงมีประชากรเพิ่มเป็น 33,700 คน ความหนาแน่นลดลงเหลือ 1,597 คน/ตร.กม. ซึ่งสามารถรองรับการเจริญเติบโตของชุมชนได้อีกมาก ชุมชนที่มีขนาดพื้นที่เมืองใหญ่มากที่สุด คือ ชุมชนเมืองเพชรบุรี (479 ตร.กม.)

จากการพิจารณาประชากรเมืองและประชากรชนบท โดยการเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองกับประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทในระดับอำเภอ โดยกำหนดให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล คือประชากรเมือง ส่วนประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลเป็นประชากรชนบท จากการเปรียบเทียบสัดส่วนประชากรเมืองกับประชากรชนบท ในปี พ.ศ. 2533 และ พ.ศ. 2538 พบว่าในปี พ.ศ. 2538 พบว่า อำเภอเมืองชุมพรและอำเภอปะทิว มีสัดส่วนประชากรเมืองเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ค่อนข้างมาก คือ เท่ากับ 40.70 ต่อ 59.30 และ 24.62 ต่อ 75.38 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า อำเภอทั้งสอง มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรเมืองค่อนข้างมาก สืบเนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองในช่วง 5 ปีมีอัตราเฉลี่ยต่อปี 14.08 และ 24.02 สำหรับประชากรชนบทมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น คือ อำเภอเมือง

ตารางที่ 3.27 จำนวนประชากรเกิด ตาย และย้ายถิ่นรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ.2538

อำเภอ	ประชากร (คน)	เกิด		ตาย		ย้ายเข้า		ย้ายออก		ย้ายสุทธิ	
		จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เมืองชุมพร	104,214	328	0.31	591	0.57	6,373	6.12	5,100	4.89	1,273	1.22
ท่าชนะ	58,866	733	1.25	259	0.44	2,889	4.91	1,988	3.37	903	1.53
ปะทิว	41,297	558	1.35	162	0.39	434	1.05	1,435	3.47	(1,001)	(2.42)
บางสะพานน้อย *	36,985	231	0.62	164	0.44	1,258	3.40	1,288	3.48	(28)	(0.08)
เทศบาลเมืองชุมพร	33,905	3,105	9.16	78	0.23	4,298	12.67	5,451	16.08	(1,155)	(3.41)
รวม	275,267	4,951	1.80	1,254	0.48	15,250	5.54	15,258	5.64	(8)	(0.00)

ที่มา : สำนักงานบริการการทะเบียน กรมการปกครอง

หมายเหตุ : * ข้อมูลบางสะพานน้อยเป็นข้อมูลปี 2537 จากสมุดรายนามสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2538

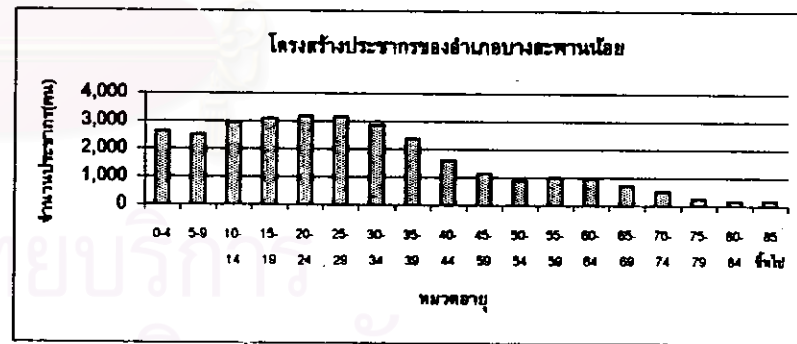
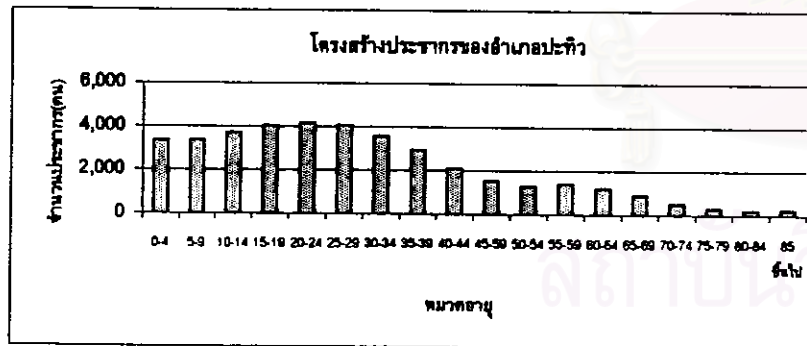
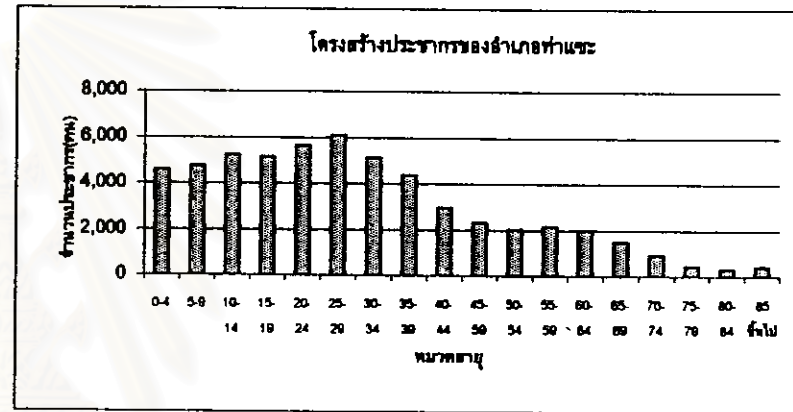
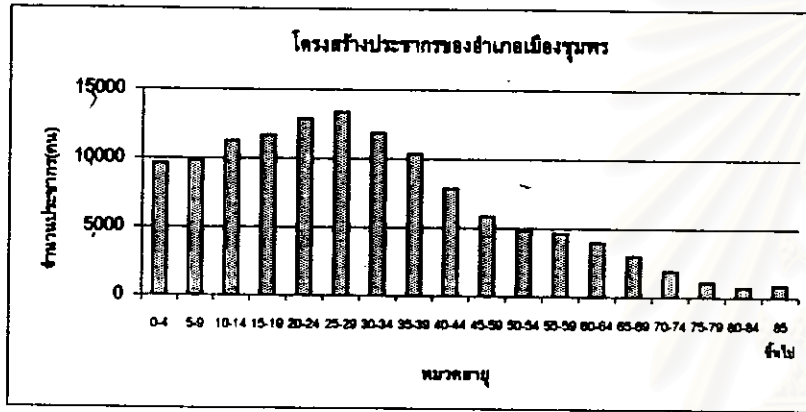
ตารางที่ 3.28 โครงสร้างประชากรจำนวนตามหมวดอายุและเพศรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2537

อำเภอ	ประชากรรวม (คน)	หมวดอายุ (ปี)																	
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-59	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 ขึ้นไป
เมืองชุมพร	126,106	9,647	9,808	11,240	11,684	12,907	13,379	11,888	10,396	7,858	5,835	4,798	4,640	3,989	2,991	1,917	1,137	766	909
ท่าชนะ	56,569	4,578	4,759	5,228	5,143	5,647	6,099	5,109	4,365	2,954	2,327	2,007	2,153	1,978	1,479	910	450	310	422
ปะทิว	39,773	3,357	3,370	3,691	4,017	4,143	4,067	3,560	2,933	2,098	1,533	1,283	1,407	1,181	893	517	311	222	251
บางสะพานน้อย	36,985	2,624	2,519	2,943	3,090	3,188	3,170	2,859	2,371	1,611	1,150	892	1,006	958	711	510	254	164	182
รวม	261,433	20,206	20,456	23,102	23,934	25,665	26,715	23,416	20,065	14,521	10,845	8,978	9,206	8,106	6,074	3,854	2,152	1,462	1,764

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. 2538

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.7 โครงสร้างประชากรรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2538

ชุมพร และอำเภอปะทิว มีอัตราการเติบโตลดลง ขณะที่อำเภอท่าชนะและอำเภอบางสะพานน้อย มีอัตราการเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี พบว่า อำเภอท่าชนะมีอัตราเฉลี่ยต่อปีมากที่สุด คือ ร้อยละ 2.73 ดังตารางที่ 3.29 และแผนภูมิที่ 3.8 สำหรับจำนวนประชากรของชุมชนเมืองรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ระหว่าง พ.ศ.2528 - 2538 พบว่ามีจำนวนประชากรในแต่ละปีมีทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงตลอดเวลา โดยที่อำเภอเมืองชุมพร มีการเติบโตเพิ่มขึ้นมากกว่าอำเภออื่น ๆ ค่อนข้างมาก ในขณะที่มีอำเภออื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้า (ตารางที่ 3.30 และแผนภูมิ 3.9) ส่วนจำนวนประชากรรายตำบลในระหว่างปี พ.ศ. 2528 - 2538 ดังตารางที่ 3.31 และ อัตราการเติบโตประชากรรายอำเภอในแผนภูมิที่ 3.10 พบว่าทุกอำเภออัตราการเพิ่มขึ้น อำเภอเมืองชุมพร ในช่วงปี 2535 - 2538 เพิ่มขึ้นในอัตราที่ค่อนข้างสูง ในขณะที่อำเภออื่น ๆ มีอัตราการเพิ่มไม่มากนัก

3.2.7 โครงสร้างบริการพื้นฐาน

1. การคมนาคม

จากการที่พื้นที่ลุ่มน้ำมีสภาพเรียวยาวและลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาที่สูงเป็นส่วนใหญ่ทางด้านตะวันตก เส้นทางคมนาคมหลักที่สำคัญไม่มากนัก บริเวณพื้นที่ราบตอนกลางและเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมกับพื้นที่อำเภอและชุมชนเมือง ส่วนบริเวณชุมชนที่กระจายทั่วไป จะมีเส้นทางถนนท้องถิ่น ซึ่งโครงข่ายคมนาคม ประกอบด้วยโครงข่ายทางหลวง เส้นทางรถไฟสายใต้ ส่วนคมนาคมทางอากาศ ซึ่งกำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ในปัจจุบัน และคมนาคมทางน้ำยังไม่มียกท่าส่วนใหญ่ใช้เพื่อการประมง เส้นทางคมนาคมมีรายละเอียดดังนี้ (แผนที่ 3.12 และ ภาพที่ 3.2)

(1) การคมนาคมทางบก

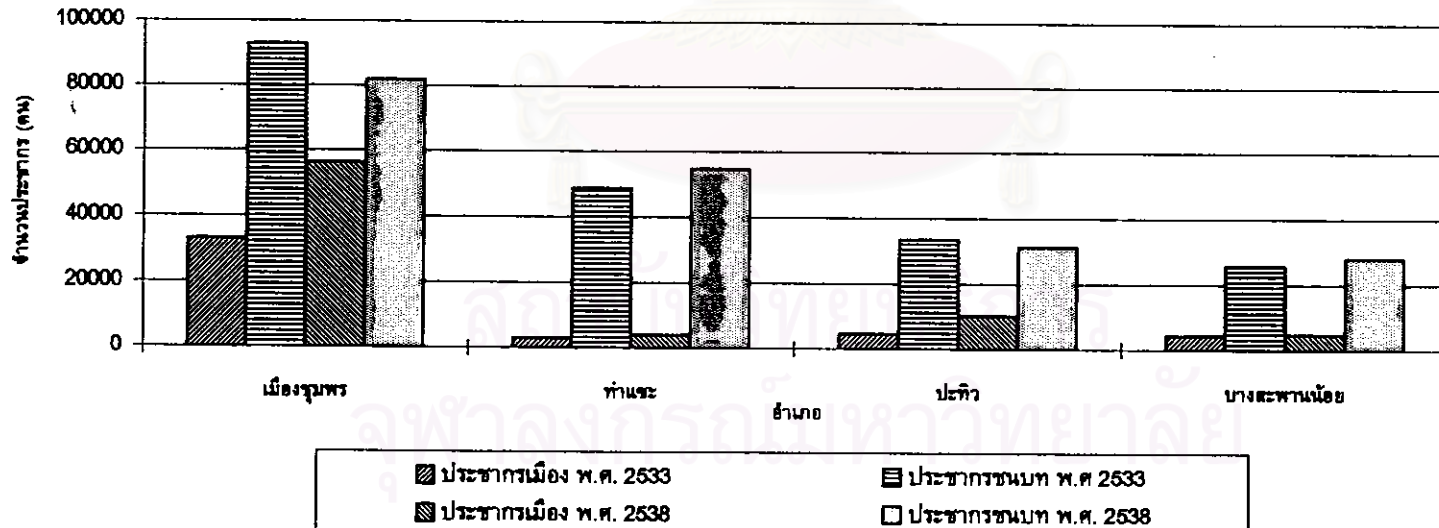
1) ทางรถยนต์ โครงข่ายทางหลวงมีลักษณะคล้ายกังปลา โดยมีทางหลวงแผ่นดินสายหลักตลอดแนวเหนือ - ใต้ และมีทางหลวงท้องถิ่นแตกย่อย ออกจากทางหลวงสายหลักสู่พื้นที่ชนบททั้งสองด้าน โดยทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายประธานของภาคใต้ เริ่มจากกรุงเทพฯ มีระยะทางประมาณ 498 กม. เป็นเส้นทางติดต่อกับอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผ่านอำเภอปะทิว อำเภอท่าชนะ และอำเภอเมืองชุมพร. สภาพถนนเป็นถนนลาดยาง ปัจจุบันกำลังดำเนินการก่อสร้างขยายช่องทางจราจรเป็น 4 ช่องทาง แยกช่องทางไป และกลับออกเป็น 2 ช่องทาง คาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณ ปี พ.ศ. 2540 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 เส้นทางชุมพร - พัทลุง เป็นเส้นทางเลียบริมชายฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ โดยเริ่มจากสี่แยกปฐมพร นับว่าเป็นเส้นทางสายสำคัญของจังหวัดชุมพร ที่เชื่อมต่อจากทางหลวงหมายเลข 4 อยู่ในตอนใต้ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ผ่านอำเภอเมืองชุมพร ไปสู่ตอนใต้ คือ อำเภอสวี ละแมทุ่งตะโก หลังสวน และพะโต๊ะ ตามลำดับ ปัจจุบันกำลังก่อสร้างขยายช่องทางจราจรเป็น 4 ช่องทางเหมือนทางหลวงหมายเลข 4

ส่วนทางหลวงจังหวัดที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 327 เส้นทางเข้าสู่ชุมชนเมืองชุมพร จากสี่แยกปฐมพรถึงเทศบาลเมือง สภาพถนนเป็นลาดยาง 2 ช่องทาง ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3180 (แยกทางหลวงหมายเลข 4 ถึงตำบลสะพลี) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3181 (แยกทางหลวงหมายเลข 4 ถึงท่าเสม็ด) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3201 (เส้น

ตารางที่ 3.29 สัดส่วนของประชากรเมืองและชนบท รายอำเภอในพื้นที่ศึกษา

อำเภอ	พ.ศ. 2533					พ.ศ. 2538					อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี		
	เมือง		ชนบท		รวม	เมือง		ชนบท		รวม	เมือง	ชนบท	รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		ร้อยละ	ร้อยละ	
เมืองชุมพร	32,996	26.21	92,899	73.79	125,895	56,217	40.70	81,904	59.30	138,121	14.08	-2.37	1.94
ท่าชนะ	3,035	5.86	48,772	94.14	51,807	4,089	8.95	54,777	93.05	58,866	6.95	2.46	2.73
ปะทิว	4,619	12.16	33,354	87.84	37,973	10,166	24.62	31,131	75.38	41,297	24.02	-1.33	1.75
บางสะพานน้อย	4,455	14.86	25,626	85.14	29,981	4,876	14.86	27,933	85.14	32,809	1.89	1.89	1.89
รวม	45,105	18.36	200,551	81.64	245,656	75,348	27.79	195,745	72.21	271,093	13.41	-0.48	2.07

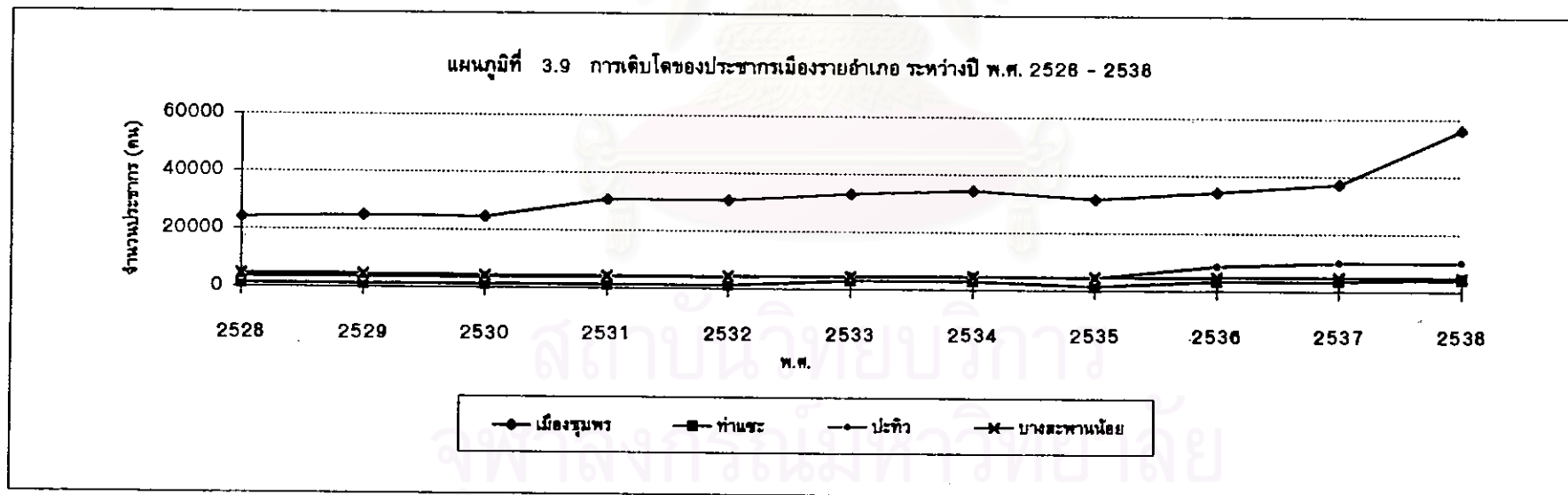
แผนภูมิที่ 3.8 การเปรียบเทียบจำนวนประชากรเมืองและชนบท ระหว่างปี พ.ศ. 2533 และ 2538

ตารางที่ 3.30 สรุปจำนวนประชากรของชุมชนเมืองรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2528 - 2538

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	ปี พ.ศ.										
		2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
เมืองชุมพร	14.56	24,132	24,903	24,494	30,635	30,676	32,996	34,389	31,647	34,213	37,241	56,217
ท่าชนะ	35.94	1,121	1,277	1,287	1,253	1,205	3,035	3,071	1,391	3,474	3,566	4,089
ปะทิว	8.99	3,622	3,640	3,809	4,024	4,245	4,619	4,810	4,338	8,647	9,914	10,166
บางสะพานน้อย	10.58	4,595	4,546	4,127	4,127	4,403	4,455	4,515	4,586	4,703	4,850	4,876
รวม	70.06	33,470	34,366	33,717	40,039	40,529	45,105	49,785	41,962	51,037	55,571	75,348

ตารางที่ 3.31 จำนวนประชากรวัยเด็กของอำเภอในพื้นที่ศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2528-2538

เขตการปกครอง ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)										
		2,528	2,529	2,530	2,531	2,532	2,533	2,534	2,535	2,536	2,537	2,538
อ.เมือง	793.80	118,450	120,050	121,832	124,008	124,553	125,895	126,567	129,598	134,091	136,351	138,121
1 ท่าตะเภา *	21.10	14,650	14,512	14,407	14,396	13,993	14,313	13,811	15,026	15,540	15,248	15,648
2 ชุมกระดัง	34.00	2,225	2,355	2,490	2,697	2,782	2,892	3,048	3,136	3,148	3,210	3,298
3 ท่ากมดก **	28.50	8,834	8,908	9,194	9,385	9,516	9,541	9,749	9,825	9,392	9,474	9,837
4 ท่ายาง	38.00	9,418	9,490	9,511	9,734	9,886	10,001	10,173	9,926	15,406	15,424	15,233
5 พังงา	58.50	10,208	10,498	10,652	10,848	10,955	10,910	10,985	6,824	6,755	6,339	6,883
6 นาทุ่ง **	16.00	7,344	7,500	7,587	7,703	7,810	7,985	8,124	8,400	8,278	8,941	9,803
7 บางอึก	48.00	6,419	6,489	6,608	6,748	6,795	6,885	6,901	6,499	6,505	6,528	6,623
8 บางนกนก **	32.00	6,530	6,657	6,695	9,174	9,439	9,604	9,737	10,357	10,324	10,604	11,017
9 บางนา	182.00	5,332	5,417	5,757	6,036	6,074	6,314	6,502	6,658	6,643	6,821	6,943
10 ป่าแก้ว ***	18.00	11,814	12,079	12,303	12,051	11,596	11,240	10,895	12,524	12,286	12,471	12,600
11 ไร่ใหม่ ***	41.00	9,088	9,193	9,420	9,744	9,905	10,133	10,364	10,528	10,348	10,513	10,753
12 ไร่หินน้อย	66.00	5,662	5,703	6,793	6,954	5,972	5,998	6,080	5,907	5,808	5,888	5,895
13 หาดพันไทร	20.00	3,568	3,529	3,605	3,688	3,770	3,855	3,888	4,619	4,604	4,642	4,688
14 นาระอั้ง	32.00	5,281	5,307	5,330	5,368	5,486	5,482	5,551	5,519	5,468	5,549	5,588
15 ไร่ใหม่	91.00	7,250	7,513	7,441	7,476	7,488	7,582	7,733	7,690	7,446	7,535	7,547
16 หาดทรายรี	30.00	2,873	2,902	2,941	3,036	3,106	3,180	3,248	3,247	3,262	3,320	3,336
17 ไร่สีสุก	39.50	-	-	-	-	-	-	-	2,913	2,880	2,866	2,871
อ.ท่ามะพร้าว	1,757.00	46,428	46,407	47,434	48,592	49,600	51,807	52,894	58,684	59,409	57,932	58,866
1 ท่ามะพร้าว ***	80.00	8,786	8,820	8,910	8,880	8,785	8,731	8,781	11,591	11,408	11,637	11,618
2 ทุ่งวัง	68.00	5,749	5,816	5,954	6,144	6,456	6,548	6,547	6,716	6,033	6,140	6,227
3 ท่าข้าม	72.00	5,592	6,686	5,743	5,895	6,033	6,301	6,428	6,479	6,502	6,562	6,666
4 นากะตาม	28.00	5,778	5,760	5,787	5,699	5,701	5,652	5,641	5,431	5,274	5,355	5,329
6 ไร่บ่อ	582.00	5,778	5,886	6,076	6,317	6,507	6,738	6,894	3,952	3,996	4,114	4,254
6 ลุ่ม	202.00	7,078	7,504	7,879	8,321	8,516	9,728	10,067	10,566	5,778	5,871	5,916
7 ทุ่งน้ำจืด	227.00	6,687	6,933	7,108	7,356	7,602	8,109	8,436	8,867	8,770	9,094	9,444
8 หินแก้ว	312.00	-	-	-	-	-	-	-	3,062	3,094	3,163	3,239
9 ทัพป้อมหินดี	32.00	-	-	-	-	-	-	-	-	3,776	3,818	3,873
10 หนองน้ำน้อย	138.00	-	-	-	-	-	-	-	-	4,867	5,158	5,300
อ.ปะทิว	774.00	34,741	35,413	36,958	36,787	37,249	37,973	38,704	40,849	40,688	41,335	41,297
1 บางสน	84.00	3,058	3,036	3,682	3,455	3,236	2,986	2,840	5,058	5,001	5,012	4,823
2 ชุมโคก	208.00	7,283	7,351	8,739	8,942	7,159	7,517	7,881	8,019	8,065	8,186	8,275
3 ดอนยาว ***	132.40	10,168	10,508	11,892	12,366	12,663	12,910	13,148	8,678	7,980	8,192	8,227
4 หนองทัพป้อม	112.00	3,980	4,148	4,125	4,301	4,415	4,521	4,607	4,609	4,808	4,650	4,695
5 ปากคลอง	76.00	3,769	3,827	3,485	3,605	3,654	3,762	3,815	4,045	3,987	4,033	4,041
6 สะพือ ***	94.00	6,483	6,548	5,958	6,088	6,122	6,267	6,433	6,969	7,003	7,157	7,187
7 เขาทรายขาว	70.80	-	-	-	-	-	-	-	3,243	4,046	4,075	4,049
อ.บางสะพานน้อย	702.00	25,730	26,787	27,548	28,078	29,006	29,981	30,763	31,171	31,754	32,183	32,809
1 บางสะพาน ***	134.00	7,141	7,023	6,749	6,734	6,688	6,845	6,832	7,378	7,973	6,013	6,177
2 ป่าแกมพร	73.00	3,025	2,888	3,086	2,884	2,991	3,040	3,067	2,985	3,028	3,062	3,104
3 ทรายทอง	111.00	6,249	6,287	6,489	6,621	6,785	6,954	7,092	6,909	6,822	6,868	6,949
4 ไร่แกม	268.00	9,315	9,938	7,063	7,288	7,693	7,944	8,323	8,088	8,010	8,112	8,245
5 ไร่ทราย	116.00	-	3,655	4,141	4,551	4,800	5,398	5,649	5,831	5,921	6,108	6,334
รวมทั้งหมด (39 ตำบล)	4,026.80	224,347	228,657	232,872	237,435	240,407	246,656	248,948	258,082	263,032	266,781	271,093

ที่มา : สำนักงานนิคมการทะเบียน ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

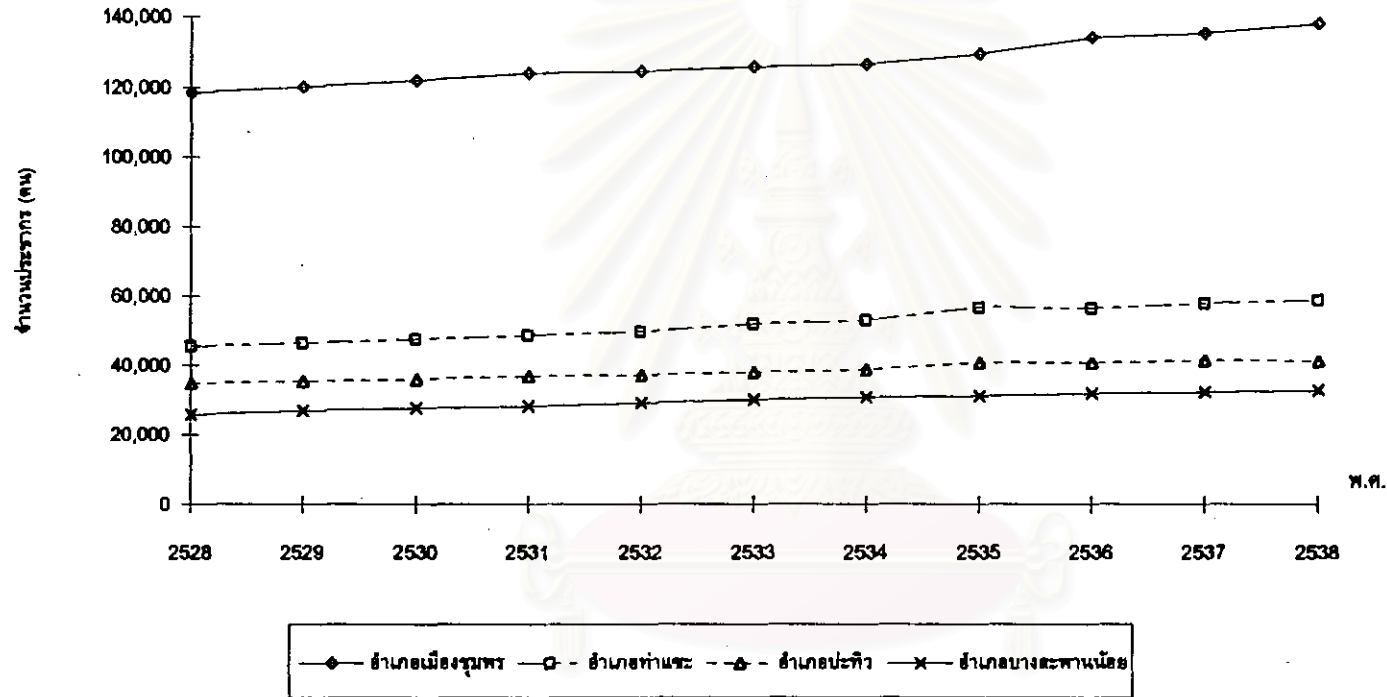
หมายเหตุ : (-) ไม่มีข้อมูล เนื่องจากตำบลเหล่านั้นยังไม่ได้จัดตั้งเป็นตำบล

* ตำบลท่าตะเภาเป็นเทศบาลเมืองชุมพร

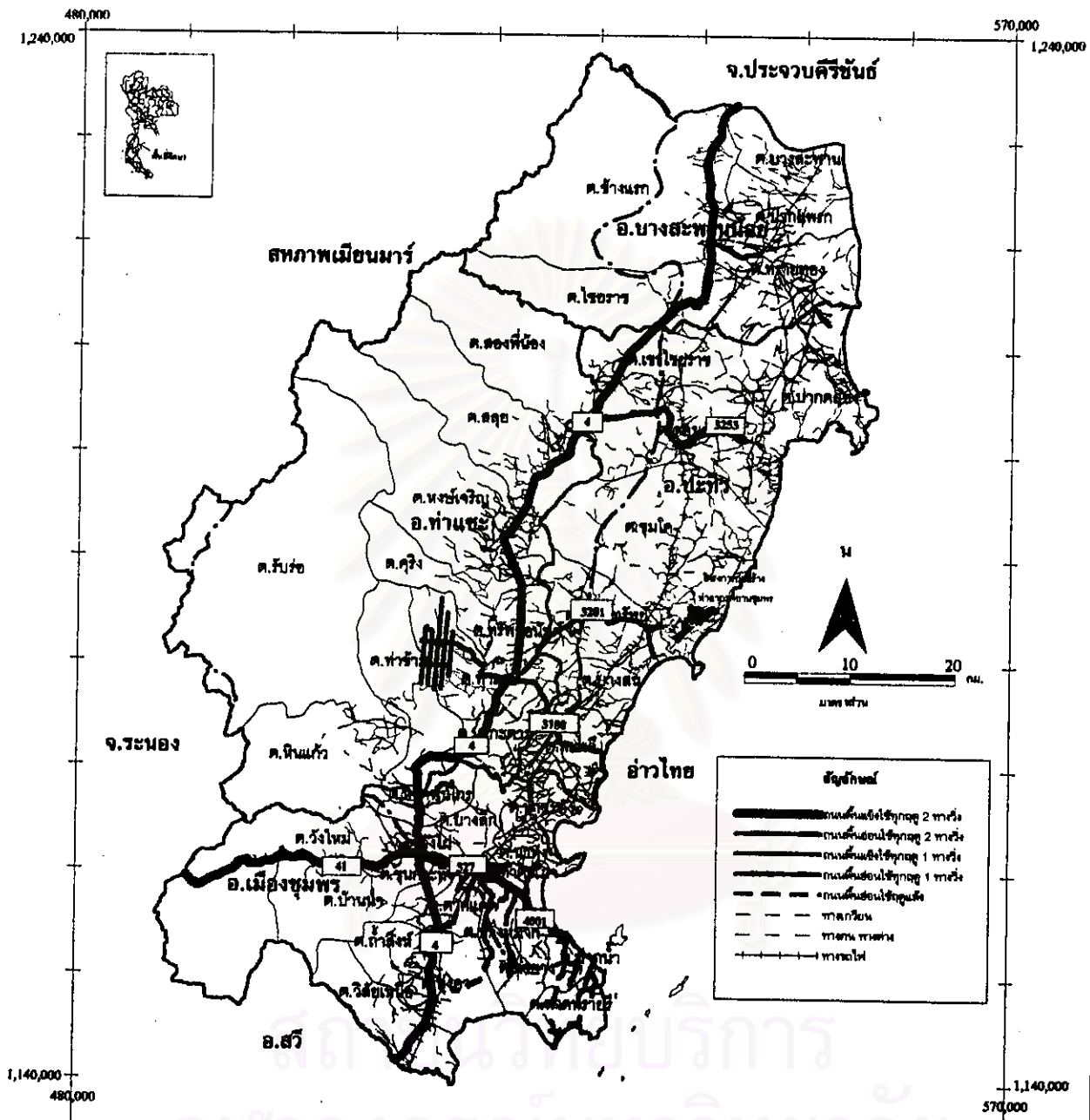
** ตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองชุมพรบางส่วน เมื่อปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีการขยายเขตเทศบาลเมืองชุมพร

*** ตำบลที่อยู่ในเขตสุภาภิบาลทั้งหมดจนละบางส่วน

แผนภูมิที่ 3.10 แสดงอัตราการเติบโตของประชากรรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2528 - 2538

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่สูงภาคอิสาตทำตตนา จังพรวตุพพร

แผนที่ 3.12 : โครงข่ายการคมนาคม

พืมา : แผนที่ภูมิประเทศ (1:50,000)

ภาพที่ 3.2 แสดงสภาพโครงข่ายคมนาคมขนส่งในบริเวณพื้นที่ศึกษา

ทางชุมชนเนินสันติ - ชุมชนปะทิว) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3253 (เชื่อมชุมชนสุขาภิบาลมาบอำมฤตถึงบ้านทุ่งมหา ตำบลปากคลอง) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4001 (เทศบาลเมืองชุมพรถึงสุขาภิบาลปากน้ำชุมพร ถึงหาดทรายรี) และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4098 ,4119 และ 4001 เป็นเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวและเส้นทางขนส่งของโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชนปากน้ำ

นอกจากนี้ยังมีทางหลวงท้องถิ่น ทำหน้าที่เชื่อมโยงการติดต่อระหว่างพื้นที่ชนบทกับเส้นทางสายหลักได้แก่ 1) เส้นทาง ขพ. 11004 เส้นทางบ้านสวนถึงบ้านเขาหลวง อำเภอท่าแซะ 2) เส้นทางสายเขตเทศบาลเมืองถึงทางหลวงหมายเลข 4 3) เส้นทางสายบ้านรัตนัดผสม - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 อำเภอท่าแซะ ในช่วง พ.ศ. 2524 - 2527 ได้ดำเนินการลาดยางไปแล้ว 12.654 กม.ที่เหลือ 16.421 กม จะดำเนินปี พ.ศ.2539 4)เส้นทางถนนสายสี่แยกนาชะอังถึงปากคลองทับโดนด และ 5) เส้นทางปะทิว - ปากคลอง

การเดินทางและขนส่งของประชาชนในอำเภอเมืองจะมีความสะดวกกว่าเนื่องจากในเขตเทศบาลเมืองสถานีจอดรถโดยสารไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั้งกรุงเทพฯและจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ รวมทั้งยังมีท่าจอดรถโดยสารขนาดเล็ก และรถรับจ้างทั่วไป สำหรับเดินทางระหว่างอำเภอและสถานีท่องเที่ยวอีกด้วย นอกจากนี้เดินทางภายในเขตเทศบาลเมือง มีบริการรับมอเตอริไซค์รับจ้างทั่วไป ส่วนการเดินทางในเขตอำเภอท่าแซะ อาศัยเส้นทางรพช.หรือทางหลวงท้องถิ่น เชื่อมโยงและติดต่อกับเส้นทางภายในชนบทของหมู่บ้านหรือตำบล สภาพถนนส่วนใหญ่เป็นลูกรัง เกษตรกรใช้สำหรับขนย้ายวัสดุการเกษตร หรือผลผลิตทางการเกษตรออกมาจำหน่าย สภาพถนนโดยมากจะอยู่ในสภาพที่ชำรุดเกือบตลอดปี เพราะมีการใช้ถนนมาก ขาดการบำรุงรักษาเท่าที่ควร มีรถโดยสาร (ขนาดเล็ก) บริการอยู่บางตำบลเท่านั้น ในอำเภอท่าแซะมีสถานที่ขนส่งอยู่ในเขตสุขาภิบาลเนินสันติเป็นสถานีจอดรถรับส่งผู้โดยสารไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และกรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ

ปริมาณการจราจรของทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่ทำการสำรวจปริมาณจราจร ระหว่าง ปี พ.ศ. 2534 - 2538 พบว่า ในปี พ.ศ. 2534 ปริมาณจราจรบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 บริเวณสะพานห้วยแพรง-สี่แยกเข้าท่าแซะ.มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 7,853 คัน/วัน และทางหลวงหมายเลข 327 บริเวณสี่แยกปฐมพร-ต่อเขตเทศบาลชุมพร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 6,471 คัน/วัน อัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 29.28 ต่อปี เป็น 15,945 คัน/วัน และบริเวณทางแยกเข้าชุมพร มีปริมาณการจราจรมากที่สุด คือ 26,828 คัน/วัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2534 เกือบ 4 เท่า ส่วนทางหลวงจังหวัด มีปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวันมากที่สุด คือทางแยกหมายเลข 4-ท่าแซะ มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 9,516 คน/วัน รองลงมาคือ บริเวณต่อเขตเทศบาลชุมพรควบคุมปากน้ำชุมพร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 7,232 คัน/วัน จะเห็นว่าทางหลวงจังหวัดมีปริมาณการจราจรไม่มากนัก เนื่องจากปริมาณการจราจรส่วนใหญ่เป็นการเดินทางระหว่างชุมชนต่าง ๆ (ตารางที่ 3.32)

2) ทางรถไฟ การเดินทางที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การเดินทางทางรถไฟ โดยเส้นทางรถไฟสายใต้ มีระยะทางจากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ 476 กม. ซึ่งผ่านพื้นที่ทางตะวันออกบริเวณ อำเภอปะทิว อำเภอเมืองชุมพร สถานที่สำคัญคือสถานีชุมพร ขบวนเดินรถที่ผ่านสถานี

ตารางที่ 3.32 ปริมาณการจราจรบนทางหลวงบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2534 - 2538

ลำดับที่	ทางหลวง หมายเลข	เส้นทาง	จุดสำรวจ กม.	ปริมาณการจราจรต่อวัน (คัน)					อัตราการเพิ่ม ต่อปี (ร้อยละ)
				พ.ศ. 2534	พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2536	พ.ศ. 2537	พ.ศ. 2538	
1	00041100	ทางแยกเข้ากุ่มบุรี - ทางแยกเข้าประจวบ	314+075	14,777	11,685	23,311	23,128	14,985	0.26
2	00041301	ทางแยกเข้าทับสะแก - กม.364+486	364+200	10,538	6,644	18,914	11,797	10,704	0.32
3	00041400	ทางแยกไปบางสะพาน - สะพาน กม.423+800	400+000	6,998	7,314	9,491	9,653	11,184	11.96
4	00041800	สะพานห้วยแพรก - ที่แยกเข้าท่ามะ	485+700	7,853	7,911	8,101	8,104	11,211	8.55
5	00041800	ที่แยกปฐมพร - อนุสาวรีย์ จปร.	504+850	2,914	4,268	3,008	5,312	6,381	23.88
6	00410100	ที่แยกปฐมพร - แยกเข้าสวี	010+000	7,197	7,768	9,051	11,247	12,279	14.12
7	03270100	ที่แยกปฐมพร - ต่อเขตเทศบาลชุมพรทวนคูม	502+000	6,471	15,185	15,254	14,642	15,945	29.28
8	03270200	ทางแยกเข้าชุมพร	000+500	7,908	21,807	19,459	19,142	26,828	47.87
9	31890100	แยกสาย 4 - ราษฎร์เด	000+500	1,613	3,529	3,634	3,931	4,503	35.83
10	31800100	แยกสาย 4 - ท่าเสม็ด	010+000	447	1,167	1,092	1,244	1,609	51.99
11	31810100	แยกสาย 4 - ท่ามะ	000+500	2,467	4,168	3,784	4,489	9,518	57.15
12	32010100	แยกสาย 4 - บรรจบสาย 3180	008+000	1,124	1,543	1,631	2,116	2,354	21.89
13	32530100	แยกสาย 4 - ทุ่งนา	015+000	388	858	1,281	1,017	1,011	32.11
14	33740100	แยกสาย 3189 - หนองวัดไ้	002+500	481	1,465	2,342	3,257	2,667	90.89
15	34110100	ถนนยาง - ห้วยลึก	002+700	155	755	291	480	453	38.45
16	34590100	แยกสาย 4 ปากคลองบ้านกูด	008+232	491	511	545	752	935	18.09
17	34830100	แยกสาย 4 นิคมสร้างตนเองประจวบฯ	000+500	1,458	1,458	2,393	6,545	2,665	16.56
18	40010100	ต่อเขตเทศบาลชุมพรทวนคูม - ปากน้ำชุมพร	005+500	4,217	6,621	6,615	7,214	7,232	14.30
19	40980100	ปากน้ำชุมพร - หาดทรายรี	002+600	952	1,808	1,666	1,964	1,576	13.11
20	41190100	แยกสาย 4001 - โรงงานห้องเย็นชุมพร	007+600	3,574	4,465	4,983	5,651	5,689	11.72

ที่มา : ฝ่ายวิศวกรรมจราจร กรมทางหลวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุมพร มีหลายขบวน ได้แก่ รถด่วน รถดีเซลราง และรถสปริงเกอร์ รวมขบวนรถไฟที่จอดสถานีชุมพรทั้งหมดมี 24 ขบวน

(2) การคมนาคมทางน้ำ

จังหวัดชุมพรถึงจะมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 222 กม. แต่มีท่าเทียบเรือประมงมาตรฐานเพียงแห่งเดียวที่สุขาภิบาลปากน้ำชุมพร จึงทำให้การคมนาคมทางน้ำนั้นไม่เป็นที่นิยม เว้นแต่ท่าเทียบเรือของเอกชน ใช้คมนาคมทางน้ำระหว่าง อำเภอเมืองชุมพร ไป เกาะเต่า อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งหมู่เกาะอื่น ๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เป็นเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวและขนถ่ายวัตถุดิบ

(3) การคมนาคมทางอากาศ

ปัจจุบันจังหวัดชุมพรกำลังดำเนินการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์ ตั้งอยู่นอกอำเภอเมืองชุมพร อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าชุมโค ป่าหนองไซ และป่าทุ่งวัวแล่น ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว มีพื้นที่ 2,485 ไร่ (ดังแผนที่ 3.11) ลักษณะของสนามบิน มีทางวิ่งขนาด กว้าง 45 เมตร ยาว 2,100 เมตร สามารถจอดเครื่องบิน B737 ได้ 2 เครื่อง เครื่องบินขนาด 80 ที่นั่ง 2 เครื่อง และเฮลิคอปเตอร์แบบ 212/UH-1N 2 เครื่องในเวลาเดียวกัน มีที่จอดรถยนต์ 132 คัน โดยได้เริ่มก่อสร้างเมื่อปีงบประมาณ 2537 - 2540 ซึ่งคาดว่าจะสามารถรองรับการพัฒนาความเจริญของจังหวัดได้มากทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

สำหรับสภาพปัญหาการคมนาคมขนส่งในพื้นที่ลุ่มน้ำ ที่พอสรุปได้ กล่าวคือ เส้นทางของถนนสายรองหรือทางหลวงท้องถิ่นยังไม่ครอบคลุมทั่วพื้นที่ ที่มีชุมชนในเขตชนบท และถนนที่มีอยู่มีสภาพที่ไม่สมบูรณ์ เป็นลูกรัง ขาดการบำรุง ซ่อมแซมเท่าที่ควร นอกจากนี้การเดินทางระหว่างชุมชนชนบทกับพื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่อื่น ๆ ยังไม่มีการบริการรถโดยสารที่เพียงพอ จึงทำให้การเดินทางเพื่อติดต่อและขนส่งวัตถุดิบและผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนไม่สะดวก หรือเป็นอุปสรรคอย่างมาก อาจส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่อีกด้วย จากข้อมูล กชช.2 ค. สำรวจหมู่บ้านที่มีปัญหาด้านการคมนาคม พบว่า มีหมู่บ้านที่มีปัญหาการคมนาคมในระดับรุนแรง 29 หมู่บ้าน หรือร้อยละ 8.76 ของหมู่บ้านทั้งหมด และ หมู่บ้านที่มีปัญหาในระดับปานกลาง 70 หมู่บ้าน หรือร้อยละ 21.15 ของหมู่บ้านทั้งหมด ดังแผนที่ 3.13: พบในพื้นที่ตำบลท่าข้าม หินแก้ว ท่าชะงะ คุริงสองพี่น้อง เขาไชยราช ดอนยาง สะพลี ท่ายาง เป็นพื้นที่ตอนในของหมู่บ้าน ซึ่งอาจไม่มีถนนเข้าหมู่บ้านหรือสภาพถนนไม่สะดวก ซ้ำรูด เป็นอุปสรรคในการเดินทางของประชาชน

2. การไฟฟ้า

การไฟฟ้าในพื้นที่ศึกษา กระแสไฟฟ้ามีกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 50 MVA ปริมาณการใช้ทั้งพื้นที่ประมาณ 40 MVA ในปี พ.ศ. 2537 มีผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมดจำนวน 55,967 ราย มีกระแสไฟฟ้า 185.44 ล้านหน่วย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2536 ร้อยละ 6.41 โดยที่อำเภอเมืองชุมพรมีจำนวนผู้ใช้มากที่สุด 22,590 ราย กระแสไฟ 127.77 ล้านหน่วย และอำเภอบางสะพานน้อยมีผู้ใช้มากที่สุด มีปริมาณกระแสไฟฟ้าเพียง 6.41 ล้านหน่วยเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของพื้นที่ศึกษากับจังหวัดชุมพร พบว่า ในพื้นที่ศึกษามีสัดส่วนของผู้ใช้มากถึงร้อยละ 90 (ตารางที่ 3.33) มี

ตารางที่ 3.33 จำนวนผู้ใช้และจำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้จ่ายอำเภอ ในพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2536-2537

อำเภอ	ปี พ.ศ. 2536		ปี พ.ศ. 2537		อัตราการเปลี่ยนแปลง	
	ผู้ใช้ (ราย)	กระแสไฟ (ล้านหน่วย)	ผู้ใช้ (ราย)	กระแสไฟ (ล้านหน่วย)	ผู้ใช้ (ร้อยละ)	กระแสไฟ (ร้อยละ)
เมือง	22,590	127.77	23,873	149.07	5.68	17.30
ท่ามะชะ	7,079	14.07	7,468	17.89	5.50	21.95
ปะทิว	5,582	10.42	5,826	11.27	4.37	8.16
บางสะพานน้อย	-	-	16,800	6.41	na	na
รวม	35,251	162.86	55,987	185.44	58.77	21.31

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 3.34 จำนวนหมายเลขโทรศัพท์ในพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2536 - 2537

สำนักงานบริการโทรศัพท์	จำนวนหมายเลข		อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	ประเภทผู้ใช้บริการ			
	พ.ศ. 2536	พ.ศ. 2537		ธุรกิจ	ที่อยู่อาศัย	ส่วนราชการ	สาธารณะ
ชุมพร 1	4,811	4,893	1.70	1516	2806	458	115
ชุมพร 2	1,003	1,015	1.20	314	620	47	34
ปะทิว	245	248	1.22	35	174	26	13
ท่ามะชะ	347	379	9.22	81	255	30	13
บางสะพานน้อย	-	-	-	-	-	-	-
รวม	6,406	6,535	2.01	1,946	3,855	559	175

ที่มา : สำนักงานบริการโทรศัพท์จังหวัดชุมพร

หมายเหตุ : อำเภอบางสะพานน้อย ไม่มีข้อมูล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

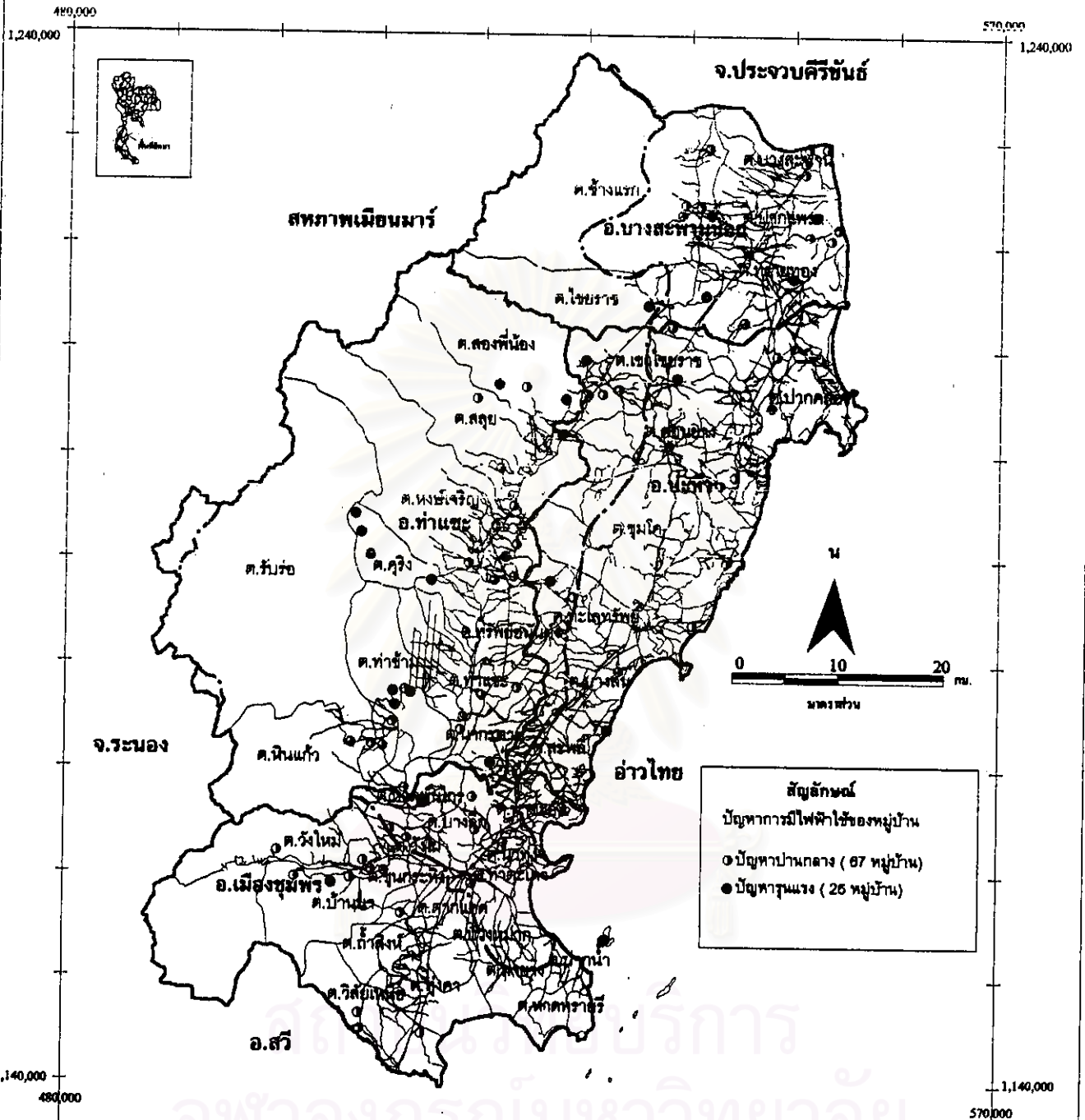
แผนงานโครงการขยายกำลังการผลิตไฟฟ้า จังหวัดชุมพร ระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2538 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดชุมพร มีโครงการขยายและติดตั้งไฟฟ้าพัฒนาหมู่บ้านห่างไกล ใน พ.ศ. 2538 จำนวนทั้งสิ้น 101 โครงการ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ศึกษา 55 โครงการ อยู่ในอำเภอเมือง 16 แห่ง ท่าแซะ 28 โครงการ และปะทิว 11 โครงการ ซึ่งนับได้ว่ามีจังหวัดชุมพรมีการพัฒนาด้านการไฟฟ้าอยู่ในระดับที่สูงมาก จากการสำรวจหมู่บ้านที่มีปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้า พบว่า มีหมู่บ้านปัญหาขาดแคลนไฟฟ้าในระดับรุนแรง 25 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านในพื้นที่ตำบล ซึ่งอยู่ห่างไกลชุมชนเมือง และไม่มิดถนนเข้าถึง และมีปัญหาในระดับปานกลาง 67 หมู่บ้าน ดังแผนที่ 3.14'

3. การประปา

การประปาในพื้นที่ศึกษา อยู่ในเขตชุมชนเมือง มีจำนวน 3 แห่ง เป็นประปาส่วนภูมิภาค คือประปาชุมพร แหล่งน้ำดิบที่สำคัญของประปาส่วนภูมิภาค มาจากคลองท่าตะเภา พื้นที่ให้บริการหรือเขตจ่ายน้ำ คือ ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง สุขาภิบาลวังไผ่และสุขาภิบาลปากน้ำ แต่ยังไม่เต็มพื้นที่ ปัจจุบันในเขตเทศบาลเมืองชุมพร มีกำลังผลิตน้ำประปา 13,200 ลบ.ม./วัน มีผู้ใช้น้ำประมาณ 10,568 ราย ส่วนใหญ่เป็นประเภทอุตสาหกรรม ธุรกิจร้านค้า ที่พักอาศัย และสถานที่ราชการ การประปาชุมพร มีโครงการปรับปรุงขยายการประปา เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองชุมพร ชุมชนสุขาภิบาลบ้านคอรระออม (สี่แยกปฐมพร) และชุมชนใกล้เคียง จึงได้มีการปรับปรุงขยายการประปาชุมพร ที่บริเวณเขาสามแก้ว ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร การก่อสร้างระบบการผลิตน้ำประปา โรงสูบน้ำส่ง และสถานีจ่ายน้ำ เพื่อผลิตน้ำประปา ปริมาณ 800 ลบ.ม. /ชม. ส่วนสุขาภิบาลท่าแซะ สุขาภิบาลปะทิว เป็นประปาสุขาภิบาล แหล่งน้ำดิบของประปาท่าแซะมาจากบ่อบาดาล และประปาปะทิว มาจากคลองนาสร้าง มีกำลังผลิตประมาณ 480 ลบ.ม./วัน คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2539 นอกจากนี้ได้มีแผนพัฒนาการประปาชนบท คือ เสนอให้ประปาปะทิว มีแผนการขยายการผลิตและจำหน่ายน้ำครอบคลุมชุมชนทางตอนเหนือของอำเภอปะทิว ได้แก่ ชุมชนปะทิว ชุมชนมาบอำมฤต และชุมชนทุ่งมหา และประปาเนินสันติ มีเขตจำหน่ายน้ำ ครอบคลุมชุมชนเนินสันติ ชุมชนท่าแซะ และชุมชนสะพลี (ผังโครงสร้างจังหวัดชุมพร ,2532)

4. โทรศัพท์

สำนักงานบริการโทรศัพท์ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 4 แห่ง มีจำนวนหมายเลขโทรศัพท์รวม 6,533 เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 74.8 ของทั้งหมด โดยอำเภอเมืองมีมากที่สุด มีสำนักงาน 2 สาขา จำนวน 5,908 เลขหมาย ส่วนอำเภอท่าแซะ และอำเภอปะทิว มีจำนวน 248 และ 379 เลขหมาย ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นประเภทที่อยู่อาศัยร้อยละ 60 รองลงมาคือ ธุรกิจ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของพื้นที่ศึกษากับจังหวัดทั้งสอง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 75 (ตารางที่ 3.34) สำหรับแผนการเปิดบริการโทรศัพท์ในเขตโทรศัพท์ภาคใต้ที่ 5 ในเขตจังหวัดชุมพรในช่วง พ.ศ. 2537 - 2538 จำนวน 12,160 เลขหมาย อยู่ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 7,168 เลขหมาย (ร้อยละ 60) และโครงการให้บริการโทรศัพท์ของบริษัทร่วมทำการ TT&T ในพื้นที่จังหวัดชุมพร อีกจำนวนทั้งหมด 8,960 เลขหมาย อยู่ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 4,992 เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 55.71

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.14 : ปัญหาการมีไฟฟ้าใช้ของหมู่บ้านในบริเวณพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ข้อมูล กรม.2ค. (พ.ศ. 2537) กรมพัฒนาชุมชน

3.2.8 บริการทางสังคม

1. การศึกษา

ในพื้นที่ศึกษามีการเปิดสอนหลายระดับในภาคบังคับ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับสูงกว่า รวมทั้งสาขาวิชาชีพ ได้แก่ วิทยาลัยเกษตรกรรมชุมพร วิทยาลัยเทคนิคชุมพร และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีพระจอมเกล้า ที่กำลังเปิดดำเนินการอยู่เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาและสถานีวิจัย โดยสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแหล่งผลิตบุคลากรผู้มีความรู้ ความชำนาญในสาขาอาชีพ โดยเฉพาะสาขาการเกษตร ซึ่งสามารถเป็นแหล่งรองรับแรงงานในภาคการเกษตร และเป็นศูนย์วิจัยผลผลิตทางการเกษตรตามแผนที่วางไว้

ในพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2538 มีจำนวนโรงเรียนทุกประเภทรวมทั้งหมด 205 แห่ง อยู่ในอำเภอเมืองชุมพรมาก 83 แห่ง ท่าชนะ 59 แห่ง ปะทิว 37 แห่ง และ บางสะพานน้อย 26 แห่ง มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 53,481 คน ครู 2,771 คน คิดสัดส่วนครูต่อนักเรียน เท่ากับ 1 : 19 นอกจากนี้ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มาตั้งขึ้นใหม่ คือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ตั้งอยู่ในอำเภอปะทิว ใกล้กับสนามบินปะทิว ในอำเภอเมืองชุมพร จะมีสถาบันการศึกษาอยู่ในระดับตั้งอยู่ โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และอาชีวศึกษา ที่สำคัญ ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคชุมพร วิทยาลัยพลศึกษาชุมพร (ตารางที่ 3.35)

2. การสาธารณสุข

ในพื้นที่ศึกษามีสถานพยาบาลรวมจำนวน 135 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน 4 แห่ง มีขนาด โรงพยาบาลเอกชน 4 แห่ง สถานีอนามัย 44 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลเอกชน 4 แห่ง คลินิกแพทย์ 20 แห่ง คลินิก ทันตแพทย์ 8 แห่ง และสถานผดุงครรภ์ 10 แห่ง มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2536 ร้อยละ 16.1 จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ศึกษายังไม่มีความพร้อมด้านการบริการทางสาธารณสุขเท่าที่ควร พิจารณาจากจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ของภาครัฐและเอกชนของจังหวัดชุมพรมีทั้งหมด 1,015 คน มีแพทย์จำนวน 57 คน คิดเป็นอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากร 1 : 7,722 มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับของพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ที่มีอัตราแพทย์ต่อประชากร 1 : 7,441 ในขณะที่ประเทศมีสัดส่วน 1 : 4,300 นับว่าพื้นที่ศึกษามีปัญหาด้านสาธารณสุข จึงควรจะต้องมีแผนการพัฒนาด้านบุคลากรสาธารณสุขให้สอดคล้องกับความต้องการของประชากรในอนาคต

สถานพยาบาลในพื้นที่ศึกษาแบ่งออกเป็นโรงพยาบาล 10 แห่ง อยู่ในอำเภอเมืองชุมพรถึง 7 แห่ง สถานีอนามัยมีทุกตำบล 51 แห่ง และคลินิก 44 แห่ง (ตารางที่ 3.37)⁶ ปัจจุบันศูนย์กลางการให้บริการสาธารณสุขที่สำคัญของจังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลจังหวัดขนาดเตียง 336 เตียง เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลเอกชนขนาด 10 - 60 เตียง ส่วนในระดับตำบล มีการบริการด้านผดุงครรภ์และสถานีอนามัยทุกตำบล ซึ่งที่ตั้งของสถานบริการสาธารณสุขส่วนใหญ่อยู่ในเขตชุมชนเมือง ซึ่งยังให้บริการไม่ครอบคลุมพื้นที่ในเขตชนบทเท่าที่ควร

ตารางที่ 3.35 สถานศึกษารายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2538

อำเภอ	สถานศึกษา		
	จำนวนโรงเรียน (แห่ง)	จำนวนนักเรียน (คน)	จำนวนครู (คน)
เมืองชุมพร	83	26,498	1,403
ท่าแซะ	59	13,329	662
ปะทิว	37	8,106	419
บางสะพานน้อย	26	5,548	287
รวม	205	53,481	2,771

ที่มา : สมุทรวรงานสถิติจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. 2538

ตารางที่ 3.36 จำนวนสถานบริการสาธารณสุขจำแนกรายอำเภอในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2538

อำเภอ	จำนวนสถานบริการสาธารณสุข (แห่ง)		
	โรงพยาบาล	สถานีอนามัย	คลินิก
เมืองชุมพร	7	16	36
ท่าแซะ	1	14	2
ปะทิว	1	12	5
บางสะพานน้อย	1	7	1
รวม	10	51	44

ที่มา : สมุทรวรงานสถิติจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. 2538

3.2.9 การตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชน

1. ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชุมชนเมืองที่เป็นที่ตั้งของจังหวัดและอำเภอ มีลักษณะเป็นชุมชนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองดั้งเดิม มีฐานะความเป็นอยู่ปานกลาง พิจารณาจากรายได้ของหมู่บ้าน จากการสำรวจข้อมูล กชช.2ค. พ.ศ. 2537 พบว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท มีจำนวน 155 หมู่บ้าน (ร้อยละ 46 ของหมู่บ้านทั้งหมด) ซึ่งกระจายทั่วไปในตำบล สองพี่น้อง สลย หงษ์เจริญ คุริง ท่าข้าม ชุมโค สะพลี นาทุ่ง หมู่บ้านที่มีรายได้สูง ประมาณ 20,000 - 80,000 บาท มี 92 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ตามแนวถนนสายหลัก และกลุ่มชุมชนชายฝั่ง ได้แก่ ตำบลท่าชะ ทรัพย์อนันต์ หาดพันไกร วังใหม่ บ้านนา ตำบลท่าสิงห์ ทุ่งคา ท่าตะเภา สะพลี เป็นต้น (ผังแผนที่ 1 ในภาคผนวก)

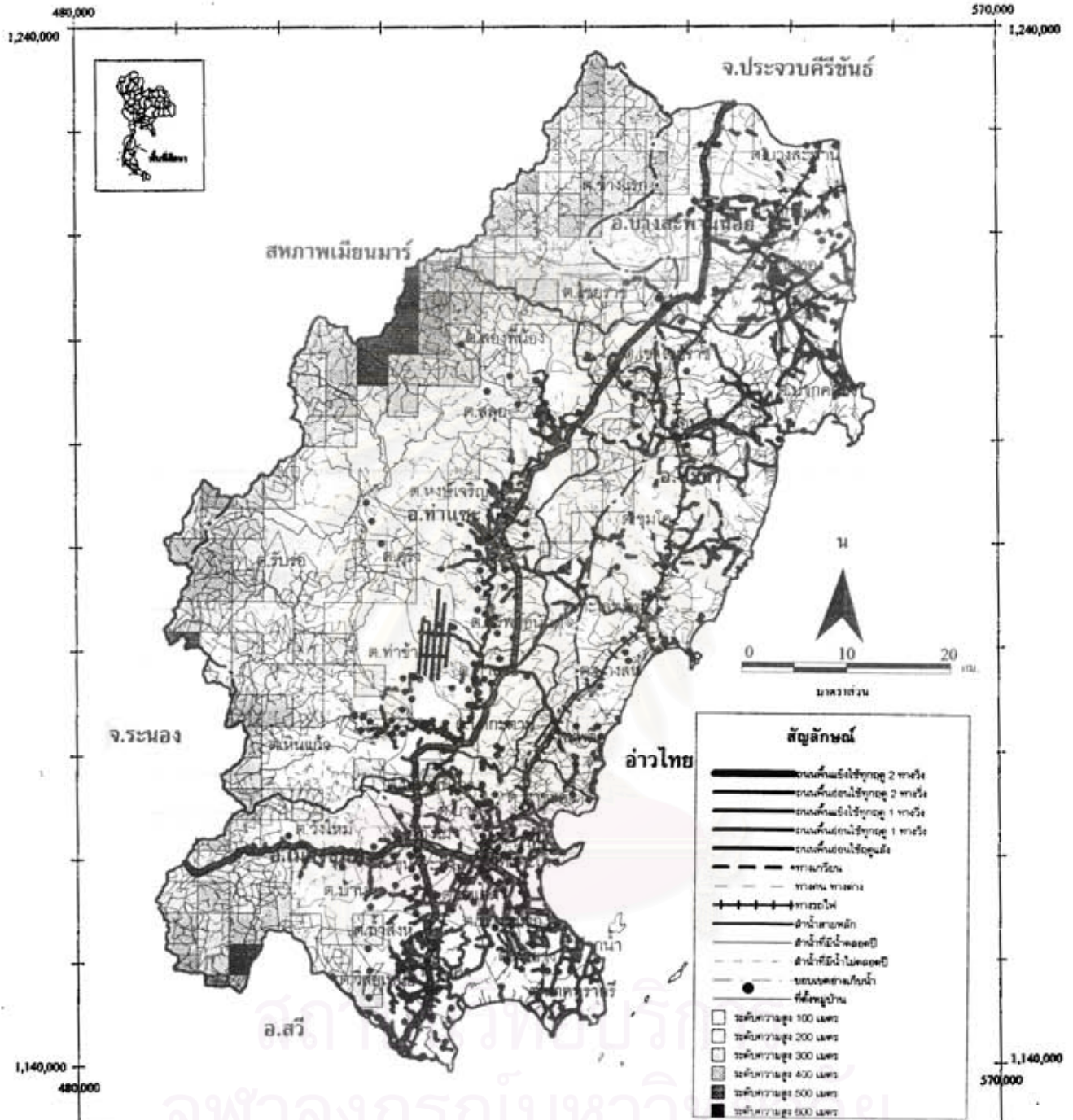
ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนในพื้นที่ศึกษา มีลักษณะเป็นสังคมชนบทหรือสังคมเกษตรกรรม โดยมีประชากรประมาณร้อยละ 72-80 ของประชากรทั้งหมด (ประชากรปี พ.ศ. 2533 และ 2538) อาศัยอยู่ในชนบท และประกอบอาชีพทางด้านเกษตร ได้แก่ การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพทางธรรมชาติ ลักษณะทางสังคมที่เด่นชัดในพื้นที่ศึกษา กล่าวคือ วิถีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับสถาบันครอบครัวอย่างหนาแน่น มีระบบเครือญาติที่ผูกพันกัน ลักษณะครอบครัวขยาย ซึ่งมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองคือลักษณะทางสังคมเฉพาะชุมชนในภาคใต้ทั่วไป อนึ่งประชากรในจังหวัดภาคใต้ส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาที่สูง จึงมีโอกาสดำเนินชีวิตทางวัฒนธรรมและการติดต่อจากโลกภายนอกอยู่ตลอดเวลา

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชาชนมี 2 ลักษณะใหญ่ คือ จับกลุ่มกันหนาแน่นตามหมู่บ้าน และกระจายอยู่ตามบริเวณแหล่งเพาะปลูก เช่น สวนผลไม้ สวนยางพารา สวนมะพร้าว เป็นต้น การตั้งบ้านเรือนของชุมชนส่วนใหญ่ในอดีต จะหนาแน่นบริเวณแม่น้ำลำคลองที่สำคัญ ต่าง ๆ เช่น คลองท่าตะเภา คลองท่าชะ คลองวังว้อ คลองชุมพร โดยกระจายอยู่ตลอดลำน้ำ ส่วนรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมืองในปัจจุบันจะอยู่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลต่าง ๆ จะให้ความสำคัญของการตั้งถิ่นฐานตามแนวถนนมากกว่าแม่น้ำลำคลอง ทั้งนี้เพราะการติดต่อทางถนนมีความสะดวกและรวดเร็วมากกว่าเดิม บริเวณที่มีชุมชนหนาแน่นในปัจจุบัน ได้แก่ สุขาภิบาลวังไผ่ และสุขาภิบาลเนินสันติ ซึ่งเป็นชุมชนศูนย์กลางคมนาคมขนส่งที่สำคัญของจังหวัด (แผนที่ 3.15 และภาพที่ 3.3)

หากพิจารณาการตั้งถิ่นฐานในเชิงระบบนิเวศลุ่มน้ำ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระบบใหญ่ ดังนี้

1) ระบบนิเวศที่สูง (Highland Ecosystem) เป็นระบบสังคมบนที่สูง ชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงหรือพื้นที่ต้นน้ำลำธาร มีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้และภูเขา ทางด้านตะวันตกของพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา ลักษณะของชุมชนเหล่านี้จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ เป็นชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ป่าก่อนที่จะมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวน หรือเป็นชุมชนที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานโดยการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินหรือบุกรุกเพื่อขยายพื้นที่เกษตรกรรมเท่านั้น จากการสำรวจและข้อมูลจากหน่วยงานท้องถิ่น คือ สำนักงานป่าไม้จังหวัดและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ พบว่ามีชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานเดิมหรือก่อนประกาศเป็นป่าสงวนและชุมชนที่

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.15 : การกระจายตัวของหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : แผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน 1 : 50,000 และ 1 : 250,000 กรมแผนที่ทหาร

ศูนย์สารสนเทศ สำนักปฎิบัติกระทรวงมหาดไทย

ภาพที่ 3.3 : ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมืองและชนบทในพื้นที่ศึกษา

บุกรุกพื้นที่ป่า รวมทั้งหมด 67 หมู่บ้าน พบในพื้นที่ตำบลบ้านนา วังใหม่ บางลึก สลุย สองพี่น้อง หงษ์เจริญ รั้วรอ หินแก้ว ดอนยางไชยราช ช้างแรก บางสะพาน และทรายทอง ดังแผนที่ 3.16

2) ระบบนิเวศบนที่ดอน (Upland Ecosystem) เป็นระบบสังคมบนที่ดอน เป็นชุมชนในชนบท ได้แก่ ตำบลท่าชะ ทำข้าม คูริง ชุนกระทิง ชุมโค ดอนยาง เป็นต้น ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรกระจายไปตามแหล่งที่ทำกินเพราะมีพื้นที่อำเภอกว้างขวาง

3) ในระบบนิเวศที่ลุ่ม (Lowland Ecosystem) เป็นระบบสังคมที่ลุ่มจะมีชุมชนที่เป็นทั้งชุมชนเมืองระดับสุขาภิบาล ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบท อยู่บริเวณตอนกลางของพื้นที่ลุ่มน้ำ เป็นพื้นที่ทำการทำนาข้าว ไม้ผล ปลูกผัก เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ บริเวณตำบลท่าตะเกา บางลึก นาทุ่งนาชะอ้ง บางหมาก ท่ายาง ทุ่งคา เป็นต้น

4) ระบบนิเวศเมือง (Urban Ecosystem) เป็นระบบชุมชนเมือง อยู่บริเวณปลายลุ่มน้ำหรือปากน้ำ อำเภอเมืองบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนหนาแน่นที่สุด คือ ตำบลท่าตะเกา เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองชุมพร รองลงมาคือ ชุมชนสุขาภิบาลวังไผ่ ชุมชนสุขาภิบาลปากน้ำใน

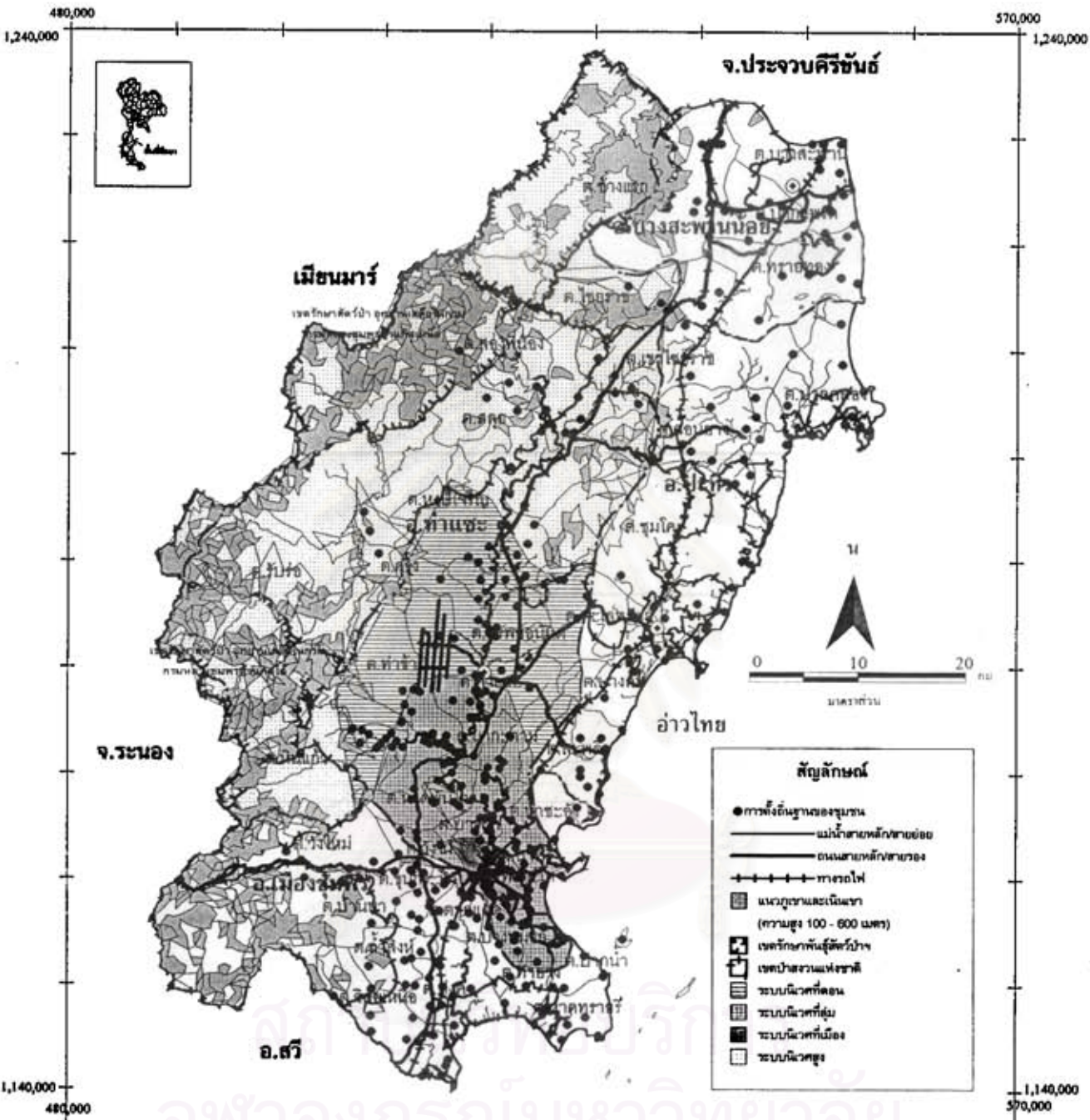
2. ระบบของชุมชน

(1) ระบบชุมชนระดับประเทศและภูมิภาค

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดระบบชุมชนระดับประเทศ พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตกมีชุมชนหลักที่สำคัญ คือ ชุมชนเมืองราชบุรี เป็นศูนย์กลางเมืองอันดับที่ 2 เป็นชุมชนศูนย์กลางเมืองหลักระดับภูมิภาค มีบทบาทเป็นศูนย์กลางที่มีศักยภาพการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูงและเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชุมชนเมืองประจวบคีรีขันธ์ เป็นชุมชนศูนย์กลางเมืองอันดับที่ 4 เป็นศูนย์กลางชุมชนเมือง มีศักยภาพการพัฒนาต่ำกว่าเกณฑ์ของประเทศ และ ชุมชนเมืองชุมพร เป็นชุมชนศูนย์กลางเมืองอันดับที่ 6 เป็นศูนย์กลางชุมชนเมือง ที่มีศักยภาพการพัฒนาต่ำ จากการพิจารณาลักษณะสำคัญของชุมชนจังหวัดชุมพร อยู่ในพื้นที่ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 มีการพัฒนาการคมนาคมทางอากาศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการพัฒนาทางการเกษตร อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ดังแผนที่ 3.17 (Western Seaboard Regional Development Master Plan, "Rural and urban Development" Vol.5, 1997)

จากการวิเคราะห์ระบบชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก โดยพิจารณาศักยภาพของกระบวนการเป็นเมืองพื้นที่ พบว่ามีกระบวนการเป็นเมืองไม่ค่อยเด่นชัดนัก แต่มีกระบวนการเป็นเมืองเพิ่มขึ้นค่อนข้างสม่ำเสมอ ในปี พ.ศ. 2528 - 2538 ได้จัดให้ชุมชนเมืองชุมพร ชุมชนท่าชะ ชุมชนปะทิว เป็นชุมชนที่มีศักยภาพความเป็นเมืองอันดับ 1 มีอัตราการเติบโตประชากรของชุมชนเมืองตั้งแต่ร้อยละ 2.0 ต่อปีขึ้นไป และอัตราการเติบโตของประชากรทั้งหมดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.46 ต่อปี ส่วนชุมชนบางสะพานน้อย มีศักยภาพความเป็นเมืองอันดับที่ 3 มีอัตราการเติบโตประชากรของชุมชนเมืองน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2.0 ต่อปี และอัตราการเติบโตของประชากรทั้งหมดตั้งแต่ 1.46 ต่อปี การพัฒนาพื้นที่ระดับชุมชนหลักที่สำคัญ คือ ชุมชนเมืองบางสะพาน (IIa) เป็นชุมชนศูนย์กลางอุตสาหกรรมหนัก เขตการค้าเสรี และชุมชนเมืองชุมพร (IIb) เป็นชุมชนศูนย์

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.16 : ลักษณะการกระจายตัวของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในเขตป่าสงวนฯ

ที่มา : แผนที่ภูมิประเทศ (มาตราส่วน 1 : 50,000) กรมแผนที่ทหาร แผนที่ป่าสงวนฯ (มาตราส่วน 1 : 250,000 และ 1 : 50,000) กรมป่าไม้

แผนที่ 3.17: การเชื่อมโยงของศูนย์กลางชุมชนในพื้นที่ศึกษากับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก

กลางการผลิตทางการเกษตรและศูนย์กลางตลาดส่งออกไม้ผลเมืองร้อน การประมง ปศุสัตว์ เป็นต้น
ซึ่งจะเป็นชุมชนที่เชื่อมโยงกับชุมชนในภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ยังได้กำหนดบทบาทของศูนย์กลางชุมชนเมืองระดับภูมิภาคออกเป็นเขตต่าง ๆ ตามลักษณะเด่นของชุมชน ได้กำหนดให้ชุมชนในพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนบางสะพาน และชุมชนเมืองชุมพร มีการวางแผนพัฒนาเมืองที่เชื่อมโยงทางด้านกิจการเกษตร มีบทบาทที่สำคัญ คือ การพัฒนาปศุสัตว์ และการผลิต การจัดตั้งศูนย์กลางการเกษตร และการปรับปรุงระบบการตลาด มีการเชื่อมระหว่างชุมชนท่ามะ ปะทิว และเมืองชุมพร และชุมชน กับกลุ่มชุมชนสวี หลังสวน ละแม และพะโต๊ะ และชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี การพัฒนาเมืองที่เชื่อมทางด้านอุตสาหกรรม เป็นเขตศูนย์กลางค้าเสรี อุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร ซึ่งจะเชื่อมกับชุมชนในกลุ่มจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม กาญจนบุรี และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่น ส่วนการพัฒนาเมืองทางด้านการค้าและอุตสาหกรรม เป็นการพัฒนาเขตการค้าเสรี (FTA) การจัดตั้งศูนย์กลางรวบรวมและการกระจายหรือขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ชุมชนบางสะพาน ชุมชนเมืองชุมพร และชุมชนปะทิว เชื่อมโยงกับกลุ่มชุมชนทางด้านเหนือ เป็นศูนย์กลางเมืองหลัก คือ ราชบุรี สมุทรสงคราม กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทางด้านใต้ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เขตสามเศรษฐกิจ (มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย) และ ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

(2) สภาพทั่วไปของชุมชนเมืองระดับท้องถิ่น

จะทำการศึกษาเฉพาะชุมชนเมืองที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา 4 อำเภอ มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองชุมพร อำเภอเมืองชุมพร และสุขาภิบาล 8 แห่ง ซึ่งแต่ละชุมชน มีสภาพทั่วไปที่สำคัญดังนี้

1) เทศบาลเมืองชุมพร เดิมตั้งอยู่เฉพาะบริเวณตำบลท่าตะเภา เดิมมีพื้นที่ 2.9 ตร.กม. อยู่ในตำบลท่าตะเภา แต่ใน พ.ศ. 2538 มีการขยายพื้นที่เทศบาลออกไปในพื้นที่ตำบลตากแดด นางุ้ง บางหมาก ปากน้ำ และวังไผ่ ครอบคลุมพื้นที่ 21.10 ตร.กม. มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 14,313 คน ในปี พ.ศ. 2533 และเพิ่มขึ้นเป็น 33,705 คน มีจำนวนครัวเรือน 11,679 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2538 ดังตารางที่ 3.37 - 3.38 และแผนภูมิที่ 3.12 เป็นชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ส่วนใหญ่กระจุกอยู่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำท่าตะเภาที่เป็นตัวเมืองที่ตั้งของสถานที่ราชการ อาคารพาณิชย์ มีความหนาแน่นเฉลี่ย 4,936 คน/ตร.กม. ในปี พ.ศ. 2533 และในปี พ.ศ. 2538 พื้นที่เพิ่มขึ้นทำให้ชุมชนเมืองชุมพรสามารถรองรับการเจริญเติบโตได้มากขึ้น จากการเป็นชุมชนที่มีการเจริญเติบโตรวดเร็ว จึงดึงดูดประชากรให้อพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวน ส่งผลให้มีการขยายตัวเมืองออกไปบริเวณใกล้เคียงตามแนวถนนออกสู่เมือง โดยเฉพาะทางหลวงหมายเลข 327 ทางด้านตะวันตกเฉียงที่เชื่อมต่อกับสุขาภิบาลวังไผ่ บทบาทสำคัญของชุมชนเมืองชุมพรคือเป็นศูนย์กลางของการบริหารการปกครอง ศูนย์การค้าและบริการ ศูนย์กลางบริการพื้นฐานที่สำคัญ

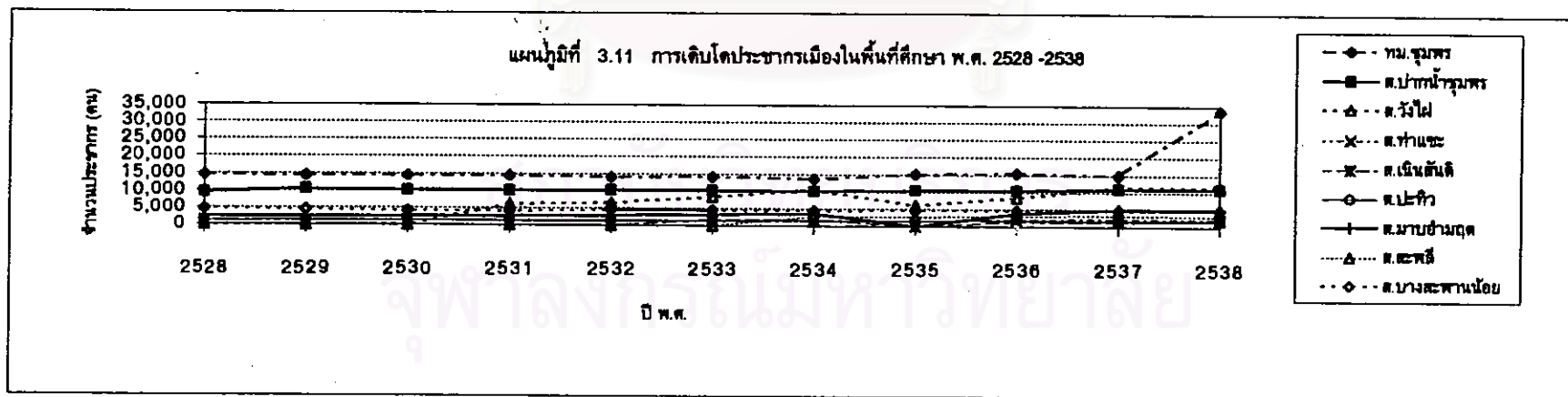
2) สุขาภิบาลปากน้ำชุมพร ตั้งอยู่บริเวณตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองชุมพร มีพื้นที่ประมาณ 0.81 ตร.กม. ประชากรจำนวน 11,027 คน ใน พ.ศ.2538 เพิ่มขึ้นจากเดิมเล็กน้อย เป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นมากที่สุด 13,613 คน/ตร.กม.มีอัตราการเติบโตของประชากรต่อ

ตารางที่ 3.37 จำนวนประชากรของชุมชนเมือง ในพื้นที่ศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2528 - 2538

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	ปี พ.ศ.										
		2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
ทม.เมืองชุมพร	2.90	14,629	14,466	14,407	14,396	13,993	14,313	13,811	15,026	15,450	14,908	33,705
ต.ปากน้ำชุมพร	0.81	9,503	10,437	10,087	10,089	10,218	10,218	10,040	10,394	10,399	10,918	11,027
ต.วังไผ่	10.85	-	-	-	6,150	6,465	8,465	10,538	6,227	8,364	11,415	11,485
ต.ท่ามะขะ	30.04	1,121	1,277	1,287	1,253	1,205	1,348	1,362	1,391	2,126	2,218	2,239
ต.เนินลั่นดี	5.90	-	-	-	-	-	1,687	1,709	-	1,348	1,348	1,850
ต.ปะทิว	1.04	1,278	1,296	1,302	1,330	1,333	1,390	1,501	1,611	1,683	1,740	1,782
ส.มาบอำมฤต	1.80	2,344	2,344	2,507	2,694	2,912	3,229	3,582	-	3,856	4,986	5,229
ต.ละพื้	6.15	-	-	-	-	-	-	2,727	2,727	3,108	3,188	3,155
ต.บางสะพานน้อย	10.58	4,595	4,546	4,127	4,127	4,403	4,455	4,515	4,586	4,703	4,850	4,876
รวม	70.06	33,470	34,366	33,717	40,039	40,529	45,105	49,785	41,962	51,037	55,571	75,348

ที่มา : กองราชการส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง

หมายเหตุ : ในปี พ.ศ.2538 มีการขยายเขตเทศบาลเมืองชุมพร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนในตำบล วังไผ่ ดากแดด บางหมาก นาทุ่ง

2) ปัญหาความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักอากาศตากอากาศ โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การบริการนำเที่ยว ที่จอดรถ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังมีไม่พร้อม และบางพื้นที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำจืด

3) ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว จากการที่ไม่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเท่าที่ควร จึงไม่มีการดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี ไม่มีการปรับปรุง บางแห่งปล่อยให้สกปรกจนไม่น่าเที่ยว

4) ปัญหาการขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามและมีหลายแห่ง แต่ไม่ได้รับการพัฒนาและประชาสัมพันธ์หรือแนะนำ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จัก จึงไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับมากกว่า

3.3 สรุปภาพรวมของพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร บริการพื้นฐาน และการตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชน ในพื้นที่ศึกษาที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เพื่อจะให้เห็นภาพรวมของพื้นที่ศึกษาที่จะมีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติต่อไป ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา

บริเวณพื้นที่ศึกษา มีสภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาและที่ราบสูง ทางด้านตะวันตกเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ บริเวณตอนกลางเป็นที่ดอนและที่ราบลุ่ม ตอนล่างของพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นที่ราบลุ่มน้ำทะเลท่วมถึง และที่ราบชายฝั่งทะเล สภาพอากาศแบบมรสุมเมืองร้อนที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และพายุจากทะเลจีนใต้ในช่วงฤดูฝน จึงฝนตกตลอดฤดู มีปริมาณน้ำฝนมาก ทำให้มีปริมาณน้ำท่าในลำคลองมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณริมแม่น้ำลำคลอง และที่ราบลุ่มเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองชุมพรเกือบทุกปี แต่ในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำมีน้อย ทำให้บริเวณปากน้ำประสบปัญหาการรุกตัวของน้ำเค็มของน้ำทะเล เช่น คลองท่าตะเภา คลองพนักคัก คลองชุมพร

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

ในพื้นที่ศึกษา มีฐานเศรษฐกิจที่สำคัญและเป็นอาชีพหลักของประชาชน คือ การเกษตรกรรม สาขาที่สำคัญ คือ การกสิกรรม การประมง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และไม้ผล ซึ่งกำลังได้รับความนิยมจากเกษตรกรเนื่องจากทำรายได้ และให้ผลผลิตที่คุ้มค่าการลงทุน สำหรับนาข้าวและพืชไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกค่อนข้างน้อย ส่วนการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (นากุ้ง) อยู่ในอำเภอเมืองชุมพร ในตำบลปากน้ำและตำบลสะพลี และตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว เป็นชุมชนประมง แนวโน้มการเจริญเติบโตของภาคการเกษตรค่อนข้างมีมาก โดยเฉพาะการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น เนื่องจากมีแผนการพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางสินค้าการเกษตร

ฐานเศรษฐกิจที่สำคัญรองลงมา คือ อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมการประมง และอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงงานอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม ยางพารา ผลไม้กระป๋อง และอุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนใหญ่เป็นโรง

ปีร้อยละ 1.58 ซึ่งนับว่ามีการเติบโตค่อนข้างสูง เป็นชุมชนชายฝั่งทะเลที่มีบทบาทด้านศูนย์กลางการประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องการประมง ในปัจจุบันมีบทบาทเป็นศูนย์กลางเที่ยวทางทะเลและชายหาด

3) สุขาภิบาลวังไผ่ ตั้งอยู่บริเวณตำบลวังไผ่ อำเภอเมืองชุมพร มีพื้นที่ประมาณ 10.85 ตร.กม. ในปี พ.ศ. 2538 มีประชากร 11,485 คน เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 7.14 มีความหนาแน่นประชากร 1,058 คน/ตร.กม. เป็นชุมชนเกิดขึ้นใหม่ เนื่องจากเป็นชุมทางรถยนต์ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้ มีกิจกรรมที่ตอบสนอง ผู้โดยสารและการขนส่งสินค้า ทางรถยนต์ เช่น สถานีบริการน้ำมัน ร้านอาหาร ร้านซ่อมแซมรถยนต์ และจากการที่เป็นชุมชนที่มีการเข้าถึงสะดวก จึงเป็นแหล่งกลางในการซื้อขายสินค้าเกษตร ชุมชนนี้จึงมีบทบาทที่สำคัญ คือ เป็นชุมชนศูนย์กลางการบริการการเดินทาง ศูนย์กลางตลาดกลางการเกษตร และ ศูนย์กลางอุตสาหกรรมบริการ

4) สุขาภิบาลท่าแซะ อยู่ในตำบลท่าแซะ อำเภอท่าแซะ มีพื้นที่ประมาณ 30.04 ตร.กม. เป็นชุมชนที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด 2,239 คน ในปี พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 13.22 มีความหนาแน่นน้อยที่สุด คือ 75 คน/ตร.กม. ชุมชนท่าแซะเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอท่าแซะ จึงมีบทบาทเป็นศูนย์กลางชุมชนระดับอำเภอ ทางด้านการบริหารและให้บริการพื้นฐานแก่ประชากรในอำเภอท่าแซะ มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างช้า เนื่องจากชุมชนอยู่ห่างถนนสายหลัก ปัจจุบันการตั้งถิ่นฐานของประชากรหนาแน่นมากทางด้านทิศตะวันออกของคลองท่าแซะ จากสภาพภูมิประเทศบริเวณริมคลองท่าแซะเป็นพื้นที่ลุ่ม จึงประสบปัญหาอุทกภัยประจำ ทำให้ยากแก่การพัฒนา ประกอบกับมีชุมชนเนินสันติ เป็นชุมชนที่อยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 จึงทำให้การพัฒนาต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชนนี้มากกว่าชุมชนท่าแซะ เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึงดีกว่า

5) สุขาภิบาลเนินสันติ ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกท่าแซะ ติดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 อยู่ในตำบลท่าแซะ อำเภอท่าแซะ เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ใน พ.ศ. 2532 มีพื้นที่ 5.9 ตร.กม. มีประชากรจำนวน 1,850 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.93 ใน พ.ศ. 2538 มีความหนาแน่นประชากร 314 คน /ตร.กม. ชุมชนเนินสันติ เป็นชุมชนที่มีความเจริญเติบโต เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางรถยนต์ของจังหวัดชุมพรทางตอนเหนือ มีเส้นทางติดต่อกับชุมชนอื่นได้สะดวก เช่น ชุมชนปะทิว สะพลี ท่าแซะ และนิคมสร้างตนเอง ปัจจุบันมีสถานีขนส่งที่ใช้ออกรับ - ส่งผู้โดยสารที่จะเดินทางระหว่างจังหวัดจึงสามารถดึงดูดให้ประชากรมากใช้บริการในชุมชนมากขึ้น บทบาทที่สำคัญ คือ เป็นศูนย์กลางการบริการทางตอนเหนือของจังหวัด บริการสังคม บริการพื้นฐาน ศูนย์กลางอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ และเป็นตลาดกลางการเกษตร

6) สุขาภิบาลมาบอำมฤต ตั้งอยู่บริเวณตำบลคอนยาง อำเภอปะทิว มีพื้นที่ประมาณ 1.80 ตร.กม. เป็นชุมชนดั้งเดิมการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกิดจากเส้นทางคมนาคมทางรถไฟ ชุมชนเดิมจะเกาะตัวอยู่ตามแนวทางรถไฟ มีย่านการค้าเก่าอยู่ตรงข้ามสถานีรถไฟ ปัจจุบันอาคารร้านค้า และเขตพักอาศัยมีขยายตัวออกไปตามแนวถนนสายหลักที่ใช้สัญจรในชุมชน คือ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3253 ใน พ.ศ. 2538 มีประชากรจำนวน 5,229 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.4 ความหนาแน่นมาก คือ 2,905 คน/ตร.กม. เป็นชุมชนที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เท่าเทียมหรือสูงกว่าสุขาภิบาลปะทิวที่เป็นที่ว่าการอำเภอ จึงมีบทบาทเป็นชุมชนศูนย์กลางบริการ เป็นตลาดกลางทางการเกษตร ศูนย์กลางอุตสาหกรรมทางการเกษตร

7) สุขาภิบาลปะทิว ตั้งอยู่ในตำบลบางสน อำเภอปะทิว มีพื้นที่ 1.04 ตร.กม. มีประชากรเพียง 1,782 คน ในปี พ.ศ. 2538 มีความหนาแน่นประชากร 1,715 คน/ตร.กม. เป็นชุมชนที่เกิดจากเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟ ลักษณะความเจริญทางเศรษฐกิจช้า เนื่องจากมีประชากรน้อย การตั้งถิ่นฐานของชุมชน จะมีการตั้งบ้านเรือนรวมตัวหนาแน่นมากทางด้านตะวันออกของสถานีรถไฟ เป็นที่ตั้งศูนย์ราชการอำเภอปะทิว เริ่มกระจายตัวออกตามทางหลวงหมายเลข 3201 และเกาะกลุ่มตามถนนซอยสายย่อย ๆ บทบาทที่สำคัญ คือ เป็นศูนย์กลางการบริหารระดับอำเภอ เป็นศูนย์กลางตลาดทางการเกษตร

8) สุขาภิบาลสะพลีตั้งอยู่ในบริเวณตำบลสะพลี มีพื้นที่ 6.15 ตร.กม. จัดตั้งในปี พ.ศ. 2534 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะกลุ่ม มีประชากรจำนวน 3,155 คน และความหนาแน่นประชากร 513 คน/ตร.กม. ในปี พ.ศ. 2538 ชุมชนสะพลีเป็นชุมชนชายทะเล ที่มีท่าเทียบเรือประมง บริเวณอ่าวทุ่งวัวแล่น ในปัจจุบันมีบทบาทเป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวชายทะเลและชายหาด ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมาก คือ หาดทุ่งวัวแล่น เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึงและติดต่อกับชุมชนอื่น เช่น ชุมชนเนินสันติ และชุมชนในเขตอำเภอเมืองชุมพร มีปัญหาถนนชำรุด คาดว่าในอนาคตชุมชนน่าจะมีการพัฒนามากขึ้น

9) สุขาภิบาลบางสะพาน ตั้งอยู่ในบริเวณตำบลบางสะพาน อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่ 10.58 ตร.กม. มีจำนวนประชากร 4,455 คน ในปี พ.ศ. 2533 และเพิ่มขึ้นเป็น 4,876 คน ในปี พ.ศ. 2538 ความหนาแน่นประชากร 460 คน/ตร.กม. มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิมในช่วง 5 หลัง ประมาณร้อยละ 9.45 เป็นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ มีบทบาทเป็นศูนย์กลางบริหารและบริการพื้นฐาน

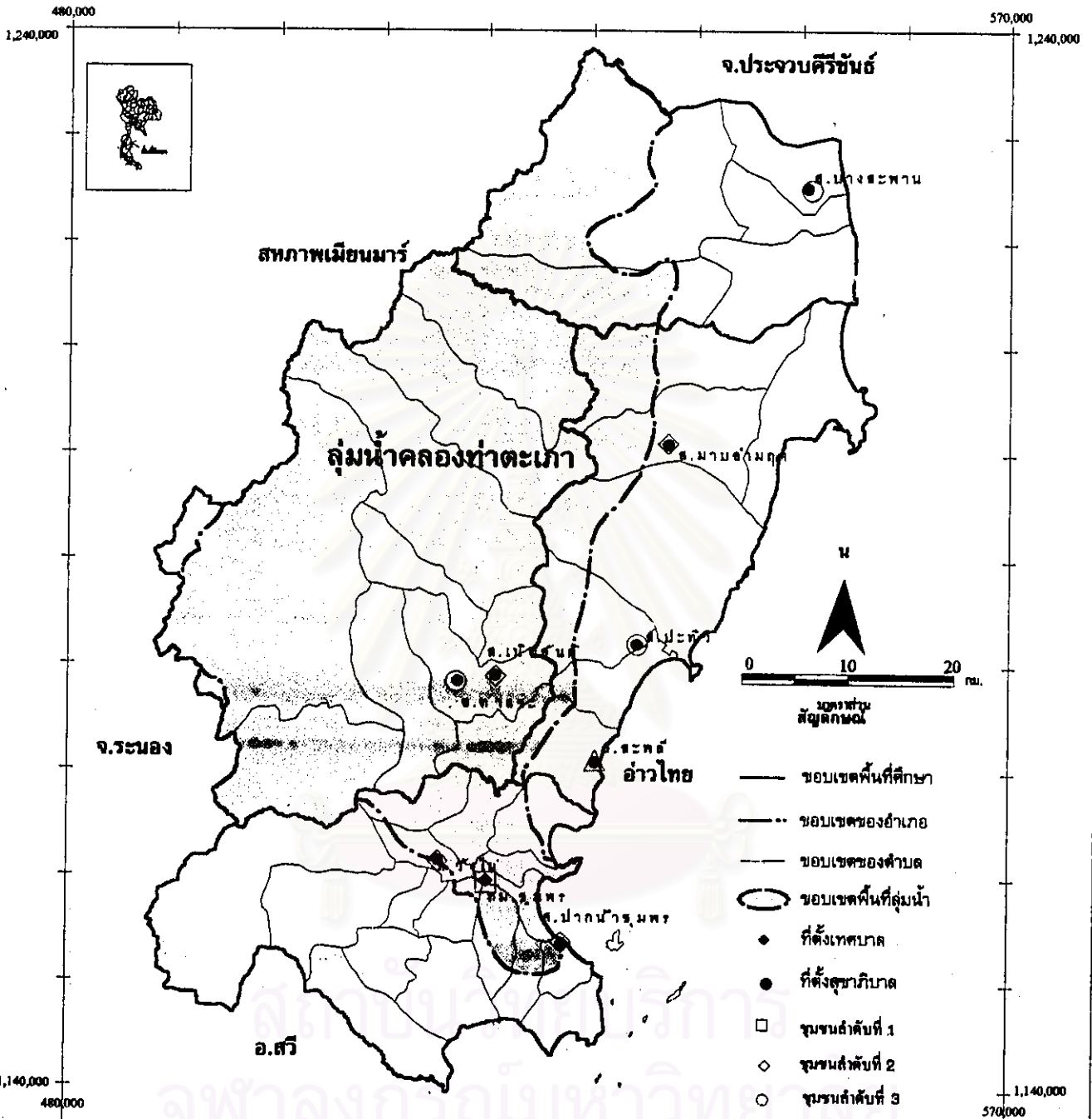
(3) ลำดับและบทบาทของชุมชน

จากการวิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ขนาดของประชากร และ ขอบเขตการให้บริการของชุมชน สามารถจัดลำดับชุมชนในพื้นที่ศึกษา ออกเป็น 4 ลำดับ คือ (แผนที่ 3.18)

1) ชุมชนลำดับที่ 1 มี 1 แห่ง คือ ชุมชนเทศบาลเมืองชุมพร ประชากรประมาณ 33,700 คน มีบทบาท เป็นศูนย์กลางการบริหารของจังหวัด ศูนย์กลางการบริหาร และสถาบันการเงิน การบริการ สถาบันการศึกษา สาธารณสุข ศูนย์กลางขนส่ง ศูนย์รวบรวมสินค้าเกษตร และชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยว

2) ชุมชนลำดับที่ 2 มี 3 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลปากน้ำชุมพร และสุขาภิบาลวังไผ่ และสุขาภิบาลเนินสันติ มีขนาดประชากรประมาณ 9,000 - 12,000 คน เป็นชุมชนที่มีความสำคัญในระดับรองลงมา โดยที่สุขาภิบาลปากน้ำชุมพรเป็นศูนย์กลางการประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมง และการท่องเที่ยว ส่วนสุขาภิบาลวังไผ่ และเนินสันติ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งและศูนย์กลางอุตสาหกรรมบริการและตลาดกลางทางการเกษตร

3) ชุมชนลำดับที่ 3 มี 4 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลมาบอำมฤต สุขาภิบาลท่าแซะ สุขาภิบาลปะทิว และสุขาภิบาลบางสะพาน มีขนาดประชากรประมาณ 1,000 - 8,000 คน โดยที่สุขาภิบาลที่เป็นที่ตั้งของอำเภอจะมีบทบาท เป็นศูนย์กลางที่ให้บริการขั้นพื้นฐาน และการบริหาร

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเกา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.18 : ระบบชุมชนในบริเวณพื้นที่ศึกษา

ที่มา : แผนที่ภูมิประเทศ (1:50,000)

ระดับอำเภอ และศูนย์กลางการเกษตร ส่วนสาขาภิบาลมาบอำมฤต มีบทบาท เป็นศูนย์กลางบริการ ศูนย์กลางตลาดกลางเกษตร และอุตสาหกรรมการเกษตร

4) ชุมชนลำดับที่ 4 มี 1 แห่ง ได้แก่ สาขาภิบาลสะพลี เป็นชุมชนที่มีการเจริญเติบโตเข้ามา มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการบริการ การประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมง

3.2.10 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

1. สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว

ในพื้นที่ศึกษามีแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภท แบ่งออกเป็น ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และประเภทศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในแต่ละประเภทดังนี้ (แผนที่ 3.19 ตารางที่ 3.39 และภาพที่ 3.4)

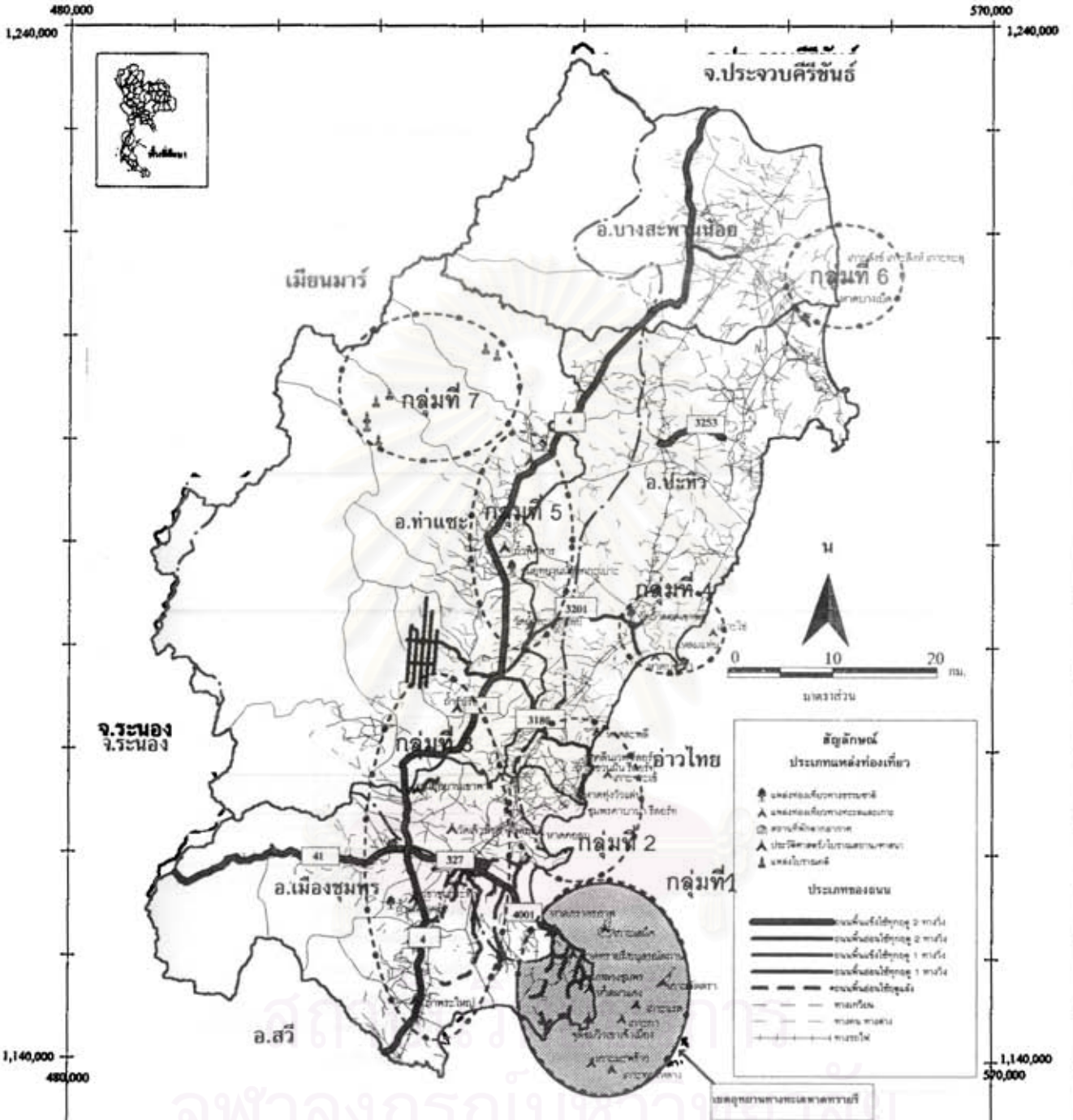
(1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล เกาะ น้ำตก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพต่ำ ไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ หาดทุ่งวัวแล่น หาดทรายรี และเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะมะพร้าว เกาะทองหลาง เกาะไข เป็นต้น

(2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัด ที่มีชื่อ ได้แก่ อนุสรณ์สถานเสด็จกรมหลวงชุมพรฯ ถ้ำรับร้อ

(3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี คือ ศูนย์ฝึกยิง เทศบาลผลไม้และของดีเมืองชุมพร

(4) แหล่งโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี มีจำนวน 14 เป็นแหล่งโบราณคดีที่ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญและยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียน จำนวน 8 แหล่ง แต่อยู่ในพื้นที่ศึกษา 7 แห่ง และ ที่สำรวจพบใหม่อีก 7 แห่ง แหล่งโบราณบางแห่งมีศักยภาพปานกลางและเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ส่วนแหล่งโบราณคดีที่สำรวจพบแห่งใหม่ทั้ง 7 สภาพพื้นที่ในปัจจุบัน เป็นพื้นที่ทำการเกษตร และพื้นที่กร้าง หลักฐานที่พบส่วนใหญ่เป็นเพียงเศษภาชนะดิน และขวานหินขัด ซึ่งยังไม่มีการสำรวจละเอียด จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำท่ามะ - รับร้อ สรุปได้ว่า แหล่งโบราณคดีเหล่านี้ มีศักยภาพอยู่ในลำดับที่ต่ำถึงต่ำมาก ผลกระทบจากการดำเนินโครงการมีน้อยมาก จึงไม่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพียงไม่กี่แห่ง ที่สำคัญคือ ประเภทชายหาด ได้แก่ หาดทุ่งวัวแล่น หาดทรายรี หาดภราดรภาพ ซึ่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านพัก รีสอร์ท ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเกาะจะมีเรือบริการ เป็นเรือเร็วและเรือประมง แต่นักท่องเที่ยวจะไปเที่ยวบางเกาะในจังหวัดชุมพร เช่น เกาะมัดรา เกาะทองหลางและไปเที่ยวต่อที่เกาะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น เกาะนางญวน เกาะเต่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ อนุสรณ์สถานกรมหลวงชุมพรฯ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นมัคการเพื่อความเป็นสิริมงคลและไปเที่ยวหาดทรายรี หาดภราดรภาพได้อีกด้วย ส่วนวนอุทยานน้ำตกกะเปาะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตกและสถานที่พักผ่อน มีร้านอาหารบริการ ได้รับความนิยมพอสมควร ในแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่คือ ถ้ำเขาพลู ซึ่งมีคางแว่นอาศัยอยู่ ทางจังหวัดกำลังดำเนินโครงการอนุรักษ์คางแว่น เนื่องจากเป็นพื้นที่

การศึกษา : การวางแผนการใช้ที่ดินและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา จังหวัดชุมพร

แผนที่ 3.19 : แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดชุมพร และ
ผังโครงสร้างจังหวัดชุมพร กรมการผังเมือง

ตารางที่ 3.39 แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษา

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ตั้ง	รายละเอียด
ธรรมชาติ	วนอุทยานน้ำตกกะเปาะ หาดทุ่งวัวแล่น หาดทรายรี หาดภาวธรภาพ หาดอู๋ไธย หาดผาแดง หาดสะพาน หาดบ่อเมา แหลมแท่น เกาะไข่ เกาะกระเข้ เกาะเสม็ด เกาะมาตรา เกาะมะพร้าว เกาะทองหลาง เกาะง่ามใหญ่ เกาะง่ามน้อย	ต.สองพี่น้อง อ.ท่าชนะ ต.สะพาน อ.ปะทิว ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร ต.สะพาน อ.ปะทิว ต.บางสน อ.ปะทิว ต.บางสน อ.ปะทิว ต.บางสน อ.ปะทิว ต.บางสน อ.ปะทิว ต.ปากน้ำ อ.เมืองชุมพร ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร ต.หาดทรายรี อ.เมืองชุมพร	น้ำตกขนาดเล็ก มีน้ำตลอดปี หาดทราย ฝนได้น้ำ ประการัง หาดทราย ฝนได้น้ำ หาดทราย หาดทราย หาดทราย หน้าผาหินแดง หาดทราย หมู่บ้านชาวประมง หาดทราย ประการังชายฝั่ง ฝนได้น้ำ แนวปะการัง แนวปะการัง ชุมชน ประการัง ปะการัง ปะการัง สัมปทานวังนงนางอัน หาดทราย ปะการัง สัมปทานวังนงนางอัน
ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน	อนุสรณ์สถานกรมหลวงชุมพรฯ วัดเจ้าฟ้าศาลาดอย ถ้ำขุนกระหิง ถ้ำรับร้อ ถ้ำพิศดาร ถ้ำวัดเขาพุก ศาลเจ้าพ่อตาหินช้าง วนอุทยานเขาพาง	ต.ปากน้ำ อ.เมืองชุมพร ต.บางลึก อ.เมืองชุมพร ต.ขุนกระหิง อ.เมืองชุมพร ต.ท่าข้าม อ.ท่าชนะ ต.ทะเลทรัพย์ อ.ปะทิว ต.ชุมโค อ.ปะทิว ต.สองพี่น้อง อ.ท่าชนะ ต.หาดพันไกร อ.เมืองชุมพร	อนุสาวรีย์ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพระภิกษุศักดิ์สิทธิ์ (ร่างไม่เน่าเปื่อย) ภาพเขียนสีรูปทรงเรขาคณิต หินงอกหินย้อย ศิลาจารึก โครงการถ้ำมนุษย์สมัยโบราณ หินงอกหินย้อย พระพุทธรูป คางน้วน เทวรูปศักดิ์สิทธิ์ จุดชมวิว
ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	ศูนย์ฝึกสิง เทศกาลผลไม้และของดีเมืองชุมพร งานประเพณีรับส่งศายาย งานเทศกาลพระเกียรติเสด็จกรมหลวง- ชุมพรเขตอุดมศักดิ์	ต.นากระคาม อ.ท่าชนะ เทศบาลเมืองชุมพร อ.เมืองชุมพร ต.ปากน้ำ อ.เมืองชุมพร	สาริดการฝึกสิง เดือนสิงหาคม - กันยายน เดือนกันยายน 10-25 ธันวาคม
แหล่งโบราณคดี	พระปรางค์ก่อด้วยอิฐ สมัยอยุธยา ภูเขารับร้อ เขาสามแก้ว เขานาพร้าว ถ้ำพระ ถ้ำตึกสุวรรณมัย ถ้ำดินเป็ด บ้านทุ่งไร่กลาง บ้านท่าใหญ่ บ้านท่าข้าม 1 บ้านท่าข้าม 2 บ้านท่าใหญ่ บ้านหัวเขาแดง	ต.ตากแดด อ.เมืองชุมพร ต.ท่าข้าม อ.ท่าชนะ ต.บางลึก อ.เมืองชุมพร ต.ขุนกระหิง อ.เมืองชุมพร ต.บ้านนา อ.เมืองชุมพร ต.บ้านนา อ.เมืองชุมพร ต.คอนยาง อ.ปะทิว ต.สองพี่น้อง อ.ท่าชนะ ต.สองพี่น้อง อ.ท่าชนะ ต.ท่าข้าม อ.ท่าชนะ ต.ท่าข้าม อ.ท่าชนะ ต.ท่าข้าม อ.ท่าชนะ ต.ท่าข้าม อ.ท่าชนะ ต.รับร้อ อ.ท่าชนะ	พระปรางค์ก่อด้วยอิฐ สมัยอยุธยา พระพุทธรูปสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ชุมชนโบราณสมัยประวัติศาสตร์ ภาพเขียนสี พบเศษภาชนะดินเผา พบเศษภาชนะดินเผา พบเศษภาชนะดินเผาและกระดูกสัตว์ พบขวานหินขัด เศษภาชนะดินเผา พบภาชนะดินเผาเคลือบ พบภาชนะดินเผา พบภาชนะดินเผา พบภาชนะดินเผา

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ สำนักงานจังหวัดชุมพร

ภาพที่ 3.4 : แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา

เดียวในประเทศไทยที่เหลืออยู่ จากการสำรวจ พบว่า ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นประชาชนในจังหวัดชุมพร จะมาพักผ่อนหย่อนใจในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ จะนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ไม่มากนัก จะมีช่วงที่เป็นวันหยุดเทศบาลต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ในบริเวณพื้นที่ศึกษามีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง แต่ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ศักยภาพที่จะดึงความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลางประเภทชายหาดและเกาะ แต่ยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ในเรื่องการเข้าถึงหรือเส้นทางคมนาคมที่ยังไม่สะดวก ถึงแม้ว่าบางแห่งมีสิ่งอำนวยความสะดวก จากการที่แหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นที่รู้จักหรือได้รับความนิยมน่าที่ควร เนื่องจากการส่งเสริมและพัฒนาจากจังหวัด ในปัจจุบันทางสำนักงานจังหวัดชุมพรกำลังดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จังหวัดชุมพร (ปี 2540 - 2549) จากสภาพพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและยังบริสุทธิ์ และข้อได้เปรียบด้านที่ตั้งที่เหมาะสมและเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคตะวันตกและภาคใต้ มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์ และทางอากาศ

ในปัจจุบันมีโรงแรม บังกะโล และที่พักตากอากาศ สำหรับบริการนักท่องเที่ยวและผู้พักผ่อนจำนวนมากพอสมควร แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ระดับชั้นหนึ่ง ในพื้นที่ศึกษามีโรงแรม 12 แห่ง และบังกะโลและบ้านพักตากอากาศ 26 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมืองชุมพร โรงแรม 9 แห่ง บังกะโลและบ้านพักตากอากาศ 14 ร้านอาหารรวม 15 แห่ง และสถานบริการเพียง 2 แห่ง จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่มีการสำรวจเพียงปีเดียว คือ ปี พ.ศ. 2530 มีจำนวนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวรวม 298,954 คน และ 66,701 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 3.40) เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นมากกว่า เช่น ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี เป็นต้น การศึกษาเพื่อทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนบน จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง พังงา กระบี่ โดยคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้คาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร ตามการประมาณการของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ที่ทำการศึกษาไว้เมื่อปี พ.ศ. 2536 การประมาณการนักท่องเที่ยวในช่วงแผน 8 (ปี พ.ศ. 2540 - 2544) พบว่า ในปี พ.ศ. 2540 นักท่องเที่ยวทั้งหมด 700,811 คน และในปี พ.ศ. 2545 มีนักท่องเที่ยว 1,070,244 คน มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าชาวต่างประเทศ มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 95

3. สภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยว

1) ปัญหาการคมนาคมเข้าถึงไม่สะดวก แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามน่าพักหาดทรายเกาะ และถ้ำต่าง ๆ อยู่ห่างจากตัวจังหวัด มีถนนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ว่าเป็นทางที่ขรุขระและไม่สะดวก รวมทั้งรถบริการนักท่องเที่ยว มีบริการรถไปแหล่งท่องเที่ยวเพียงบางแห่งเท่านั้น

ตารางที่ 3.40 จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2530

รายการ	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม
จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน	358,988	6,667	365,655
นักท่องเที่ยว	292,287	6,667	298,954
นักท่องเที่ยว	66,701	-	66,701
ประเภทการเดินทาง			
เครื่องบิน	-	-	-
รถไฟ	32,987	216	33,203
รถโดยสารประจำทาง	87,223	1,300	88,523
รถยนต์	16,039	4,935	20,974
ขับรถไปเอง	220,468	-	220,468
อื่น	2,271	216	2,487
ประเภทที่พัก			
โรงแรม	150,670	6,667	157,337
บังกาโล	-	-	-
เกสต์เฮ้าส์	-	-	-
บ้านญาติ/เพื่อน	121,521	-	121,521
บ้านพักรับรอง	15,857	-	15,857
วัดและอื่น ๆ	4,239	-	4,239
ระยะเวลาพักเฉลี่ย(วัน)	1.92	1.92	1.92

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : ไม่มีการบันทึกสถิติข้อมูลนักท่องเที่ยว มีเพียงปี 2530 เท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ปัญหาความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักอากาศตากอากาศ โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การบริการนำเที่ยว ที่จอดรถ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังมีไม่พร้อม และบางพื้นที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำจืด

3) ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว จากการที่ไม่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเท่าที่ควร จึงไม่มีการดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี ไม่มีการปรับปรุง บางแห่งปล่อยให้สกปรกจนไม่น่าเที่ยว

4) ปัญหาการขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามและมีหลายแห่ง แต่ไม่ได้รับการพัฒนาและประชาสัมพันธ์หรือแนะนำ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จัก จึงไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับมากกว่า

3.3 สรุปภาพรวมของพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร บริการพื้นฐาน และการตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชน ในพื้นที่ศึกษาที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เพื่อจะให้เห็นภาพรวมของพื้นที่ศึกษาที่จะมีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติต่อไป ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา

บริเวณพื้นที่ศึกษา มีสภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาและที่ราบสูง ทางด้านตะวันตกเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ บริเวณตอนกลางเป็นที่ดอนและที่ราบลุ่ม ตอนล่างของพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นที่ราบลุ่มน้ำทะเลท่วมถึง และที่ราบชายฝั่งทะเล สภาพอากาศแบบมรสุมเมืองร้อนที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และพายุจากทะเลจีนใต้ในช่วงฤดูฝน จึงฝนตกตลอดฤดู มีปริมาณน้ำฝนมาก ทำให้มีปริมาณน้ำท่าในลำคลองมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณริมแม่น้ำลำคลอง และที่ราบลุ่มเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองชุมพรเกือบทุกปี แต่ในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำมีน้อย ทำให้บริเวณปากน้ำประสบปัญหาการรุกตัวของน้ำเค็มของน้ำทะเล เช่น คลองท่าตะเภา คลองพ่วงคัก คลองชุมพร

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

ในพื้นที่ศึกษา มีฐานเศรษฐกิจที่สำคัญและเป็นอาชีพหลักของประชาชน คือ การเกษตรกรรม สาขาที่สำคัญ คือ การกสิกรรม การประมง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และไม้ผล ซึ่งกำลังได้รับความนิยมจากเกษตรกรเนื่องจากทำรายได้ และให้ผลผลิตที่คุ้มค่าการลงทุน สำหรับนาข้าวและพืชไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกค่อนข้างน้อย ส่วนการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (นากุ้ง) อยู่ในอำเภอเมืองชุมพร ในตำบลปากน้ำ และตำบลสะพลี และตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว เป็นชุมชนประมง แนวโน้มการเจริญเติบโตของภาคการเกษตรค่อนข้างมีมาก โดยเฉพาะการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น เนื่องจากมีแผนการพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางสินค้าการเกษตร

ฐานเศรษฐกิจที่สำคัญรองลงมา คือ อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมการประมง และอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงงานอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม ยางพารา ผลไม้กระป๋อง และอุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนใหญ่เป็นโรง

งานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก กระจายอยู่ในอำเภอเมืองชุมพร เนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค/สาธารณูปการ แหล่งวัตถุดิบ เป็นต้น

3. ประชากร

จากการที่พื้นที่ศึกษามีชุมชนขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีจำนวนประชากรไม่มากนัก ประมาณ 3,000 - 9,000 คน และตำบลที่มีประชากรมากเป็นชุมชนเมืองเทศบาลเมือง และ สุขาภิบาล ซึ่งการกระจายตัวของประชากร ค่อนข้างกระจายเกาะกลุ่ม โดยอำเภอเมืองมีจำนวนประชากรมากที่สุด มีอัตราการเติบโตของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 1.9 ซึ่งสูงกว่าอัตราการเติบโตของจังหวัดและภาคตะวันตก ส่วนความหนาแน่นประชากรในพื้นที่ศึกษาเฉลี่ย 70 คน/ตร.กม. มีมากในพื้นที่ที่เป็นชุมชนเมือง เช่น เทศบาลเมืองชุมพร สุขาภิบาลปากน้ำ สุขาภิบาลเนินสันติ เป็นต้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงประชากรมีมากที่สุดในอำเภอท่าแซะและปะทิว ในอดีตที่ผ่านมาพื้นที่ศึกษามีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามากกว่าย้ายออก และโครงสร้างประชากรในพื้นที่ศึกษา อยู่ในวัยแรงงาน

4. บริการพื้นฐาน

พื้นที่ศึกษามีข้อได้เปรียบทางด้านที่ตั้งที่มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก เป็นประตูเชื่อมระหว่างพื้นที่ภาคกลางกับภาคใต้ คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และ 41 และทางรถไฟ ในพื้นที่ศึกษามีปัญหาการเชื่อมโยงของถนนสายรอง และถนนท้องถิ่นที่มีปัญหาการชำรุดทำให้เข้าถึงชุมชนไม่สะดวก ในอนาคตมีการพัฒนาเป็นเป็นศูนย์กลางขนส่งระดับภูมิภาค คือ การก่อสร้างสนามบินที่อำเภอปะทิวเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาโครงข่ายและปรับปรุงถนนให้อยู่ในสภาพที่ดี

การไฟฟ้าในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีกระแสไฟฟ้าเกือบครบ ยกเว้นชุมชนที่ห่างไกล ศูนย์กลางชุมชนหรือเส้นทางคมนาคม เช่นประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ป่าสงวนฯ ซึ่งการให้บริการไฟฟ้า ยังเข้าไปไม่ถึง การประปาที่สำคัญ คือ ประปาส่วนภูมิภาค ให้บริการในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมพร และประปาชนบทให้บริการในพื้นที่สุขาภิบาลวังไผ่ ปากน้ำชุมพร ปะทิว ท่าแซะ เนินสันติ ซึ่งยังไม่สามารถให้บริการพื้นที่ได้มาก ส่วนในชุมชนชนบทจะเป็นประปาหมู่บ้าน และใช้น้ำจากแหล่งน้ำอื่น เช่น บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น สำหรับโทรศัพท์ ยังให้บริการไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่อยู่ในศูนย์กลางชุมชน อำเภอเมืองมีหมายเลขมากที่สุด สำหรับบริการทางสังคม คือ สถาบันการศึกษาและสถานสาธารณสุข อยู่ในเขตอำเภอเมืองชุมพรเป็นส่วนใหญ่

3.4 สรุปบทบาทที่สำคัญของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ลุ่มน้ำมีบทบาทที่สำคัญในระดับภาคและระดับพื้นที่ศึกษา ดังนี้

1. เป็นแหล่งผลิตอาหารและผลผลิตทางการเกษตร

จากสภาพพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรกรรม จึงเป็นแหล่งผลิตอาหารและผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ เพื่อป้อนให้กับเมืองและพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก เนื่องจากบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำมีแหล่งน้ำผิวดินหลายสาย และสภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งยังเป็นแหล่งปลูกพืชเศรษฐกิจ (ไม้ผล/ไม้ยืนต้น) แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำการประมง

2. เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ

บริเวณพื้นที่ศึกษามีแผนพัฒนาแหล่งน้ำของกรมชลประทาน ถ้าหากดำเนินการได้ จะทำให้เป็นแหล่งน้ำที่มีศักยภาพในการพัฒนาด้านชุมชนเมือง อุตสาหกรรม การชลประทาน เนื่องจากมีปริมาณน้ำท่าที่มีปริมาณมากเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำจากกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการรักษาความสมดุลย์ของระบบนิเวศในน้ำ

3. ศูนย์กลางอุตสาหกรรมและชุมชนเมือง

ในพื้นที่ศึกษามีอุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ อุตสาหกรรมทางการเกษตรและบริการ เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม พื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมระดับภูมิภาค ได้แก่ ชุมชนปากน้ำชุมพร ที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปทางการประมง ส่วนศูนย์กลางชุมชนเมืองที่สำคัญ คือ ชุมชนเทศบาลเมืองชุมพร เป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครอง การค้าและบริการ สถาบันการเงิน และศูนย์กลางชุมชนระดับอำเภอ คือ สุขาภิบาลปะทิวและ สุขาภิบาลท่าแซะ ซึ่งชุมชนเหล่านี้จะมีบทบาทเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและศูนย์กลางการค้าและบริการของชุมชนเมืองระดับจังหวัดและอำเภอ

4. ศูนย์กลางคมนาคมขนส่ง

จากสภาพพื้นที่ที่มีความได้เปรียบด้านการคมนาคมขนส่งทั้งทางรถยนต์ ทางรถไฟ ทางอากาศ ที่เป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ภาคตะวันตกกับพื้นที่ภาคใต้ และประเทศเพื่อนบ้าน กำหนดให้เป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งภาคใต้ ศูนย์กลางกระจายสินค้าของภาคใต้ ชุมชนที่เป็นศูนย์กลางคมนาคมที่สำคัญ คือ เทศบาลเมืองชุมพร สุขาภิบาลวังไผ่ และสุขาภิบาลเนินสันติ เป็นศูนย์กลางชุมชนด้านการขนส่งและกระจายสินค้าและบริการ

3.5 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ

1. ภาวะทางเศรษฐกิจและระบบตลาด

นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม กล่าวคือ เมื่อภาวะการตลาดมีราคาผลผลิตสูง ราษฎรก็จะขยายพื้นที่เพาะปลูก แต่เมื่อภาวะตลาดซบเซาหรือตกต่ำ ประชาชนจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ จากพื้นที่ทำนาเป็นพื้นที่สวนผลไม้ และไม้ยืนต้น ที่ให้ผลผลิตได้ดีกว่าพิจารณาได้จากพื้นที่ปลูกสวนผลไม้ผสมเพิ่มขึ้นอย่างมาก รวมทั้งพืชเศรษฐกิจจำพวกปาล์ม น้ำมัน และยางพารา ที่มีการส่งเสริมการเกษตรในรูปของนิคมสหกรณ์หรือการส่งเสริมการปลูกยางพาราในรูปกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง แต่ถ้าหากผลผลิตทางการเกษตรเข้าสู่ระบบตลาดเสรี อาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งบวกและลบได้เช่นกันซึ่งจะเป็นผู้กำหนดกลไกของตลาด

2. การเพิ่มจำนวนประชากร

ในช่วงเวลาที่ผ่านบริเวณพื้นที่ศึกษามีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมาก ประชากรที่เพิ่มขึ้นจึงมีความต้องการที่ดินเพื่ออาศัยและทำกินเพิ่มขึ้น พื้นที่ที่เพิ่มส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งประชากรที่เพิ่มขึ้นนี้ทั้งเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ และอพยพย้ายถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มที่อพยพจะเป็นกลุ่มที่เข้าไปบุกรุกและถือ

ครองพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม แต่ในบางพื้นที่เข้าไปใช้พื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และไม่เหมาะทำเกษตร จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่นปัญหาทรัพยากรป่าเสื่อมโทรม น้ำท่วม คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม

3. ความต้องการใช้ที่ดินของประชาชนในด้านสิทธิในดินและการถือครองที่ดิน

ในพื้นที่ศึกษา มีการถือครองที่ดินเฉลี่ย 30 ไร่/ครัวเรือน ถ้าหากคิดพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินต่อครัวเรือนทั้งหมด แต่ครัวเรือนจะมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 17 ไร่/ครัวเรือน จะเห็นได้ว่าขนาดพื้นที่ถือครองต่อครัวเรือนมีน้อยมาก จึงเป็นเหตุให้ประชาชนต้องการพื้นที่ทำกินมากขึ้นเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกให้ได้ผลผลิตมากขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยเช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย